13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 2008 ՇԱԲԱԹ 232 (4126)

Ազգ
Azg

Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահները կհանդիպեն եկող տարվա սկզբին

Ադրբեջանի նախագահի վարչակազմի միջազգային կապերի բաժնի վարիչ Նովրուզ Մամեդովն այսօր լրագրողներին ասել է, որ Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների հերթական հանդիպումը, որը նվիրված կլինի Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորմանը, տեղի կունենա 2009 թվականի սկզբին: Հանդիպման ճշգրիտ ամսաթիվն ու վայրը դեռեւս պետք է համաձայնեցվեն: Մամեդովը նշել է, որ նախագահների հանդիպման պայմանավորվածությունը ձեռք է բերվել Հելսինկիում ԵԱՀԿ-ի երկրների արտգործնախարարների նիստին մասնակցելու շրջանակներում երկու երկրների արտգործնախարարների միջեւ կայացած հանդիպմանը, հաղորդում է «Արմենպրեսը»:

Թուրք ժողովուրդը Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու դեպքում կստանա բաց ճակատով ներկայանալու հնարավորություն

Եթե, իհարկե, նախագահ Աբդուլլահ Գյուլը չկառչի Թուրքիայի որդեգրած ժխտողական դիրքորոշումից

ՀԱԿՈԲ ՉԱՔՐՅԱՆ

Ինչպես նշել էինք նախորդ համարում, դեկտեմբերի 9-ին Ցեղասպանության կոնվենցիայի ընդունման առթիվ ունեցած հանդիսավոր ելույթում ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բան Կի-Մունը շրջանցել էր Հայոց ցեղասպանությունը: Սակայն Հայաստանի հասարակական, քաղաքական, գիտական եւ մշակույթի գործիչներն այս արարքի համար չդատապարտեցին նրան, ոչ էլ պաշտոնական որեւէ հայտարարություն արվեց: Մինչդեռ Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչումը Հայաստանի արտաքին քաղաքականության օրակարգի առաջնահերթ խնդիրներից է: Հետեւաբար, եթե ոչ դատապարտել, ապա գոնե գլխավոր քարտուղարին պետք էր հիշեցնել ՄԱԿ-ի կանոնադրության 1-ին հոդվածի 2-րդ դրույթը, որը հարգանք է պահանջում «ժողովուրդների իրավահավասարության» սկզբունքների նկատմամբ, իսկ 3-րդ դրույթը՝ «անկախ ցեղից, սեռից, լեզվից կամ դավանանքից» մերժում է խտրականության յուրաքանչյուր դրսեւորում:

Փոխարենը Հայաստանի շուրջ 300 մտավորականներ բաց նամակով դիմեցին Թուրքիայի նախագահ Աբդուլլահ Գյուլին, կոչ անելով՝ ճանաչել Հայոց ցեղասպանությունը: Հայաստանի հետ մերձեցման ներկա փուլում, երբ Թուրքիայում «Մեծ աղետի» համար հայերից ներողություն խնդրելու կարծիքներ են հնչում եւ դրա համար մի խումբ մտավորականներ ստորագրահավաք են նախաձեռնում, կարելի է միանգամայն տեղին համարել բաց նամակով նախագահ Գյուլին դիմելու մեր մտավորականների մտահղացումը, իսկ Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու կոչը դիտարկել որպես համարժեք արձագանք հայերից ներողություն խնդրելու թուրքական նախաձեռնություններին:

Ակնհայտ է, որ Հայաստան-Թուրքիա մերձեցման նախապայմանը երկու երկրների, առավել եւս ժողովուրդների միջեւ փոխվստահության հաստատումն է: Հայոց ցեղասպանության թուրքական ժխտողականությունը ոչ միայն հակասում է փոխվստահության տրամաբանությանը, այլեւ խորացնում է անվստահությունը, եւ տպավորություն է ստեղծվում, թե Թուրքիան չի հրաժարվել հայ ժողովրդի նկատմամբ ցեղասպանության քաղաքականությունից, այդ իսկ պատճառով էլ ժխտում է պատմական փաստը:

Տես էջ 3

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

Հայրենադարձության ցավերն ու դասերը

«Ցամքեցավ ջրհեղեղ, դարձեք ձեր հայրենի աշխարհ». Խրիմյան Հայրիկի այս խոսքն իբրեւ խորագիր ընտրած «1946-1948 թթ. հայրենադարձությունն ու նրա դասերը. հայրենադարձության հիմնախնդիրն այսօր» միջազգային գիտաժողովը մեկնարկեց երեկ Երեւանի «Էրեբունի պլազա» բիզնես կենտրոնում հնչած պաշտոնական ելույթներով, որից հետո այսօր եւ վաղը աշխատանքը կշարունակի Ծաղկաձորում՝ գրողների հանգստյան տանը: Հայաստանի սփյուռքի նախարարության, Գիտությունների ազգային ակադեմիայի, Երեւանի պետական համալսարանի եւ «Նորավանք» գիտակրթական հիմնադրամի նախաձեռնությամբ անցկացվող այս գիտաժողովին մասնակցում են ներկայացուցիչներ հայկական տարբեր գաղթօջախներից: Երեկ նրանք ունկնդրեցին հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանի եւ Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի ուղերձները, ինչպես նաեւ սփյուռքի նախարար Հրանուշ Հակոբյանի, վարչապետ Տիգրան Սարգսյանի, ԳԱ ակադեմիայի նախագահ Ռադիկ Մարտիրոսյանի եւ այլոց ելույթները: Այսօր Ծաղկաձորում կհնչեն առաջին զեկուցումները՝ «Ստալինի աշխարհաքաղաքական նկրտումներն ու 1946-1948 թթ. հայերի հայրենադարձությունը», «Հայրենադարձության պատմագրությունը», «ՀԲԸՄ-ն հայրենադարձության գործընթացում», «1946-1948 թթ. հայրենադարձությունը եւ Գեւորգ Զ կաթողիկոս Չորեքչյանի դերակատարությունը», «1946-1948 թթ. հայրենադարձությունը եւ պատմական հիշողությունը» եւ այլն: Իսկ կիրակի օրը մասնակիցները կլսեն մերօրյա հայրենադարձներ «Վիվասել» ընկերության նախագահ Ռալֆ Յիրիկյանի եւ ժողովրդական երգիչ Արսեն Գրիգորյանի հուշերը, կտեղեկանան հայրենադարձության իսրայելական փորձի մասին, կքննեն հիմնահարցի իրավական կողմերը եւ այլն: Երկօրյա քննարկումներից ծնված առողջ մտքերը կամփոփի ԳԱԱ պատմության ինստիտուտի տնօրեն Աշոտ Մելքոնյանը:

Ռ. Պ.

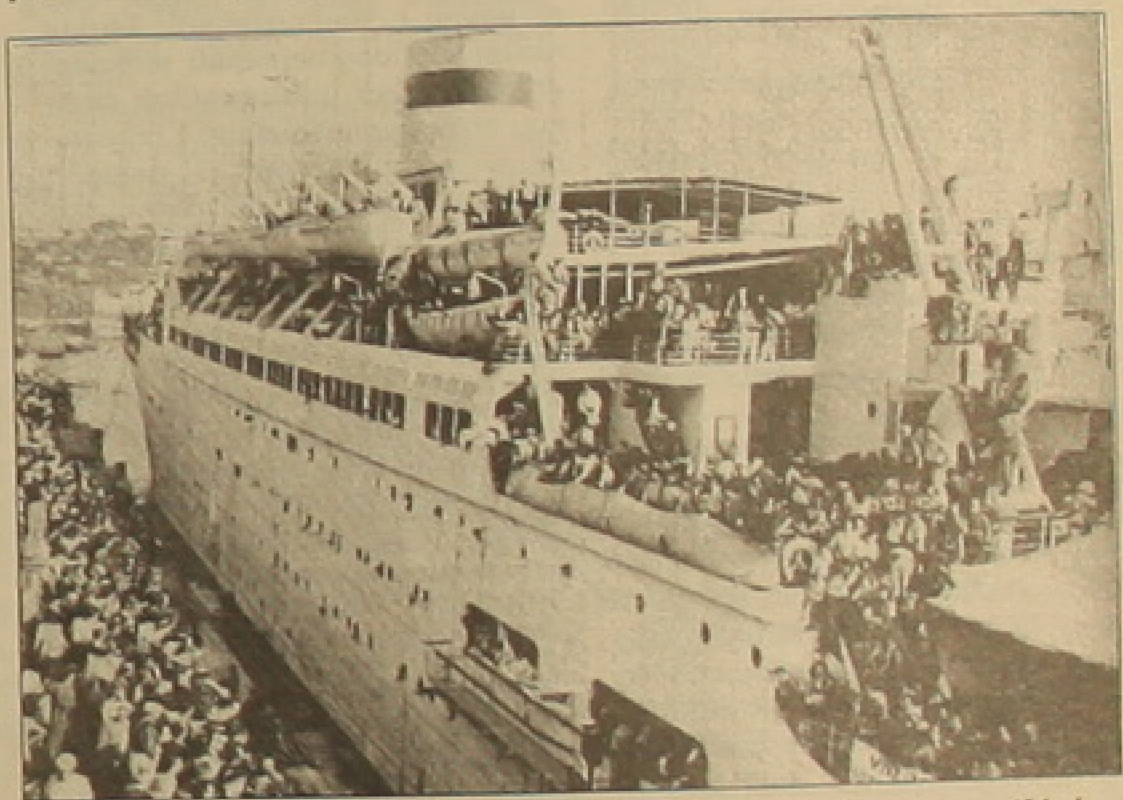

1947 թ. սեպտեմբերի 6. Մարսելի նավահանգստից հայրենադարձների 4 հազարանոց բազմությունը ճանապարհ է ընկնում դեպի մայր հայրենիք

www.armcongress.am՝ Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի նոր ինտերնետային կայքը

Նորաբաց կայքում տեղադրված է անհրաժեշտ ողջ ինֆորմացիան ոչ միայն Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, այլեւ այդ կառույցի հետ համագործակցության հնարավորությունների մասին:

www.armcongress.am կայքում տեղադրված տեղեկատվության միջոցով հնարավոր է ծանոթանալ կազմակերպության կառուցվածքին, պատմությանը, գործունեության ուղղություններին: Կայքում ներկայացված տեղեկատվությունը պատմում է կազմակերպության իրականացրած եւ իրականացվելիք ծրագրերի մասին:

Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի նախագահ Արա Աբրահամյանը կայքում տեղադրված ուղերձում կարեւորում է համագործակցությունը սփյուռքի կառույցների եւ անձանց հետ: «Մենք պատրաստ ենք սփյուռքի կառույցների հետ մշակել ու իրագործել համատեղ ծրագրեր, որոնք ավելի ներկայանալի կդարձնեն հայ ազգային նկարագիրը քաղաքակիրթ աշխարհում», նշված է ուղերձում:

Կայքը ստեղծողները նպատակ ունեն այն վերածել բանավեճերի եւ քննարկումների հարթակի: Ընթերցողներն իրենք կարող են առաջարկել բանավեճի թեմաներ: Կայքը բաց է հայ երիտասարդության առջեւ: Կայքում կներկայացվեն Կոնգրեսի երիտասարդական կազմակերպությունների ասոցիացիայի ծրագրերն ու միջոցառումները:

Ա. Բ.

Գյումրիում տեխնոպարկ ստեղծելու գաղափարն իրատեսական է

Գյումրիում քննարկվեց տեխնոպարկի բիզնես-մոդելը, քննարկումը նախաձեռնել էին ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալությունը եւ Կրթության զարգացման ակադեմիան: Էկոնոմիկայի նախարար **Ներսես Երիցյանը** նշել է, որ աղետի գոտու տնտեսության վերականգնման ուղղությամբ տարվող ծրագրերից Գյումրիում տեխնոպարկի ստեղծման գաղափարն առավել իրատեսական է: Գյումրիում ուսումնասիրություններն իրականացվել են «Շենոն ինթերնեյշնլ» կազմակերպության ղեկավար, փորձագետ **Քեւին Թոմփսոնի** գլխավորությամբ: Վերջինս նշեց, որ քաղաքում կան տեխնոպարկ հիմնելու համար անհրաժեշտ տարածքներ՝ քաղաքի կենտրոնը՝ Կումայրի պատմական արգելոցի տարածքով, հին մանկավարժական ինստիտուտի եւ փոստատան կառույցները, հղկող հաստոցների, տեքստիլ գործարանների եւ օդանավակայանի տարածքը: Այս բոլոր տարածքները որոշակի ներդրումներով կարող են ծրագրի իրականացման համար անհրաժեշտ տարածք դառնալ: Ինչպես «Արմենպրեսին» տեղեկացրեց Քեւին Թոմփսոնը, Գյումրիում ծրագիրն իրականացնելու համար կա ամենակարեւորը՝ պետական եւ մասնավոր համագործակցություն: Ն. Երիցյանը լրագրողների հետ ունեցած հանդիպման ժամանակ նշեց, որ «Գյումրին նաեւ ենթակառուցվածքների իմաստով խաչմերուկ է, որը արտահանման համար լավ նախապայման է»:

Ուշադրություն

Մասնավոր հատվածի օժանդակության ծրագրերի քննարկման նպատակով ստեղծված օպերատիվ շտաբ՝ բիզնես ծրագրեր, առաջարկություններ կարող եք ներկայացնել ՀՀ վարչապետի օգնականի՝ **albert-grigoryan@gov.am** հասցեով կամ զանգահարել 52-92-39 հեռախոսահամարով:

Հայ գործարարների համար Սիրիան մեծ շուկա է

Հայկական ապրանքների ցուցահանդեսն ու գործարար համաժողովը Հալեպում՝ հաջողված

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Այս տարվա դեկտեմբերի 2-9 Հայաստանի առեւտրաարդյունաբերական պալատի (ՀԱԱՊ) պատվիրակությունը գտնվում էր Սիրիայի Հալեպ քաղաքում՝ մասնակցելու հայկական ապրանքների ցուցահանդեսին եւ հայ-սիրիական գործարար համաժողովին: Հայաստանը ներկայացրել էր քիմիական արդյունաբերության, մեքենաշինության, սննդարդյունաբերության, դեղագործության, բժշկության, զբոսաշրջության, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների եւ այլ ոլորտների արտադրանքն ու ծառայությունները: Ցուցահանդեսի եւ գործարար համաժողովի արդյունքների մասին երեկ տեղի ունեցած մամուլի ասուլիսի ժամանակ պատմեցին ՀԱԱՊ նախագահ Մարտին Սարգսյանը, փոխնախագահ Արամ Վարդանյանը եւ Սիրիա մեկնած գործարարները:

Մարտին Սարգսյանը հայտնեց, որ հայկական ապրանքների ցուցահանդեսը մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել եւ դրա մասնակիցների թիվը ցուցահանդեսի 4 օրերի ընթացքում գերազանցեց 20 հազարը: Ներկայացված ապրանքների ավելի քան 90 տոկոսն այդ ընթացքում սպառվեց: Հայ գործարարներն էլ բազմաթիվ պայմանավորվածություններ ձեռք բերեցին Սիրիայի իրենց գործընկերների հետ:

Տես էջ 2

ԱԶԳ **Ընթացիկ**

2009-ից կենսաթոշակը 1200 դրամով կբարձրանա

2009-ից կառավարության որոշմամբ տեղի կունենան կենսաթոշակային մի շարք բարեփոխումներ: Հիմնական կենսաթոշակի չափը, որ 2008-ին կազմում էր 6800 դրամ, 2009-ին կկազմի 8000 դրամ, ինչը 2007-ին գրանցված ցուցանիշի համեմատությամբ կրկնակի բարձրացել է: Մեկ տարվա ապահովագրական ստաժի արժեքը կկազմի 450 դրամ՝ ներկայիս գործող 355 դրամի փոխարեն: Բազային կենսաթոշակը, որ զինծառայողների կենսաթոշակի հիմնական ցուցանիշն է, կկազմի 5800 դրամ՝ ներկայիս գործող 5000 դրամի փոխարեն:

Երեկ «Ուրբաթ» մամուլի ակումբում կենսաթոշակային բարեփոխումներին անդրադարձավ ՀՀ սոցիալական ապահովագրության պետական ծառայության պետ **Վազգեն Խաչիկյանը:** 2010-ի հունվարից Հայաստանը կանցնի բազմաստիճան կենսաթոշակային համակարգի, ինչը ենթադրում է, որ կունենանք նոր բաղադրիչ՝ կուտակային համակարգ: Այն բաղկացած կլինի 2 մասից՝ պարտադիր կուտակային համակարգ, որին կպարտադրվեն մաս կազմել 1970-ից հետո ծնված անձինք, եւ կամավոր, որին կպարտավորվեն անդամագրվել ամեն տարիքի ՀՀ քաղաքացիներ:

Անցումը վերոնշյալ համակարգին Վազգեն Խաչիկյանը բացատրում է երեք հիմնական գործոններով, որոնք խոչընդոտում էին կենսաթոշակային համակարգի զարգացմանը: «Առաջին գործոնը ժողովրդագրական խոչընդոտն է: Հայտնի է, որ Հայաստանում 460.000 աշխատողին ներկա դրությամբ բաժին է հասնում մոտավորապես 517.000 կենսաթոշակառու: Մինչեւ 2050-ը Հայաստանը չի ունենա այն ռեսուրսը, որ երեք աշխատողին բաժին հասնի մեկ կենսաթոշակառու, ինչպես ընդունված է եվրոպական երկրներում:

Սոցիալական արդարության սկզբունքը նույնպես որոշակի դեր ունի, որովհետեւ չկա ուղղակի կապ քաղաքացու աշխատավարձի, նրա կատարած սոցիալական ապահովության վճարի ու ստանալիք կենսաթոշակի միջեւ: Որքան բարձր են քաղաքացու եկամուտները աշխատավարձի տեսքով, այնքան ցածր է հարաբերակցության մեջ նրա կենսաթոշակը», ասաց Վազգեն Խաչիկյանը: Երրորդ սկզբունքը թաքնված զբաղվածությունն է, այն թաքնված աշխատավարձի ֆոնդը, որ առկա է Հայաստանում: Ներկա դրությամբ սոցիալական ապահովության վճար կատարողների շուրջ մեկ երրորդը պատկանում է նվազագույն աշխատավարձ ստացող մարդկանց խմբին, իսկ մյուս մեկ երրորդը՝ միջին աշխատավարձ ստացողների խմբին:

Վազգեն Խաչիկյանը վստահեցրեց, որ հաշվի են առնվել բոլոր հնարավոր ռիսկերը: «Համաշխարհային ճգնաժամի ազդեցությունը շատ խոր չի լինի Հայաստանի համար: Անկախ ճգնաժամի հետեւանքներից, Հայաստանում սոցիալական ապահովագրության բյուջեն չի կրճատվի: Այս տարի ունեցել ենք 4 մլրդ դրամի խնայողություն եւ պատրաստվում ենք այդ 4 մլրդ դրամը վերադարձնել կառավարության պահուստային ֆոնդ: Այդ արդյունքին հասել ենք ֆինանսական ճիշտ վարչարարության շնորհիվ՝ կենսաթոշակ ստացողների ցուցակներից մաքրելով երկրից բացակայողների եւ մահացածների անունները:

«Կուտակային կենսաթոշակային համակարգը ենթադրում է, որ քաղաքացին իր աշխատավարձից մասհանում է: Այն ներդրվում է ֆինանսական արժեթղթերում, որ սահմանել է կառավարությունը, եւ որի նկատմամբ համապատասխան մարմինը իրականացնելու է վերահսկողություն: Քաղաքացին է որոշելու իր ապագա կենսաթոշակի մասը: Այն նման է բանկային ավանդի, սակայն ունի մի շարք տարբերություններ: Մասնավորապես գումարից եկամտահարկ չի գանձվելու: Յուրաքանչյուր քաղաքացու համար կստեղծվեն առանձին հաշվեհամարներ», ասաց Խաչիկյանը: «Կլինե՞ն արդյոք «միամիտներ», որ գումար կներդնեն կուտակային կենսաթոշակային համակարգում» հարցին Խաչիկյանը նշեց. «Դա կախված է գրավչությունից, որ առկա է այս համակարգում: Այն ֆինանսական ստացումներից, որ կունենա տվյալ հասարակությունը կամ անհատը: Իհարկե կլինեն նաեւ չվստահողներ: Սակայն պետք է ամեն ինչ անենք հասարակության լայն շերտերին ներկայացնելու համակարգի նպատակը», ասաց նա:

Կուտակային կենսաթոշակային համակարգում քաղաքացու ներդրած գումարները անժամանակ մահից հետո որպես ժառանգություն կփոխանցվեն երեխաներին:

ՀԱՍՄԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՇՆՈՐՀԱՆԴԵՍ

Ջավախքի վրացալեզու վիմագրություններն անգամ պատմում են հայկականության մասին

«Ջավախք» եւ «Ախալցխա» նոր աշխատություններ

Տարածված կարծիքը, թե հայերը Ջավախքում հայտնվել են 1828-29 թթ. գաղթի հետեւանքով, բնավ էլ իրականություն չէ: Ընդամենը հայերը Բարձր Հայքից՝ ընդհանրական հայրենիքի մի բնակավայրից տեղափոխվել են մյուսը՝ Ջավախք: Իսկ Ախալցխան մասնավորապես մեծամասամբ հայերով է բնակեցված եղել դեռեւս 14-րդ դարից, ընդ որում, մինչեւ 1828-ն ունեցել է ավելի քան 40 հզ. բնակչություն այն դեպքում, երբ ցայսօր այդ թվաքանակը չի գերազանցվել:

Սամվել Կարապետյանի «Ջավախք» եւ «Ախալցխա» աշխատությունները երեկ ներկայացվեցին «Նարեկացի» արվեստի միությունում: Այս գրքերը լույս են տեսել «Հայկական ճարտարապետությունն ուսումնասիրող կազմակերպություն» (RAA) հասարակական կազմակերպության ջանքերով, ի շարս պատմական Հայաստանի տարբեր տարածքների պատմությանն ու մշակութային ժառանգությանը, մասնավորապես ճարտարապետությանը նվիրված գիտական հատորների, որոնք լուրջ արժեք են ներկայացնում պատմական, ճանաչողական եւ ուսուցողական առումներով:

Հեղինակի ներկայացմամբ, Ախալցխան հարուստ է պատմական հուշարձաններով, մի քանի գյուղերում կան միջնադարյան հուշարձաններ, առավել հները՝ 13-17 դդ: Ջավախքում, սակայն, կան ավելի վաղ շրջանի հուշարձաններ, օրինակ, վիշապաքարեր, որոնք վրացականացման տրամաբանությամբ անվանվում են վիշապիոնի: Դրանք որքան էլ վրացականացվեն, դժվար է տեղավորել պատմական տրամաբանության մեջ, քանի որ այդօրինակ հուշարձաններ կան միայն Ջավախքում եւ Վրաստանում ուրիշ ոչ մի տեղ չկան, մինչդեռ այդպիսիք Հայաստանում շատ կարելի է գտնել՝ կապված ջրի պաշտամունքի հետ:

Սամվել Կարապետյանի խոսքերով, Ջավախքում հայ կյանքը չի ընդմիջվել որեւէ դարաշրջանում, ընդ որում, Ջավախքից բավականին հեռու բնակավայրերում անգամ 1868 թ. մարդահամարի տվյալներով հայերը մեծամասնություն են կազմել:

Երկու աշխատություններում էլ ընդգրկված են ոչ միայն հայերեն, այլեւ վրացալեզու ու արաբերեն վիմագրություններ, քանի որ, ըստ Կարապետյանի, դրանք եւս Ջավախքի՝ «մեր հողի» պատմությունն են: Հետաքրքրական է, որ որոշ վրացատառ արձանագրությունների վերծանումներ առաջին անգամ են հրատարակվում, հատկապես Ջավախքում գտնվածներից:

Այստեղ հարկ եղավ բացատրելու, թե ինչու վրացատառ կամ վրացալեզու են վիմագրությունները, բայց ոչ վրացերեն: Գրքում տրված պարզաբանմամբ, վրացալեզու են որոշ վիմագրություններ, որ վերաբերում են քաղկեդոնական միջնադարին, որը եւս հայկական է՝ հայկական իշխանությունների վրացականացման հետեւանքով դարձած վրացատառ:

Ա. Հ.

Գինու եւ պանրի համտես-երեկո ԱՄՆ դեսպանատանը

Ամեն տարի այս միջոցառման ժամանակ մանրածախ վաճառք իրականացնողները, ռեստորանային գործով զբաղվողները, տեղացի մասնակարարներն ու օտարերկրացիները համտեսում են հայաստանյան ընկերությունների արտադրած գինիների ու պանրի տեսականին: Ինչպես նշեց Հայաստանում ԱՄՆ դեսպան **Մարի Յովանովիչը**, միջոցառումն արդեն 9-րդ անգամն է անցկացվում, որը հնարավորություն է տալիս սուպերմարկետներին, արտադրողներին, հյուրանոցներին կապ հաստատելու հետագա համագործակցության համար: «Ագրոբիզնեսի եւ գյուղի զարգացման կենտրոն»-ի մարկետինգի բաժնի ներկայացուցիչ **Արմեն Հարությունյանի** խոսքով, վերջին տարիներին Հայաստանում ավելացել է պանրի արտադրության տեսականին: «Հայաստանում այնպիսի պանիրներ են արտադրվում, որոնք տարիներ շարունակ արտահանվում են ԱՄՆ», ասաց Ա. Հարությունյանը:

Հայ գործարարների համար Սիրիան մեծ շուկա է

1-ին էջից

Մասնավորապես, «Եվրոդենս» ընկերությունը 30 սիրիացի բժիշկների կվերապատրաստի Երեւանում՝ ատամների տրանսպլանտացիայի բնագավառում «Մարան» ընկերությունը մինչեւ նոր տարի Սիրիա կարտահանի իր գինիները: Հայ գործարար կանանց միությունը Սիրիայի գործարար կանանց միության հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերեց զբոսաշրջային այցելությունների վերաբերյալ, «Էլեկտրասարք» ընկերությունը բանակցությունների մեջ է իր արտադրանքն այդ երկիր արտահանելու համար: Հայաստանի հրատարակիչների միությունը եւ «Գիրք» հիմնադրամը եկող տարի հայ գրքի շնորհանդես կկազմակերպեն Հալեպում, «Բարվա» ընկերությունը բանակցություններ է վարում արեւային տաքացուցիչներ եւ անձրեւաջրեր տեխնոլոգիաներ Սիրիայում տեղակայելու վերաբերյալ, «Վանաձոր-Քիմպրոմը» պայմանավորվել է կարբիդի փորձնական առաքում կատարել: «Հայէլեկտրամեքենան» բանակցում է Սիրիայի եւ Իրաքի ընկերությունների հետ այդ երկրներ գեներատորներ արտահանելու նպատակով, «Արֆուդի», «Աշտարակ-կաթի», «Աթենքի», «Ձերմուկ գրուպի» ապրանքատեսակները մեծ պահանջարկ ունեցան, որոշվել է տեղում բացել մշտական ցուցահանդես-սրահ, որտեղ կվաճառվեն Հայաստանից արտահանված այդ ընկերությունների սննդամթերքը: Հալեպի ԱԱՊ-ի հետ պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց սիրիական ապրանքների ցուցահանդես կազմակերպելու Երեւանում եկող տարվա հունիսին:

Անդրադառնալով Սիրիայում արեւային տաքացուցիչներ տեղակայելու վերաբերյալ մեր տված հարցին, ՀԱԱՊ փոխնախագահ, հայ-սիրիական տնտեսական կապերի հանձնաժողովի համանախագահ **Արամ Վարդանյանը** շեշտեց, որ Սիրիան արեւային երկիր է, տարեկան արեւային օրերի քանակն այստեղ հասնում է 300-ի: Մասնավորապես հսկայական պահանջարկ կա արտեզյան հորերի վրա արեւային էլեկտրակայաններ տեղադրելու, եկող տարվա ընթացքում մի քանի այդպիսի էլեկտրակայաններ հայկական կողմը կկառուցի: Նախատեսվում է նաեւ Հայ առաքելական եկեղեցու միջոցներով հայ ընտանիքների համար կառուցվող շենքի տանիքում, 1000 քմ վրա, փորձնական տեղակայել արեւային էլեկտրակայան, որով կապահովվեն շենքի տաք ջրամատակարարումն ու վերելակների աշխատանքը:

Մի խոսքով, Սիրիա այցելած հայ գործարարների համար այդ երկիրը շատ մեծ շուկա է, որի միջոցով հնարավոր կլինի մուտք գործել ավելի մեծ՝ 250 մլն կազմող արաբական շուկա: Շատ ապրանքներ եւ ծառայություններ այստեղ բավականին, երբեմն առնվազն կրկնակի էժան են այլ երկրների համեմատ, իսկ ՏՏ ոլորտում մեր ընկերությունները կարող են գերիշխող դիրք ունենալ: Սիրիայի ժողովուրդը, իշխանության ներկայացուցիչներն ու հոգեւոր առաջնորդը, մամուլի ասուլիսի մասնակիցների հավաստիացմամբ, բարյացակամ էին տրամադրված հայերի եւ Հայաստանի նկատմամբ: Հայ գործարարներին մեծ աջակցություն էր ցուցաբերել տեղի հայ համայնքը:

«Որքա՞ն է ներկայումս երկու երկրների ապրանքաշրջանառությունը» հարցին **Մարտին Սարգսյանը** պատասխանեց, որ կազմում է մոտ 3 մլն դոլար, որից 2,2 մլն դոլարի ապրանք ներմուծվում է Հայաստան, մնացածը Հայաստանից արտահանվում Սիրիա: ՀԱԱՊ նախագահի հավաստմամբ, լուրջ հնարավորություններ կան ավելացնելու երկու երկրների միջեւ ապրանքաշրջանառությունն ընդհանրապես եւ մասնավորապես՝ Հայաստանից արտահանումը Սիրիա:

«Ազգի» հարցին, թե տրանսպորտային խնդիրը չի՞ խոչընդոտում հայ-սիրիական տնտեսական կապերի աշխուժացմանը եւ ինչ ճանապարհներով են տեղափոխվելու ապրանքները, ՀԱԱՊ նախագահը պատասխանեց, որ հայկական ապրանքները Հայաստանից Վրաստանով եւ Թուրքիայով ցուցահանդեսի համար Սիրիա են փոխադրել սիրիական ավտոմեքենաները: Դրանք սովորաբար Հայաստան ապրանքներ բերելուց հետո դատարկ են վերադառնում իրենց երկիր, հետեւաբար, եթե բեռնավորված լինեն հայկական ապրանքներով, փոխշահավետ կլինի երկու կողմերի համար էլ:

ՕՐԱԿԱՐԳ

Այսօր

- 12.00-Մաշտոցի պողոտայի եւ Մոսկովյան փողոցի խաչմերուկում տեղի կունենա Վիլյամ Սարոյանի արձանի բացումը:
- 15.00-«Արմենիա-Մարիոթ» հյուրանոցում տեղի կունենա «Հմտություններ աշխատանքում» բիզնես-առաջադրանք մրցույթի հաղթողների պարգեւատրումը:

Երկուշաբթի

- 9.30-«Կոնգրես» հյուրանոցում տեղի կունենա «Պետական մարմինների, ՀԿ-ների եւ լրատվամիջոցների դերը կոռուպցիայի դեմ պայքարում» երկամյա ծրագրի համաժողովը:
- 12.00-«Գոլդեն փելես» հյուրանոցում «Հայկական ջազ-70» տարվա շրջանակներում տեղի կունենա հայտնի ջազ երաժիշտներ Գեորգի Գարանյանի, Լեւոն Մալխասյանի եւ Ալեքսանդր Զաքարյանի մամլո ասուլիսը:
- 13.00-«Ուրբաթ» ակումբի հյուրն է «Էրեբունի» թանգարանի տնօրեն Աշոտ Փիլիպոսյանը: Նա կբարձրաձայնի Կարմիր բլուր հնավայրի (մ.թ.ա. 7-րդ դար) պահպանության խնդիրները:
- 13.00-«Փաստարկ» ակումբի հյուրն է Տիգրան Կարապետյանը:
- 18.00-Ֆրանսիական համալսարանի շենքում կկայանա նվիրատուների ֆինանսական օգնության հանձնման արարողությունը:

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ԺԷ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
Ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ 529221
Հաշուապահութիւն (գովազդ) / հեռ 582960
Լրագրողների սենեակ / հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն / հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն / հեռ 529353
Համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 0010

Արմեն Հարությունյանը վերահսկելու է «7-ի գործը»

Մարդու իրավունքների պաշտպան Արմեն Հարությունյանի երեկվա ասուլիսն այլ բառով, քան նախազգուշական, չես անվանի: Նա փաստորեն զերծ մնալով որեւէ լուրջ գնահատականից՝ մարտի 1-ի գործերով մեղադրական եւ պաշտպանական կողմերին զգուշացնում էր, թե այսուհետեւ ավելի լուրջ է զբաղվելու այս գործերի ընթացքին հետեւելով. «Մեր նախնական մոնիտորինգը ցույց տվեց, որ մեղադրական կողմի ապացուցողական փաստարկները համոզիչ չեն, դատարաններն էլ որպես կանոն պաշտպանում են մեղադրական կողմին». այնուամենայնիվ՝ սա գնահատական է, եւ մարդու իրավունքների պաշտպան Արմեն Հարությունյանի գնահատականն է մարտի 1-ի դատական գործընթացներին եւ «7-ի գործով» նախաքննությանը: Մի պաշտպանը նախ՝ ներկայացրեց իր դիրքորոշումն այս պահին եւ հետագա դատական գործընթացների հետ կապված: Ըստ դրանց՝ մեղադրական կողմի ապացուցողական բազան համոզիչ չէ, դատարանները միշտ պաշտպանում են մեղադրական կողմի մոտեցումները, մինչդեռ ՄԻՊ-ի ներքին համոզմունքը համընկնում է պաշտպանության մոտեցումներին, քանի որ բնական է, որ դատախազության եւ հատուկ քննչական ծառայության գործունեությունը պետք է հավասարակշռի ՄԻՊ-ը:

Արդեն դատարան ուղարկված «7-ի գործը», ըստ նրա, կարող է փորձաքար դառնալ երկրի հետագա զարգացման համար, բայց Ա. Հարությունյանն ի պաշտոնե չի կարող սուբյեկտիվ լինել եւ հանդես չգալ պրոֆեսիոնալիզմի դիրքերից, այդ պատճառով նա որոշել է կանխավ գնահատականներ չտալ դատարանի գործունեությանը՝ չխախտելով դատարանի անկախությունը, քանի որ դատական գործընթացին զուգահեռ կարծիքները կարող են դիտարկվել որպես ոտնձգություն դատարանի անկախության դեմ եւ այլընտրանքային գործընթաց իրականացնելու փորձ: Բայց եւ ՄԻՊ-ը կամ նրա ներկայացուցիչները մշտապես ներկա են լինելու «7-ի գործով» դատավարությանը, այլ խոսքով՝ մոնիտորինգի տակ են պահելու դատավարությունը, պաշտպանական եւ մեղադրական կողմերի փաստարկների բախման եւ դատավորի կեցվածքի հիման վրա հանդես են գալու հայտարարությամբ, ինչն, ի դեպ, կոչով հրավիրեց անել նաեւ մամուլին եւ իրավապաշտպան կառույցներին, քանի որ վերջիններս պրոֆեսիոնալ գործունեությամբ, այլ ոչ թե էմոցիաներով, լուրջ արդյունք կարող են ունենալ մարդու իրավունքների պաշտպանության տեսակետից:

Լրագրողների հարցերը, սակայն, հրավիրում էին ՄԻՊ-ին գնահատականներ հնչեցնել այս կամ այն դրվագով կամ թեկուզ այն պահով, որ 42 հատորանոց գործին դատական կողմը 9-10 օրում է ծանոթանում, կամ՝ որ խախտվում է ամբաստանյալների՝ գործին լիարժեք ծանոթանալու իրավունքը: ՄԻՊ-ն իր առաջին կիսագնահատականից հետո հետեւողականորեն խուսափեց գնահատականներից. «Մեղադրող կողմի մեղադրանքներից լուրջ համոզիչ ապացույցներ դեռ չեմ տեսել, նաեւ մեր հարցերին լուրջ պատասխան չեմ տեսել, բայց կարող է նաեւ սխալվում եմ, ողջ պրոցեսը ուսումնասիրեմ՝ հետո հիմնավորված ասեմ»:

Իսկ որ Համմարբերգն ասել էր, թե «7-ի գործը» դատարան ուղարկելու չէ՝ կրկին հղում արեց դատական պրոցեսին. «Ես ընդամենը փաստաբանների հետ եմ հանդիպել, նրանք իրենց փաստարկներն ունեն, մեղադրական կողմը՝ իրենց փաստարկները, այդ իսկ պատճառով էլ միայն փաստարկների բախման մեջ է հնարավոր օբյեկտիվ լինել»: Իսկ մեր երկրում ժողովրդավարության կառուցման խնդիրը միայն Համմարբերգի խնդիրը չէ. «Դա մեր եւ ձեր խնդիրն է, պետք չէ այդքան ոգեւորվել, որ նա եկավ, կքննադատի կամ չի քննադատի, նրա քննադատելով եթե ինչ-որ բան էլ ուղղվի, դրանով մենք ժողովրդավարական չենք դառնա, պետք է ինքներս այդ գիտակցության գանք»:

Նա նկատեց, որ մինչեւ այժմ եղած դատական գործընթացներում իրենք ավելի շատ զբաղված էին նրանով, թե ո՞ր լրագրողին դուրս հանեցին, ո՞վ էր մեղավոր, ժամանակ չունեցան ավելի լուրջ զբաղվելու մեղադրական փաստարկներով:

Ի դեպ, իր խոսքում ՄԻՊ-ն ասել էր, թե ողջունում է ինչպես ներման, այնպես էլ համաներման ինստիտուտները՝ տվյալ դեպքում նախապատվությունը տալով համաներմանը. «Եթե մարդը զղջում է եւ ներման դիմում գրում, այդ ներումը ցանկալի է, որ ընդհվի, բայց եթե դա ինչ-որ պարտադրողական միջոցով է, չի կարող նպաստել հասարակության կոնսոլիդացիային», ասաց Ա. Հարությունյանը:

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Հ.Գ.-Մարդու իրավունքների պաշտպանն անդրադարձավ նաեւ Երեւանի քաղաքապետի ընտրության նոր կարգին, որի վերաբերյալ օրինագիծը երկրորդ ընթերցման ճանապարհին է: Ընդհանուր առմամբ ողջունելով այդ փոփոխությունը, քանի որ նոր օրենքով Երեւանը ինքնակառավարման օղակ է դառնում, իսկ կուսակցական եղանակով ընտրությունն էլ թույլ է տալիս ընտրողին նախապես իմանալ՝ ո՞վ է դառնալու քաղաքապետը, միաժամանակ այդ ընտրություններին մասնակցած կուսակցությունների տոկոսի գումարումը 40 տոկոս հավաքած կուսակցության ձայներին (բոնուսային են ասում), այդ պահով ասաց, որ տեխնոլոգիաներից ամենավատն է ընտրված այդ հարցում:

Թուրք ժողովուրդը Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու...

1-ին էջից

Նամակում ասվում է, որ Հայաստան-Թուրքիա հարեւանության բնականոնացումը պահանջում է խիզախ եւ իրապաշտ լուծումներ, կողմերն առաջին հերթին կանգնած են Հայոց ցեղասպանության կնճռոտ հարցի առջեւ, հարցը բաժանել է երկու ժողովուրդներին 1915-ից ի վեր, կողմերը գործ ունեն մարդկության դեմ գործադրված ահռելի ոճրի հետ, դրա ճանաչումը ակնկալում է նաեւ համաշխարհային հանրությունը, Օսմանյան Թուրքիան մեղավոր է հայ ժողովրդի դեմ գործադրված ցեղասպանական Մեծ եղեռնի, իսկ ներկայիս թուրք պետությունը ժառանգաբար պատասխանատու է այդ արարքի համար, Թուրքիայի ղեկավարության Գյուլի սերունդը պետք է ընդունի անհերքելի ճշմարտությունը եւ ճանաչի Հայոց ցեղասպանության փաստը, սա առաջին հերթին հենց թուրք ժողովրդին է անհրաժեշտ, որովհետեւ նա կազատվի պատմության բեռից եւ բաց ճակատով կկանգնի մյուս պետությունների կողքին:

Հայաստան-Թուրքիա հարեւանության բնականոնացումը ցեղասպանության կնճռոտ հարցի «կարգավորմամբ» թուրքական կողմն է առաջին հերթին պահանջում, որեւէ մեկի, առավել եւս պետության ղեկավարի համար գաղտնիք չէ, որ ցեղասպանությունը մարդկության դեմ գործադրված անժամանցելի ոճիր է, իսկ դրա ճանաչման համաշխարհային հանրության ակնկալիքները առավել քան հայտնի են Աբդուլլահ Գյուլին, որովհետեւ նա դեռեւս 2006-ին, երբ արտգործնախարարի պաշտոնում էր, Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի ամբիոնից հայտարարել էր. «Առաջիկա 10 տարիներին Թուրքիայի առաջնահերթ խնդիրը լինելու է ցեղասպանության հայկական պնդումները, քանի որ դրա ճանաչումը այլ երկրների խորհրդարաններում երրորդ կողմերի հետ փչացնում է մեր հարաբերությունները»:

Ինչ վերաբերում է հայ ժողովրդի դեմ գործադրված ցեղասպանական Մեծ եղեռնի համար Օսմանյան Թուրքիայի մեղավորության եւ ժառանգաբար թուրք պետության պատասխանատվության հանգամանքներին, թերեւս ժխտողականության պաշտոնական թեզն Անկարան առաջ է քաշում հենց իրավաժառանգորդի կարգավիճակից բխող այդ պատասխանատվությունից խուսափելու գիտակցությամբ: Ժամանակակից Թուրքիայի հիմնադիր Մուստաֆա Քեմալ Աթաթուրքը եղել է «Միություն եւ առաջադիմություն» կուսակցության ղեկավար կազմի անդամ, 1908-ին երիտթուրքական հեղափոխությունն իրականացնող սալոնիկյան բանակի հրամանատար եւ «Հատուկ կազմակերպության» անդամ:

Ի դեպ, նրա մերձակա շրջապատը, ֆեոդալական շարժման առաջնորդները, «ազգային ուժերի» հրամանատարական կազմն ու Ազգային մեծ ժողովի՝ Մեջլիսի պատգամավորներն անխտիր եղել են «Միություն եւ առաջադիմություն» կուսակցության կենտրոնական վարչության կամ «Հատուկ կազմակերպության» ղեկավար կազմի անդամներ, որոնց 1919-ին օսմանյան ռազմական ատյանը մեղավոր էր ճանաչել հայերի զանգվածային կոտորածները կազմակերպելու եւ անմիջականորեն իրականացնելու համար եւ դատապարտել: Մինչ նրանք մեղավոր ճանաչվելու համար աքսորվում էին Մալթա, Մուստաֆա Քեմալը նրանց հեռակա կարգով Մեջլիսի պատգամավոր էր նշանակում:

Այսինքն, հայերի բնաջնջումը կազմակերպած եւ իրականացրած այս մարդասպանները ոչ միայն ղեկավարել են ֆեոդալական շարժումը եւ հիմնադրել թուրքական պետությունը, այլեւ որպես հիմնադիրներ զբաղեցրել են գործադիր եւ օրենսդիր իշխանությունների պատասխանատու բոլոր պաշտոնները նորաստեղծ Թուրքիայի Հանրապետությունում: Ինչ վերաբերում է թուրք ժողովրդին, ապա նրա հոծ զանգվածներ ակտիվորեն մասնակցել են Հայոց ցեղասպանության իրականացմանը: Թերեւս պատահական չէ «կացնի ավելցուկ», «սրի ավելցուկ», «կոտորածի տարի» եւ «տեղահանության շնորհիվ հարստացածներ» արտահայտությունների լայն տարածումը թուրք ժողովրդի մեջ, որոնք առ այսօր մոռացված չեն:

Այլ կերպ, եթե Աբդուլլահ Գյուլի սերունդը չի ընդունում Հայոց ցեղասպանությունը, ապա դրա պատճառը ոչ թե անտեղյակությունն է, այլ փաստի ճշմարտության անհերքելիությունը: Հենց այդ անհերքելիության գիտակցումով է պայմանավորվում Հայոց ցեղասպանության փաստին ժխտողականության հակադրումն ու դրա վերածումը Թուրքիայի պաշտոնական թեզի: Հիրավի, թուրք ժողովուրդը Հայոց ցեղասպանությունը ճանաչելու դեպքում կստանա բաց ճակատով մյուս պետությունների կողքին կանգնելու հնարավորություն: Սակայն Թուրքիայի ղեկավարներն առաջին հերթին անհրաժեշտ են համարում ցեղասպանության միջազգային ճանաչման կասեցումն ու համառորեն կառչում են ժխտողականության պաշտոնական թեզից: Հետեւաբար անիմաստ է նախագահ Աբդուլլահ Գյուլին հուշել Թուրքիայի եւ թուրք ժողովրդի առաջնահերթությունների մասին կամ կասկածի տակ դնել թուրք ղեկավարների իրազեկվածությունը ցեղասպանության հարցում, ինչը, թերեւս, կարելի համարել հայ մտավորականների բաց նամակի գլխավոր թերությունը:

Վրաստանից հատուկ միջոցնե՞ր են ներկրվել Հայաստան

Մարտի 1-2-ի իրադարձությունները քննող ԱԺ ժամանակավոր հանձնաժողովի երեկ տեղի ունեցած հանդիպումը փակ էր, ինչն ըստ հանձնաժողովի նախագահ **Սամվել Նիկոյանի** ավելի շատ բան տվեց, քան նախորդ համանման հանդիպումները, երբ հանձնաժողովականների հարցերին հրավիրյալներն են պատասխանել: Այդպիսի փակ նիստեր էլի են լինելու, եթե հրավիրյալները պահանջեն: Փաստորեն առանց լրագրողների հրավիրվածներն ավելի անկաշկանդ են դառնում, ինչը եղել է երեկ, երբ հանձնաժողով է եկել ոստիկանության զորքերի նախկին հրամանատար, գեներալ-լեյտենանտ **Գրիգոր Գրիգորյանը**: Ըստ նրա տեղեկատվության՝ ներքին զորքի երկու ծառայողից բացի, զոհվածներից 3-ը մահացել են «Չերյոմուխա-7-ից», 1-ը՝ բութ գործիքից, մյուսները՝ հրազենային վնասվածքներից:

Մինչեւ այժմ փորձագիտական արդյունք չկա, որը կհաստատի, թե ներքին զորքերի արսենալում եղած զինատեսակներից քանի՞ մարդ է մահացել: «Չերյոմուխայի» ռեկետից է մարդ զոհվել (այսինքն՝ երբ ուղիղ կրակել են մարդու վրա, մինչդեռ դա գազային փամփուշտ է, որ պետք է 45 աստիճանի անկյան տակ վերեւ բարձրանա, ազատ անկում ունենա, որ գազ արտազատի. այդ դեպքում նա չի ունենում այն ուժը, որը չի կարող մահվան պատճառ դառնալ). այս հարցի պատասխանն, ըստ Ս. Նիկոյանի, չկա:

Դիմադրությունը կամ հարձակողական գործողությունները կրել են տարերային բնույթ, թե՞ կազմակերպված. Գրիգորյանի համոզմամբ՝ կազմակերպված, քանի որ ցուցարարները կարողանում էին շրջանցել եւ դուրս գալ ոստիկանության թիկունք: Ի՞նչ է կիրառվել ոստիկանության դեմ. մարտական նռնակ, հրազեն, բայց նպատակը ոչ թե սպանելն է եղել, այլ ուղղակի վախեցնելը՝ գլխի վրայով են կրակել: Առաջին անգամ հանձնաժողովականները լսել են, որ ցուցարարները կիրառել են հատուկ միջոցներ «Զարյա», որն ունի ձայնալուսային մեծ ազդեցություն: Ոստիկանության զորքն ունեցել է 10 հատուկ միջոց՝ «Զարյա», 6-ն օգտագործվել է, 4-ը վերադարձվել, իսկ նախկին հրամանատարը նկատել է 20-ից ավելի «Զարյայի» օգտագործում, որը հիմք է տվել նրան ենթադրելու, որ ցուցարարներն են դա արել:

Ցուցարարները երեք անգամ մեքենաներով նաեւ փորձել են մխրճվել ոստիկանության շարքերի մեջ: Գ. Գրիգորյանի անմիջական հրահանգով ուղիղ նշանառությամբ ոստիկանությունը կրակել է զորքի մեջ մխրճվող ավտոբուսի վրա կողքի պատուհանից, վարորդը իջել եւ փախուստի է դիմել, այդ վարորդի ինքնությունը պարզված չէ: Պարոնյան եւ Լենինի փողոցի խաչմերուկից հրազենային կրակից վիրավորվեց եւ զոհվեց Տիգրան Աբգարյանը, Գրիգորյանն այդ պահին այդտեղ է եղել, դիպուկահարն էլ եղել է իր կողքին, դիպուկահարը ամբողջ իրադարձությունների ժամանակ եղել է Գրիգորյանի կողքին, որին էլ Գրիգորյանը հանձնարարել է հարմար դիրք գրավել եւ փորձել վնասազերծել այն անձին, որը վիրավորել էր Աբգարյանին: Աջ մայթից դիպուկահարը կրակել է այդ ուղղությամբ եւ վիրավորել կրակողին ոտքից: Գրիգորյանը 4 զինվոր է ուղարկել՝ բռնելու կրակողին, բայց վերջինս ուրիշների օգնությամբ փախել է:

Ոստիկանական զորքերի համակարգում ձեւավորված է եղել հատուկ նշանակության ջոկատ, որի կազմում էլ եղել է դիպուկահարը (նա 1 փամփուշտ է օգտագործել):

Մինչեւ մարտի 1-ի իրադարձությունները Գրիգորյանն ունեցել է չստուգված տեղեկատվություն, որ Վրաստանից հատուկ միջոցներ են ներկրվել Հայաստան, դրանով չեն զբաղվել, բայց որ 20-ից ավելի «Զարյա» է կիրառվել, երբ ոստիկանությունն ունեցել է 10 եւ կիրառել 6-ը, այդ փաստը Գրիգորյանը կապել է վերը նշված տեղեկատվության հետ: «Զարյան» ազդեցիկ է եւ խուճապ է առաջացրել ոստիկանության զորքերի մեջ:

Ըստ Ս. Նիկոյանի՝ եթե որեւէ մեկն ուզում է մի արկղ բան բերել Վրաստանից, կբերի:

Հանձնաժողովի անդամ **Արծվիկ Մինասյանն** էլ Գրիգորյանի պատմածից եզրակացրել էր, որ ոստիկանության քայլերը կազմակերպված-ծրագրային չեն եղել, ապա ուշադրություն հրավիրեց Գ. Գրիգորյանի խոսքի այն հատվածին, որ մարտի 1-ին գեներալը կատարել է այն, ինչ համարել է ճիշտ՝ պետության եւ պետականության շահերն է պաշտպանել եւ շատ ցավում է, որ զոհեր են եղել, իսկ իր մարտական ընկերները անազատության մեջ են. դա նրանց ընտրությունն է:

Մ. Խ.

Անշարժ գույքի շուկան՝ տնտեսության եւ կենսամակարդակի «ջերմաչափ»

Ի՞նչ է այն ցույց տալիս հիմա եւ ի՞նչ հուշում առաջիկայի համար

Անշարժ գույքի շուկան տվյալ երկրի քաղաքական ու տնտեսական կացությունն արտացոլող լավագույն ցուցիչն է: Հայաստանում 2001-2002 թվականներից սկսված անշարժ գույքի գների աճը ամենահավաստի «ջերմաչափն» էր առ այն, որ երկիրը, հաղթահարելով 90-ականների համընդհանուր փլուզման, պատերազմի եւ վատ կառավարման հետեւանքները, թեւակոխել էր տնտեսական զարգացման ժամանակահատվածը: Երբ հետ ենք վերադառնում դարձյալ նույն 90-ականներին, երբ ինքնաթիռի տոմսի գնով բնակարաններ էին վաճառվում, պարզ է դառնում, որ դա նույնպես հստակ արտացոլումն էր այդ տարիների երկրի տնտեսական վիճակի, ավելի ճիշտ տնտեսության գրեթե բացակայության:

Փաստորեն, անցնող 7-8 տարիներին բնակարանների եւ անհատական տների գների՝ սկզբնական շրջանում միջին տարեկան 50 տոկոս, հետո ավելի ցածր տեմպերով աճը խոսում էր այս ոլորտում պահանջարկի ավելացման մասին: Բնական է, որ առանց երկրի տնտեսական ընդհանուր աշխուժության դա տեղի ունենալ չէր կարող: Ճիշտ է, տեսակետներ կան, որ ինչպես տնտեսական աճն ընդհանրապես, այնպես էլ անշարժ գույքի գների աճը արդյունք է հիմնականում արտերկրից եկող մասնավոր փոխանցումների, սակայն, այդ տեսակետները կամ խիստ մակերեսային են, կամ պարզապես կոնկրետ անձանց եւ ուժերի քաղաքական շահն են հետապնդում:

Դարձյալ նույն 90-ականներին Հայաստանից զանգվածային արտագաղթի հետեւանքով տարբեր երկրներում գտնվող մեր հայրենակիցների՝ իրենց հարազատներին ուղարկած գումարները, իհարկե, նպաստել են Հայաստանում արդյունաբերության, շինարարության եւ տնտեսության այլ ճյուղերի զարգացմանը: Սակայն, առնվազն դիլետանտիզմ է մասնավոր փոխանցումների դերի գերագնահատումը: Նախ, այդ փոխանցումները հիմնականում փոքր եւ սպառողական նպատակներով ուղարկված գումարներ են, որոնք Հայաստանում ուղղվում էին առօրյա հոգսերի բավարարմանը: Երկրորդ, Հայաստանի բնակչության գերակշիռ մասն, այդուհանդերձ, մասնավոր փոխանցումներ չեն ստանում արտերկրից: Կենտրոնական բանկի տվյալներով, արտերկրից մասնավոր փոխանցումներ են ստանում Հայաստանի բնակչության մոտ մեկ երրորդը: Այսինքն, միանշանակ է դառնում, որ տնտեսական զարգացման եւ նրա անմիջական ցուցիչ անշարժ գույքի շուկայի աշխուժացման հիմնական պատճառն ամբողջ երկրի բիզնես միջավայրի բարելավումն ու մեծածավալ ներդրումներն (ինչպես արտաքին, այնպես էլ ներքին) են եղել:

Այն, որ Հայաստանի տնտեսության համար անցնող 2008 թվականն այնքան էլ բարեհաջող չէ, թեեւ դեռ տարին չի ավարտվել, բայց արդեն ակնհայտ է: Բավական է միայն հիշատակել տնտեսական աճի ցուցանիշը, որն անցյալ տարվա այս նույն ժամանակահատվածում գտնվում էր 13 տոկոսի շրջակայքում, իսկ հիմա՝ 9 տոկոսի: Այն, որ մեր տնտեսության համար խնդիրները սկսվեցին դեռ տարեսկզբից, նույնպես ակնհայտ է, եւ դարձյալ դրանք առաջինը երեւացին անշարժ գույքի շուկայում:

Նախագահական ընտրություններին հաջորդած շրջանում, պարտված եւ իր պարտությունը չճանաչած քաղաքական ուժի հրահրված ապակայունացման եւ մարտի 1-ին հրահրված անկարգություններին առաջինն արձագանքեց անշարժ գույքի շուկան: Մարտ, ապրիլ, մայիս ամիսներին գործարքների թիվն այստեղ նվազեցին, հաջորդող 2-3 ամիսներին որոշակիորեն աճեցին, սակայն բոլոր դեպքերում զգալիորեն զիջում են նախորդ տարվա ցուցանիշներին: Ավելին, մեկ-երկու անգամ նկատվեցին բնակարանների գների թեեւ փոքր, բայց նվազում, ինչը վերջին 7-8 տարիներին չէր արձանագրվել: Փաստորեն, մեր երկրի տնտեսությանը այս տարի հասցված առաջին հարվածը երկրի ներսից էր, ինչը եւ արձանագրվեց անշարժ գույքի շուկայում: Դրան հաջորդեց արտերկրից եկած հարվածը՝ ռուս-վրացական պատերազմը, ինչը դարձյալ արձանագրվեց անշարժ գույքի շուկայում՝ հոկտեմբերին այստեղ գրանցված առուվաճառքի գործարքների նվազման եւ Երեւանում բնակարանների միջին գների փոքրիկ՝ 0,3 տոկոսով անկման տեսքով: Սա կարող էր ավելի հեշտությամբ հաղթահարվել, քան ներքին հարվածը, եթե չպայթեր ամերիկյան ֆինանսական ճգնաժամը, որը շուտով վերածվեց համաշխարհային ճգնաժամի:

Ճիշտ է, անշարժ գույքի շուկայում գների նշանակալից անկում տեղի չի ունեցել, բայց առուվաճառքի գործարքների նվազումը նախորդ տարվա համանուն ժամանակահատվածի համեմատ չի կարող երկար շարունակվել՝ առանց իր հետ գների անկում բերելու: Անշարժ գույքի շուկայում գների անկման երեւույթի եւ դրա հասարակական ընկալման մասին հարկ է հատուկ անդրադարձ կատարել:

Շուկայական տնտեսության չգրված օրենքներին անծանոթ մեր շատ հայրենակիցներ վերջին տարիներին անհանգստությամբ, եթե չասենք տագնապով են հետեւում անշարժ գույքի գների բարձրացմանը: Նրանց կարծիքով, գների այդ աճը վտանգում է բնակարան կամ տուն ձեռք բերելու իրենց ցանկությունը եւ վատ չէր լինի, որ գներն այստեղ իջնեին: Ցավոք, այդ մարդիկ խոր մոլորության մեջ են, մտածելով, որ եթե գներն անշարժ գույքի շուկայում նվազեն 20 կամ 30 տոկոսով, ապա իրենք հնարավորություն կստանան բնակարան ձեռք բերելու:

Ինչպես տնտեսության մեջ տեղի ունեցածն է լավագույնս արտացոլվում հենց անշարժ գույքի շուկայում, այնպես էլ բնակչության կենսամակարդակի փոփոխությունը: Այդ երեւույթները փոխկապակցված են միմյանց հետ: Եթե անշարժ գույքի շուկայում նվազեն գները, ապա դա նշանակում է, որ նաեւ բնակչության հնարավորություններն են նվազել այդքանով: Այսինքն, այնպես չի կարող լինել, որ օգտվելով գների նվազումից, դրան սպասողներն անմիջապես բնակարաններ ձեռք բերեն: Այն պարզ պատճառով, որ անշարժ գույքի գների նվազմանը զուգահեռ, նվազելու են նաեւ դրանք գնելու ցանկություն ունեցողների եկամուտները: Այլապես, եթե դա տեղի չունենա եւ բոլորը դարձյալ ցանկանան տուն կամ բնակարան գնել, այսինքն՝ պահանջարկը մեծանա՝ դրա հետ մեկտեղ կբարձրանան նաեւ գները: Սրանք ոչ թե տեսական դատողություններ են, այլ ապացուցված ճշմարտություն, ընդ որում՝ թարմ ապացույցով: Մասնավորապես, ԱՄՆ-ն համակած ճգնաժամի պատճառով անշարժ գույքի գները կտրուկ ընկան, ինչի հետեւանքով միլիոնավոր մարդիկ զրկվեցին տուն կամ բնակարան գնելու սկսված գործընթացից (հիփոթեկային վարկավորմամբ): Այսինքն, ինչպես եւ պետք է լիներ, գների կտրուկ անկումից ոչ միայն անշարժ գույք գնողները չավելացան, այլեւ շատերը զրկվեցին դրանից, իսկ գործարքների քանակն ուղղակի գահավիժող անկում արձանագրեց:

Այսպիսով, հետեւելով անշարժ գույքի շուկայի ցուցանիշներին, կարող ենք անմիջականորեն տեսնել, թե ինչ է կատարվում մեր տնտեսության մեջ տվյալ պահին, ինչպես նաեւ այդ շուկայի դինամիկայից որոշակիորեն պատկերացնել, թե ինչ է մեզ սպասվում առաջիկայում: Այս պահին կարող ենք փաստել, որ տնտեսական աճը Հայաստանում շարունակվում է, բայց աճի տեմպը դանդաղել է: Առաջիկայի համար, նկատի ունենալով անշարժ գույքի շուկայի վերջին 2-3 ամիսների սպառողական վիճակը, կարող ենք փաստել, որ կտրուկ անկման նշաններ այստեղ չկան: Սակայն այդ նույն անորոշ սպասման վիճակը հուշում է, որ անշարժ գույքի շուկայում եւ տնտեսության մեջ նախկին աշխուժությունն առաջիկա ամիսներին որոշակիորեն նվազելու է:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Բուհական դիպլոմով արհեստավորներ եւ վաճառողուհիներ չունենալու առաջին քայլերը

Բարձրագույն կրթությամբ վաճառողների, ոսկերիչների, ծեփագործների եւ այլ արհեստավորների առկայությունը մեր երկրում վկայում է, որ դեռեւս խորապես չեն գիտակցվում միջնակարգ մասնագիտական կրթության առավելություններն ու չի գնահատվում զուտ դիպլոմի համար մի քանի տարի որեւէ բուհում անտեղի ժամանակ եւ գումար վատնելուց հրաժարվելու ձգտումը: Այսպես, մի կողմից տարեցտարի ավելանում է հմուտ արհեստավորների պահանջարկը, մյուս կողմից՝ նվազում է միջնակարգ մասնագիտական հաստատություններում սովորելու ցանկություն ունեցողների թիվը, արդյունքում եւ այսօր արդեն ունենք բարձրագույն կրթությամբ արհեստավորների ոչ սակավ բանակ: Այս անմխիթար վիճակից դուրս գալու ելքը մասնագետները տեսնում են մասնագիտական կրթության ոլորտում պետական կրթական հստակ չափորոշիչներ սահմանելու մեջ, ինչը թույլ կտա մասնագետներ պատրաստել աշխատաշուկայի պահանջների թելադրանքով:

«Ցավոք, Հայաստանում մինչ օրս գոյություն չեն ունեցել այդպիսի չափորոշիչներ, չի ստեղծվել պետականորեն հաստատված զբաղմունքների դասակարգիչ, չեն մշակվել մասնագիտական բնութագրեր, այսինքն՝ հստակ պատկերացում չունենք, թե ինչ մասնագետների պահանջարկ կա մեր երկրում, իսկ դա նշանակում է, որ ուսումնական տարբեր հաստատություններում պատրաստվում են պոտենցիալ գործազուրկներ: Մյուս կողմից աշխատաշուկան թելադրում է որոշակի պահանջներ, որոնք անուշադրության են մատնված: Հենց այդ նկատառումով այժմ ստեղծում եւ մշակում ենք կրթական չափորոշիչների նախագծեր՝ այդ աշխատանքում ներգրավելով նաեւ գործատուներին: Արդեն իսկ դիմել ենք գործատուների միությանը, առեւտրաարդյունաբերական պալատին, որպեսզի նրանց մասնագետների օգնությամբ ճշգրիտ տեղեկություններ ունենանք այսօրվա աշխատաշուկայի մասին: Իսկ տեսական վերլուծություն ստանալու նպատակով համագործակցում ենք բուհական մասնագետների հետ, մեզ հետ աշխատում են նաեւ միջին եւ նախնական մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների դասախոսներն ու արտադրական վարպետները», ասում է ԿԳ նախարարության կրթության ազգային ինստիտուտի մասնագիտական կրթության եւ ուսուցման զարգացման կենտրոնի տնօրեն **Սամվել Պիպոյանը**:

Ոլորտն արդիականացնելու համար կենտրոնը ֆինանսական խնդիրներ չունի, քանի որ անցած տարի Եվրամիության հետ կնքած պայմանագրի համաձայն, այս տարեսկզբից պարբերաբար փոխանցվում է կատարված աշխատանքների վրա ծախսված գումարը: Այս տարի մշակվել են կրթական չափորոշիչներ 27 մասնագիտությունների համար, դրանց մեջ մտնում է նախնական մասնագիտական բլոկը՝ ոսկերիչ, գորգագործ, մետաղների մշակում, խառատ, եռակցող, դերձակ, գինեգործ, ծեփագործ, ատաղձագործ, ֆերմեր եւ այլն, ու միջին մասնագիտականը՝ հաշվապահություն, հաշվողական մեքենաներ, հասարակական եւ գյուղացիական սննդի կազմակերպում եւ այլն:

«Փորձել ենք ներառել բոլոր այն մասնագիտությունները, որոնք այս կամ այն չափով տարածված կամ կարեւորված են շուկայում: Բարեփոխումներ իրականացնելու համար ունենք թե՛ դյուրին, թե՛ դժվարին պայմաններ: Մի կողմից լավ է, որ պետությունը գումար է ներդրել կրթական չափորոշիչներ ստեղծելու համար, մյուս կողմից՝ բարդ է, թե մարդկային ի՞նչ ռեսուրսներով պիտի մշակվեն դրանք: Հենց այստեղ է, որ լուրջ խնդիրներ ունենք, որովհետեւ ստեղծում ենք մի փաստաթուղթ, որը հնարավորություն կտա այս կամ այն ուսումնական հաստատությունում պատվիրելու անհրաժեշտ մասնագետներ: Այսինքն՝ կրթական ծրագիրը կիրականացվի մշակված չափորոշիչների հիման վրա: Մեր գործատուներն ու բուհերի ներկայացուցիչներն ընդհանրապես տեղյակ չէին այդպիսի չափորոշիչների գոյության մասին եւ հենց մեր կենտրոնում ձեւավորվեց աշխատանքային 2 խումբ՝ յուրաքանչյուրում 25 հոգի: Անցկացվեցին վերապատրաստման դասընթացներ, ուսուցանվեցին կրթական չափորոշիչների բաղադրիչները, որից հետո մասնակիցները փորձեցին ինքնուրույն մշակել այդպիսի չափորոշիչներ: Քանի որ մեր կենտրոնի աշխատողների թիվը բավարար չէ անհրաժեշտ փորձաքննություններ անցկացնելու համար, նախագծերը կուղարկվեն փորձառու մասնագետներին՝ այսպես կոչված «սեւ ընդդիմախոսներին», որո՛նց կարծիքների հիման վրա կկազմվեն փորձագիտական եզրակացություններ ու կներկայացվեն նախարարություն՝ վերջնական հաստատման»:

Պիպոյանը նշում է, որ կրթական չափորոշիչները պետք է մշտապես լինեն զարգացման մեջ, եւ նախարարությունում հաստատվելուց հետո անգամ չի կարելի դրանք համարել վերջնական, մանավանդ որ զարգացած երկրներում ամեն մի չափորոշիչ 3-5 տարվա ընթացքում անպայման վերանայվում է: Դրանք ստեղծվում են մարդկանց կարողությունները զարգացնելու համար, հետեւապես չեն կարող քարացած լինել: Միջազգային փորձին հետեւելով իրենք ձգտում են հասնել այն բանին, որպեսզի մեզանում ճիշտ կազմակերպվի աշխատանքային գործունեությունը. «Ես հանդիպել եմ բարձրագույն կրթություն ունեցող բազմաթիվ ոսկերիչների, որոնք այդ արհեստը սովորել են լոկ աշխատանք չունենալու պատճառով: Այսօր մեր երկրում պահանջարկ կա շինարարի, խառատի, հրուշակագործի, վաճառողի, եւ այդ մասնագիտությունները ուսուցանվում են նախնական մասնագիտական կրթության ծրագրով, բայց չգիտես ինչու ոչ ոք չի գալիս սովորելու: Աղջիկները ցանկանում են վաճառողուհի աշխատել բարձրագույն կրթություն ստանալուց հետո միայն: Սա, անշուշտ, հոգեբանական բարդույթ է, բայց ի վերջո պետք է հասկանալ, որ բարձրագույն կրթություն ստացած մարդուն չի կարելի կանգնեցնել վաճառասեղանի հետեւում: Հայաստանցի մի ինժեներ ցանկացել է Շվեյցարիայում բեռնակիր աշխատել, բայց չեն ընդունել բարձրագույն կրթություն ունենալու պատճառով, քանի որ այդ դեպքում նրան պետք է ավելի շատ վճարեին: Դա նշանակում է, որ այդ երկրում հարգանք կա բարձրագույն կրթության հանդեպ, դիպլոմն արժեք ունի:

Իհարկե, մեր հասարակության մեջ արմատացած մտածելակերպը մի քանի տարում հնարավոր չէ փոխել, բայց վստահ եմ, որ մոտ ապագայում միջին եւ մասնագիտական կրթությունը չափազանց կարեւոր տեղ կունենա մեր երկրում: Գործատուն ի վերջո, հաշվի կառնի ոչ թե բուհի դիպլոմը, այլ աշխատողի մասնագիտական հմտությունները», ասում է Պիպոյանը:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Հայ-թուրքական հակամարտության կառուցվածքային վերլուծություն(*)

ԱՐՄԵՆ ԱՅՎԱԶՅԱՆ
Քաղաքական գիտությունների դոկտոր, «Արարատ» ռազմավարագիտական կենտրոնի տնօրեն

Նախաբան

1991-ի Հայաստանի անկախացումով Հայկական հարցը վերադարձավ միջազգային ասպարեզ, բայց արդեն ոչ իբրեւ արեւմտահայության փրկության հարց, ինչպես այն հայտնի էր 19-րդ դարի վերջին-20-րդ դարի սկզբին: Հայաստանի արեւմտյան մասում հայություն այլեւս չկար՝ բնաջնջված էր 1894-ից մինչեւ 1923 թթ.՝ երեք հիմնական փուլերով (1894-1896, 1909, 1915-1923 թթ.) իրագործված ցեղասպանության ընթացքում: Խորհրդային ժամանակաշրջանում հայաթափվեցին նաեւ Հայաստանի արեւելյան շրջաններից մի քանիսը, այդ թվում՝ Նախիջեւանը եւ հյուսիսային Արցախը:

1991-ին Հայկական հարցը միջազգային ասպարեզ վերադարձավ որպես Հայաստանի նորաստեղծ պետականության վերապրելու խնդիր: Հայ-թուրքական հակամարտությունը (այսուհետ՝ ՀԹՀ) թեւակոխել է նոր փուլ, որի հիմնական առանձնահատկությունը միջազգայնորեն ճանաչված Հայաստանի Հանրապետության գոյությունն է: Հայաստանն աշխարհի քարտեզի վրայից վերացնելու Թուրքիայի քաղաքականությունը վերանայման չի ենթարկվել: Այժմ Թուրքիան փորձում է թույլ չտալ հայկական նորանկախ պետականության կայացումը եւ կործանել այն դեռեւս սաղմնային վիճակում: Այս խնդիրը Թուրքիան փորձում է լուծել միջնորդավորված՝ իր դաշնակից Ադրբեջանի միջոցով, որովհետեւ միջազգային ներկա պայմաններն ու իր ներքին ծանր խնդիրները կանխում են թուրքական ուղղակի ներխուժումը Հայաստան:

Հայոց վերականգնված պետականությունն իր արեւելյան սահմանների ողջ երկայնքով 1991-1994 թթ. ենթարկվեց ադրբեջանական ագրեսիայի: Հայաստանն (ռազմավարական առումով մեկ միավոր կազմող ՀՀ-ն ու չճանաչված ԼՂՀ-ն) անվտանգության կայուն երաշխիքների, նախեւառաջ՝ պաշտպանունակ սահմանների կարիք ուներ: Այս խնդիրը, մեծ զոհողությունների գնով, հաջողվեց մասնակիորեն լուծել հայրենիքի որոշակի հողակտորներն ազատագրելու եւ այնտեղ ռազմաքաղաքական վերահսկողություն հաստատելու շնորհիվ:

Ազատագրական պատերազմում 1994-ին հայոց նվաճած հաղթանակից հետո Թուրքիան ամեն կերպ խրախուսում է Ադրբեջանի ռազմականացումն ու ռազմատենչությունը, հանդես գալով վերջինիս՝ Հայաստանի դեմ իրականացվող բոլոր գործողությունների անմիջական մասնակից, ավագ խորհրդատու, հաճախ՝ նախաձեռնող ու ղեկավար: Թուրքիան երաշխավորում է նաեւ Նախիջեւանի երկրամասի՝ Ադրբեջանի կազմում պահպանումը: Այս ամենից զատ, Թուրքիան իրականացնում է Հայաստանի դեմ անթաքույց պատերազմական ակտ՝ շրջափակում:

Թուրքիայի օգնությունն ու խրախուսանքը մեծապես նպաստեցին 1991-1994 թթ. պատերազմի սանձազերծմանը: Այդ առումով իր դերն ունեցավ նաեւ Բաքվի ղեկավարների փոխառած (նախագահ Ա. Էլչիբեյի օրոք բացեիբաց ընդունվող) պանթուրքական գաղափարախոսությունը, որն Ադրբեջանի պետականության կառուցումն ու կայացումը նախատեսում է ծավալապաշտական եղանակով՝ ամբողջ Հայաստանի, հետագայում նաեւ Իրանի ու Վրաստանի որոշ տարածքների բռնազավթման հաշվին: Չհաշտվելով Արցախի ազատագրության փաստի հետ, Բաքուն առաջնորդվում է մի լրացուցիչ գործնապաշտ (պրագմատիկ) հաշվարկով եւս, այն է՝ թշնամու կերպար ստեղծելով, Ադրբեջանի ժողովուրդներին կառավարելու առավել դյուրին եղանակներ գտնել:

Չպետք է մոռանալ, որ Ադրբեջանը միացել է հայության դեմ իրականացվող ցեղասպանական քաղաքականությանն իր ստեղծման օրից՝ 1918-ից ստանձնելով Հայաստանն արեւելքից մաս-մաս զավթողի դերը եւ շարունակելով այն նաեւ խորհրդային տարիներին: Հայաստանը, փաստորեն, գործ ունի երկու դաշնակից պետությունների համատեղ ու համաձայնեցված թշնամական քաղաքականության հետ: Այդ առումով, ՀԹՀ-ն ընդգրկում է նաեւ հայ-ադրբեջանական հակամարտությունը, ներառյալ Արցախյան հիմնախնդիրը: Այս քննության մեջ, սակայն, խնդրին անդրադառնալու ենք ավելի նեղ՝ զուտ հայ-թուրքական շրջանակներում:

19-րդ դարի երկրորդ կեսին՝ Ռուսաստանի հետ մղած երկու պատերազմների միջեւ ընկած ժամանակահատվածում (1856-1877թթ.), Օսմանյան Թուրքիան հղացավ հայությանն իր բնօրրան-հայրենիքում՝ Հայկական լեռնաշխարհում, բնաջնջելու քաղաքականություն, որն էլ ՀԹՀ-ին հաղորդեց անսովոր բնույթ եւ սրություն: Այդ տարիներից մինչեւ այսօր ՀԹՀ-ն երբեք չի ընդհատվել՝ ո՛չ նույնիսկ այն կարճ միջոցին (1907-1912թթ.), երբ օրվա հայ քաղաքական ամենաազդեցիկ ուժը՝ ՀՅԴ-ն, համագործակցում էր երիտթուրքերի հետ, հայ եւ թուրք ղեկավարների միջեւ հարաբերություններն էլ արտաքուստ ջերմ ու բարեկամական էին, ո՛չ էլ խորհրդային երկար ու ձիգ յոթը տասնամյակի ընթացքում: Այդ ժամանակահատվածներում ՀԹՀ-ն, թաքուն կամ բացահայտորեն, շարունակվել է քաղաքական, տեղեկատվական, հոգեբանական, մշակութային ճակատներում, երբեմն էլ նույնիսկ զենքի գործադրմամբ (մասնավորապես, հայ վրիժառուների եւ թուրք գաղտնի ծառայությունների գործողությունները):

Այսպիսով, անցնելով միջազգային քաղաքական համակարգի դարաշրջիկ հեղափոխությունների միջով՝ ՀԹՀ-ն հիմքում մնացել է անփոփոխ: ՀԹՀ-ի առանցքում ընկած է մի կողմից՝ Հայաստանը ոչնչացնելու Թուրքիայի նպատակը, մյուս կողմից՝ Հայաստանի պետականությունը կայացնելու եւ անվտանգության երկարաժամկետ երաշխիքներով ապահովելու հայ ժողովրդի պայքարը:

ՀԹՀ-ի տեւականությունը, անփոփոխ օրակարգով պատմական մի քանի փուլերի միջով անցնելը եւ նորանոր շերտերով բազմապատկվելը, տարածքային մեծ ընդգրկումն այս հակամարտությանը հաղորդել են անսովոր բարդ կառուցվածք եւ տարողունակ բովանդակություն: ՀԹՀ-ի համարժեք ընկալումն ինքնին դարձել է մասնագիտական խնդիր: Մինչդեռ ՀԹՀ-ի նկատմամբ հայ քաղաքական վերնախավի եւ հասարակական-քաղաքական մտքի ցուցաբերած մոտեցումներն ու քաղաքականությունն առայժմ սիրողական բնույթ ունեն:

Հուսով ենք, ՀԹՀ-ի [illegible] համառոտ կառուցվածքային վերլուծությունը կարող է նպաստել Հայաստանի արտաքին քաղաքականության իրապաշտ մշակումներին եւ անվտանգության համակարգի կայացմանը:

Հայ-թուրքական հակամարտության կառուցվածքը

ՀԹՀ-ի արդի փուլն ընթանում է տասը հիմնական մակարդակներում (բնագավառներում), որոնցից յուրաքանչյուրում, ի տարբերություն Հայաստանի, Թուրքիան դրսեւորում է հստակ դիրքորոշումներ ու հետեւողական քաղաքականություն: Մինչդեռ Հայաստանի արտաքին քաղաքականության օրակարգում այդ մակարդակներից եւ նրանց ենթամակարդակներից շատերը այսօր ընդգրկված չեն, հաճախ, անգամ, նկատված էլ չեն, իսկ նկատվածների վերաբերյալ էլ համապարփակ հայեցակարգ եւ համարժեք քաղաքականություն դեռ չեն մշակվել:

Նախ, թվարկենք ՀԹՀ-ի մակարդակները (բնագավառները)՝ իրենց ենթամակարդակներով (խնդիրներով).

1) հասկացական-տերմինաբանական մակարդակ

1.1 հայրենիքի գաղափարի ընկալման եւ աղճատման խնդիրը:

1.2 տարածք զավթողին ու բազմահազարամյա հայրենիք կորցնողին գլխիվայր շրջելու փորձեր ու հայկական կողմի կրավորական վերաբերմունքը:

1.3 հակամարտության սահմանումների թերի մշակվածության եւ աղավաղման խնդիրն ու դրա դեմ պայքարի բացակայությունը:

1.4 Հայաստանի եւ հայության դեմ Թուրքիայի վարած քաղաքականության ոչ-համարժեք գնահատումը:

1.5 Հայաստանի իշխանությունների՝ Թուրքիայի ներկա վարչակարգին եւ քաղաքական գործիչներին սխալ գնահատելը:

1.6 Հայաստանի եւ հայոց պատմամշակութային ժառանգության դեմ քարտեզագրական-տեղանվանագիտական պատերազմի վարում եւ հայկական կողմից դրա անտեսումը:

2) քաղաքական մակարդակ

Այս ոլորտում Թուրքիայի թշնամական գործողություններն են՝

2.1. Հայաստանի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու 17-ամյա հրաժարումը եւ այդ քայլին քաղաքական գնահատական տալուց Հայաստանի խուսափումը:

2.2. Հայաստանի 15-ամյա շրջափակումը եւ այդ թշնամական գործողությունն ըստ արժանվույն գնահատելու Հայաստանի չկամությունը:

2.3. Ադրբեջանին ցուցաբերվող դիվանագիտական լիակատար օժանդակությունը եւ այդ թշնամական գործողությանը Հայաստանի կրավորական վերաբերմունքը:

2.4. Մեսխեթցի թուրքերին (նրանց անվան տակ՝ նաեւ այլ թյուրք տարրերին) հայաբնակ Ջավախքում բնակեցնելու հետեւողական ջանքերը եւ դրանց վերաբերյալ հայկական կողմի պահպանած լռությունը:

2.5. Միջազգային ասպարեզում Հայաստանի շահերի դեմ ուղղված բազմատիպ գործողություններն ու դրանց անտեսումը հայկական կողմից:

2.6. Հայաստանին առաջադրած անընդունելի նախապայմանները, այդ թվում երեք հիմնականները՝ Արցախյան հիմնախնդիրը հօգուտ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականության լուծելը, Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացի կասեցումը, Հայաստանի արեւմտյան՝ Թուրքիայի բռնազավթած տարածքներից պաշտոնական Երեւանի հրապարակային ու ինչ-որ հավերժական բնույթ կրող հրաժարումը եւ հայկական կողմի սեփական նախապայմաններից, այն է՝ վստահության եւ անվտանգության մեխանիզմներ ստեղծելու իրավունքից հրաժարումը:

3) պատմաքաղաքական մակարդակ

3.1. Թուրքիայի՝ Հայոց ցեղասպանության ժխտման ու պատմական իրականության աղճատման պետականորեն կազմակերպված մեծ արշավն ինչպես երկրի ներսում, այնպես էլ միջազգային ասպարեզում:

3.2. 1998-2008 թթ. Հայաստանի՝ ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացի նկատմամբ որդեգրած բարյացակամ վերաբերմունքը, թեեւ 2008-ի կեսերից այդ բնագավառում նկատվում է Հայաստանի առանց այն էլ ոչ մեծ ակտիվության նվազում:

4) իրավաքաղաքական մակարդակ

4.1. Սեւրի պայմանագրի չիրագործման հետեւանքով տարածաշրջանում առաջացած գերլարված ռազմավարական իրավիճակի խնդիրը, մասնավորապես՝ հայկական պետականության կենսունակությունն ապահովող տարածքային երաշխիքների թերի ու չճանաչված լինելու եւ քրդական պետականության ստեղծման հարցերում:

4.2. 1921-ին Մոսկվայի եւ Կարսի պայմանագրերի՝ իրավական անկատարության եւ ներկայիս անլիարժեք գործունեության խնդիրը:

4.3. Թուրքիայի քրեական օրենսգրքի 301-րդ հոդվածով՝ Հայոց ցեղասպանության մասին բարձրաձայնելն ու ՀԹՀ-ի վերաբերյալ հայկական տեսակետի արտահայտումը գործնականում պատժելի դարձնելու խնդիրը:

4.4. Հայաստանի իշխանությունների՝ ՀԹՀ-ի պատմաիրավական մակարդակի լիակատար անտեսումը:

5) տեղեկատվական-հոգեբանական պատերազմի մակարդակ

5.1. Ղարաբաղյան հիմնախնդրում Թուրքիայի՝ Ադրբեջանին ցուցաբերվող քարոզչական մեծ օժանդակությունը:

5.2. Հայաստանի եւ հայության դեմ Թուրքիայում, միջազգային ասպարեզում, Հայաստանում եւ սփյուռքահայ միջավայրում Թուրքիայի իրականացվող տեղեկատվական ու հոգեբանական բազմաթիվ, բազմատիպ ու հետեւողական գործողությունները, այդ թվում՝

5.2.1. հակահայկական գրականության եւ այլ նյութերի պատրաստումն ու տարածումը, որ կազմակերպված բնույթ է ստացել դեռեւս 1920-ական թվականներից, հետզհետե միայն ուժգնացել է, նոր ոլորտներ ընդգրկել եւ բազմալեզու դարձել,

5.2.2. արտասահմանում թուրքական քոլեջների միջոցով հակահայկական տրամադրությունների սերմանումը,

5.2.3. թուրքական դեսպանությունների, պետական ու մասնավոր հաստատությունների միջոցով Հայկական հարցը ճշմարիտ լույսի ներքո լուսաբանող տեղեկատվության եւ վերլուծությունների դեմ տարվող լոբբիստական ծավալուն աշխատանքը:

5.3. Հայաստանում իբր գոյություն ունեցող Քրդստանի բանվորական կուսակցության ռազմական բազաների մասին ապատեղեկատվության պարբերական տարածումը:

5.4. Թուրքիայում Հայոց ցեղասպանության հեղինակների եւ կազմակերպիչների, այդ թվում Թալեաթի, հերոսացումը:

5.5. Հայաստանի եւ Սփյուռքի միջեւ սեպ խրելու քարոզչական հետեւողական ջանքերը:

5.6. Սփյուռքահայերի բնակության երկրների կառավարություններին ու ժողովուրդներին հայության դեմ տրամադրելը:

5.7. Հայաստանից ու Մերձավոր Արեւելքի երկրներից հայերի արտագաղթը խրախուսելու եւ այն դեպի հեռավոր մայրցամաքներ ուղղելու Թուրքիայի գաղտնի գործողությունները:

5.8. Հայաստանն իր դեմ իրականացվող տեղեկատվական-հոգեբանական այս պատերազմում դրսեւորում է ջայլամի քաղաքականություն:

6) տնտեսական մակարդակ

6.1. Հայաստանի բազմամյա շրջափակումը:

6.2. Թուրքիայի՝ Հայաստանին մեկուսացնելու նպատակով տարածաշրջանային հատուկ ծրագրերի հեղինակումը, այդ թվում՝ Կարս-Թբիլիսի-Բաքու երկաթգծի կառուցման նախաձեռնումը:

7) մշակութային մակարդակ

7.1. հայկական պատմամշակութային ժառանգության ոչնչացումն եւ յուրացման փորձերը:

7.2. Ինչպես Թուրքիայում, այնպես էլ միջազգային ասպարեզում Հայաստանի պատմության կեղծումը:

7.3. Իր դեմ մղվող մշակութային պատերազմում Հայաստանի դրսեւորած բացարձակ անգործունեությունը:

8) ռազմական մակարդակ

8.1. Հայաստանի դեմ պատերազմելու նախապատրաստություններում Ադրբեջանին Թուրքիայի ցուցաբերվող ամբողջական աջակցությունը, այդ թվում՝

8.1.1. հետախուզական տվյալների հաղորդումը,

Շարունակությունը՝ էջ Ե

Գրախօսութիւն

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԻՎԱՌԵԱՆԻ «ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻ Գ. ՀԱՏՈՐԸ

2008 թուականի ամառը ԱՄՆ-ի «Մայրենի» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց նախկին լիբանանահայ, 1970-ականներու կէսերէն ամերիկաբնակ հասարակական եւ կուսակցական գործիչ Յակոբ Վարդիվառեանի «Հանդիպումներ» մատենաշարի հերթական՝ Գ. հատորը: Ան կը կրէ «Նիւ Ճըրզի, 2008» նշումները եւ բաղկացած է 17 x 24 սմ. չափի 453 էջերէ: Վարդիվառեան հատորը նուիրած է իր երկրորդ, ամերիկուհի կնոջը՝ Մարիային, «որ սիրեց Հայաստանն ու հայութիւնը» (էջ 5):

Նախորդ հատորներուն նման, Գ. հատորը եւս ընթերցողին կը ներկայացնէ 40 անձերու հետ Յակոբ Վարդիվառեանի կատարած հարցազրոյցները: Անոնք կ'ընդգրկեն աւելի քան քառորդ դարու ժամանակաշրջան մը՝ Ապրիլ 1980-էն մինչեւ 28 Դեկտեմբեր 2006-ը (միայն առաջին երեք հարցազրոյցները կը վերաբերին 1980-ականներուն), եւ հատորին մէջ դասաւորուած են ժամանակագրական հերթականութեամբ: Յ. Վարդիվառեանի 40 խօսակիցներէն 38-ը հայեր են, 2-ը՝ թուրք, ընդ որում՝ Էլչիպէյի նախագահութեան տարիներուն Ատրպէյճանի Մամլոյ սպասարկութեան տնօրէն Աֆիֆ Ալիեւը մերժած է լուսանկարուիլ (հարցազրոյցը կատարուած է 19 Մարտ 1993-ին՝ Մոսկուա, Ատրպէյճանի դեսպանատան մէջ): Հարցազրոյցներէն 28-ն ժամանակին լոյս տեսած է կամ իրամէ արտատպուած է Ռ. Ա. Կ.-ի մամուլին, քանի մը հատն ալ ուրիշ թերթերու մէջ:

Վարդիվառեանի հայազգի խօսակիցները կու գան տարբեր վայրերէ՝ Հայաստանի Հանրապետութիւն, Ա. Մ. Ն., Ռուսաստան, Եւրոպայի ու Միջին Արեւելքի երկիրներ, Պրազիլ եւ Արժանթին: Իւրաքանչիւրին հետ հարցավարը կ'արծարծէ, այլոց շարքին, տուեալ երկրի հայութեան ամենատարբեր հարցերը, շեշտը դնելով մանաւանդ ազգային միասնութեան եւ հայապահպանման խնդիրներուն վրայ:

Վարդիվառեանի խօսակիցները իրենց մասնագիտութեամբ կամ պաշտօնով ամենատարբեր մարդիկ են՝ հոգեւորականներ (ներառեալ՝ Գարեգին Ա. եւ Գարեգին Բ. Ամենայն հայոց կաթողիկոսները), գիտութեան, մշակոյթի եւ արուեստի գործիչներ, մանկավարժներ, Հ. Հ.-ի դիւանագիտական ներկայացուցիչներ, սփիւռքահայ դպրոցներու տնօրէններ, գրողներ, քաղաքական եւ կուսակցական ղեկավար դէմքեր... Կայ ընդամէնը մէկ գործարար՝ Հայ ոսկերիչներու համաշխարհային միութեան նախագահ Գագիկ Աբրահամեանը: Բոլոր հայազգիները իրենց կուսակցական պատկանելիութեամբ կամ ռամկավար ազատական են, կամ ազատական կողմնորոշում ունին, բացի մէկէն՝ խմբագիր եւ գրագէտ, դաշնակցական Մինաս Թէօլէօլեանէն: Հնչակեաններ եւ համայնավարներ առհասարակ չկան: Իսկ միակ անձը, որու հետ Վարդիվառեան անձամբ չէ վարած հարցազրոյցը, եղած է Թեհրանի թեմի երկարամեայ առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանը:

«Հանդիպումներ - 3» հարցազրոյցներու ժողովածուն կը սկսի «Մայրենի» հրատարակչութեան տէր եւ տնօրէն դոկտ. Վաչէ Ղազարեանի «Հայելացոյցն Այս» վերնագրուած ներածական խօսքով (էջ 7-11), ուր ան կարժեւորէ թէ՛ նախորդ եւ թէ՛ այս ժողովածուները: Առիթէն օգտուելով, ան կարծիքներ կարտայայտէ 1990-ականներէն առ այսօր Ռ. Ա. Կ.-ը հուզած ներքին խնդիրներուն մասին՝ անթաքոյց կերպով իր համակրանքը արտայայտելով Վիգէն Խաչատրեանին՝ Յակոբ Աւետիքեան - Ռուբէն Միրզախանեան զոյգին հանդիման (էջ 10), մինչդեռ Յակոբ Վարդիվառեան կը բաւականանայ արձանագրելով Խաչատրեան-Միրզախանեան հակադրութեան գոյութիւնը, որով անոնք «երկփեղկումի կ'առաջնորդէին կուսակցութիւնը» ու Աւետիքեանի պաշտպանութիւնը Միրզախանեանին (էջ 152): Մեր կարծիքով, դոկտ. Ղազարեան նոյն անաչառ կերպով պէտք է վարուէր, իսկ աւելի ճիշդ կ'ըլլար, եթէ կատարէր բծախնդիր խմբագիրի դերը, որուն կարիքը այս գիրքը կը զգայ դժբախտաբար:

Այս, ինչպէս եւ նախորդ երկու ժողովածուներուն առանձին արժէք կ'աւելցնեն իւրաքանչիւր խօսակիցին լուսանկարը եւ տուեալ անձին մասին Յակոբ Վարդիվառեանի՝ այս ժողովածուի հրատարակման առթիւ գրած մէկ էջնոց բնութագիրները, որոնց մէջ ան յաճախ տեղեկութիւններ կու տայ նաեւ հարցազրոյցներու կատարման հանգամանքներուն մասին: Այս էջերուն մէջ Վարդիվառեան երբեմն կը շարադրէ նաեւ այնպիսի տեղեկութիւններ, որոնք այլապէս անծանօթ պիտի մնային ո՛չ միայն հատորի ընթերցողին, այլեւ՝ հայ հասարակութեանն առհասարակ: Օրինակ, Հ. Ռ. Ա. Կ.-ի Հանրապետական վարչութեան ատենապետ Ռուբէն Միրզախանեանի մասին իր գրած էջէն կ'իմանանք, թէ ծրագիր եղած է Յակոբ Վարդիվառեանի եւ Հ. Ռ. Ա. Կ.-ի անունով գնելու Երեւանի ռուսալեզու «Գոլոս Արմենիի» թերթը, ինչը չէ իրականացած՝ Ռ. Ա. Կ.-ի ղեկավարութեան որոշումով Վարդիվառեանի՝ կուսակցութենէն հեռացման պատճառով (էջ 76): Նոյն էջէն կը տեղեկանանք, թէ Վարդիվառեան գործօն մասնակցութիւն ունեցած է «Ազգ» թերթը մէկ տարուան թուղթով ապահովելու գործին մէջ՝ 1992-1993 դժնդակ տարիներուն: Վարդիվառեան այս էջերուն մէջ կ'ընէ նաեւ զանազան ուշագրաւ դատողութիւններ:

Յակոբ Վարդիվառեան իր ռամկավար շուրջ 10 խօսակիցներուն հետ կ'արծարծէ ներկուսակցական հակառակ դիրքաւորումներու խնդիրները՝ զանոնք հարթեցնելու անկեղծ մղումով: Այս շարքին մէջ կ'առանձնանայ Հ. Ռ. Ա. Կ.-ի խորհրդարանական պատգամաւորական խմբակցութեան ղեկավար Վիգէն Խաչատրեանի հետ Պէյրութի մէջ 13 Փետրուար 1994-ին կատարած ու անտիպ մնացած հարցազրոյցը (էջ 153-167), ուր խօսակիցը շեշտը կը դնէ տեսական-քաղաքական քարերու պատրաստման անհրաժեշտութեան վրայ: Իսկ բարձրաստիճան հոգեւորական հայրերու հետ իր հարցազրոյցներուն մէջ Վարդիվառեան խօսակիցին կը նետէ արտայայտուելու հայութեան միասնական մարմինը կրող՝ Հայ Եկեղեցւոյ պառակտման մասին: Մինչ էջգամ հարցազրոյց տուած թուրք հանրայայտ պատմաբան Թաներ Աքչամի՝ առ այս հատորը անտիպ (Վարդիվառեան այս փաստը կը բացատրէ թրքերէն պատասխանները օրին թարգմանել տալու իր ճիգերու անյաջողութեամբ՝ էջ 320, որ մեր կարծիքով, համոզիչ փաստարկ չէ)՝ հետեւեալ տեղեկութիւնը՝ ի պատասխան հարցավարի՝ Միջին Արեւելքի հայաշատ գաղութներուն հետ իր շփումներու մասին հարցումին. «Ես այն ժամանակ (խօսքը 1970-ականներու վերջի մասին է - Գ. Ե.) մէկ այլ կազմակերպութեան ղեկավարն էի: 1982-ին Աբդուլլա Օճալանն ինձ առաջարկեց կապ հաստատել ԱՍԱԼԱ-ի հետ: Կարծեմ 1981-ից յետոյ էր, իսկ ես ի պատասխան Օճալանին հայհոյեցի, թէ դու այդ բանն ինչպէ՞ս ես ինձ առաջարկում: Որովհետեւ մեր կարծիքով, ԱՍԱԼԱ-ն իմփերիալիզմի ձեռքին խաղալիք էր եւ վաս կազմակերպութիւն» (էջ 330):

Աքչամի այս բացայայտումը տարակուսանք կը յարուցէ, քանի որ Օճալանը 1978-ին ոչ միայն կապ հաստատած էր ԱՍԱԼԱ-ի հետ, այլեւ՝ գործակցութեան համաձայնութիւն կնքած Գաղտնի բանակի ղեկավար Յակոբ Յակոբեանի (բուն անունով՝ Յարութիւն Թաքուշեան) հետ, որը մինչեւ 1980-ը տապալեցաւ Օճալանի խոստմնադրժութեան պատճառով, իսկ Յակոբեանն այնպիսի մէկը չէր, որ փորձուածը մէկ անգամ եւս փորձէր...

Վիգէն Խաչատրեանն ալ բաւական բացայայտումներ կատարած է անտիպ մնացած իր հարցազրոյցին մէջ: Անոր համաձայն, Լեւոն Տէր Պետրոսեանի նախագահական թեկնածութեան հարցը Հ. Ռ. Ա. Կ.-ի Հանրապետական վարչութիւնը միաձայն չէ ընդունած. աւելին՝ «փոխ-ատենապետ Կարէն Կոստանդեանը դէմ քուէարկեց, իսկ ատենապետ Ռուբէն Միրզախանեանը ձեռնպահ մնաց» (էջ 154): Իսկ ինչո՞ւ այդ որոշումը [illegible] միաձայն անցնէր, խորհրդային կարգերը դեռ կը [illegible]: Խաչատրեանը [illegible] է, որ եթէ Լ. Տէր Պետրոսեանը պաշտօնի նշանակէր Հ. Ռ. Ա. Կ.-ի կողմէ իրեն առաջարկուած նախարարներէն, կուսակցութիւնը միշտ կը վարկաբեկուէր (էջ 155):

Անշուշտ հարցազրոյցներէն յատուկ կարեւորութիւն [illegible] Գարեգին Ա. Սարգիսեանի, ամերիկահայ ու սաղիմահայ սրտաբան եւ գրող տոքթ. Կարօ Կարապետեանի եւ Թաներ Աքչամի հետ կատարուածները: Գարեգին Ա.-ը, Նիւ Եորքի մէջ 12 Յունուար 1996-ին կատարուած հարցազրոյցին մէջ կը խուսափի յստակ տեսակէտ արտայայտելէ երկու կաթողիկոսութիւններու իրաւասութեանց մասին՝ բաւարարուելով Հայ Եկեղեցւոյ մէկութեան մասին հերթական, փճացած ձայնասկաւառակի ձայն հանող արտայայտութիւններով, շարունակելով խօսիլ երկու Աթոռներու «գործակցութեան» մասին (էջ 280): Կը պարզուի, որ պէտք է «փառք տանք Աստուծոյ», որ «բաղդատելով անկէ տասնամեակներ առաջուան հետ... շա՛տ աւելի մօտիկութիւն ստեղծուած է» երկու Աթոռներուն միջեւ: «Այս ճամբան պիտի շարունակէ դէպի միութիւն»,- համոզուած է Գարեգին Ա.-ը, սակայն չի գիտեր, թէ այդ հոլովոյթը «քանի՞ տարի կը տեւէ, յիսուն տարի՞ կը տեւէ», ու կաւելցնէ. «Ես Աստուած չեմ որ ձեզի ըսեմ թէ քանի՞ տարի կը տեւէ» (էջ 286):

Մեկնաբանութիւնները թող ընթերցողները կատարեն...

Տոքթ. Կարօ Կարապետեանը չափազանց լաւատեղեակ է Երուսաղէմի հայոց պատրիարքութեան ու Սրբոց Յակոբեանց միաբանութեան անդամներու ներքին խոհանոցին ու կենցաղին: Ան քիչ բան կ'ըսէ, բայց շատ բան կը հասկցնէ: Թորգոմ Պատրիարքին մտերիմ բժիշկը կը խօսի երեւոյթի մը մասին, որ կրնայ մօտ ապագային լուրջ անախորժութիւններու տեղիք տալ. ատիկա միաբանութեան՝ Երուսաղէմ ապրող եւ դուրսը գտնուող ու վերադառնալ չցանկացող անդամներուն միջեւ յառաջացած անդունդն է: «Հիմա ներսինները ամբողջութեամբ հակառակ են դուրսեցիներուն: ... Անոնք դուրսի միաբաններուն երեսը չեն ուզեր տեսնել, դուրսէն պատրիարքութեան թեկնածուի մը անկարելի է որ քուէարկեն»,- կ'ըսէ տոքթ. Կարապետեան (էջ 312): Եղիշէ Տէրտէրեան - Տիրան Ներսոյեան յիսնամեայ վաղեմութեան հակամարտութիւնը նոյն այս երեւոյթով բացատրելէ ետք, սրտաբանը կը խօսի Եղիշէ Տէրտէրեան եւ Շահէ Աճէմեան արքեպիսկոպոսներու շահատակութեանց ու իրարու հակադրուելուն մասին, յայտնելով, թէ Եղիշէն վանքը վախցնելով կը կառավարէր (էջ 313):

Թաներ Աքչամի հետ հարցազրոյցը ուշագրաւ է թուրք պատմաբանին յայտնած կարծիքներով, որոնք ան յետագային կրկնած է տարբեր առիթներով: Անոնցմէ կ'առանձնացնենք հետեւեալները.

«Իթթիհատ վէ Թերաքքի» կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի արխիւը, ինչպէս նաեւ Սթամպուլում «Թէշքիլաթը Մահսուսա»-ի արխիւը ոչնչացուել են: Որտեղի՞ց գիտենք այդ մասին. դատավարութիւններից: 1919 թ. Սթամպուլի ռազմական ատեանում Զիա Կէօքալփի, Միտհաթ Շիւքրիի պէս մեղադրեալներ խոստովանել են, որ արխիւային այդ փաստաթղթերը ոչնչացուել են» (էջ 322):

«... երկու հասարակութիւնների միջեւ չկայ երկխօսութիւն. ... Եւ թուրքերը, եւ հայերը պատրանքով են զբաղուած: Ձեր պատկերացրած Թուրքիան պատրանքով ստեղծուած, հնարովի Թուրքիան է, ոչ թէ իրական: Թուրքիայում բնակուողների պատկերացրած սփիւռքը նոյնպէս հնարովի սփիւռք է: ... Պէտք է յաղթահարենք հնարովի թուրքին, հնարովի հային» (էջ 323): Ըստ երեւոյթին, Հրանդ Տինքը սպանողն ալ «հնարովի թուրք» է՝ ըստ Աքչամին...

«... Թուրքիայում ժողովրդավարութեան ամրապնդման, հասարակական կեանքի կատարելագործման անհրաժեշտ նախապայմանը պատմութեան հետ հաշտուելն է» (էջ 324):

Կը պարզուի, որ ըստ Աքչամի, Հայոց Ցեղասպանութեան՝ Թուրքիոյ կողմէ ճանաչումը նաեւ առեւտրական օգուտներ ունի երկու կողմերուն համար, այսինքն՝ կարելի է հայոց պատմութեան մեծագոյն ցաւը առեւտրական շահի առարկայ դարձնել. «Ցեղասպանութիւնը ճանաչելու դէպքում Ա. Մ. Ն.-ի երեք միլիոնանոց սփիւռքահայութիւնը (Աքչամ ուրկէ՞ յօրինած է այս թիւը. - Գ. Ե.) կը նպաստի Թուրքիային: Դա ներդրումների, աշխատատեղերի մեծ ոլորտ է, աւելի լաւը չէք կարող պատկերացնել» (էջ 325): Ահա՛ այսպէս, ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս... Հայերս աւելի լաւ բան չենք կրնար պատկերացնել եղեր:

«... Ես հայկական սփիւռքից կամ հայ համայնքից ակնկալում եմ, որ նրանք նախքան թուրք մարդու հետ երկխօսութեան մէջ մտնելը՝ որպէս նախապայման նրան չառաջադրեն ցեղասպանութեան ճանաչումը, որովհետեւ դա կը յանգեցնի երկխօսութեան ձախողմանը» (էջ 328): Այսքանէն ետք կարելի՞ է կասկածիլ, թէ Աքչամն ու իր նմանները Տրովադայի Ձիեր են հայ իրականութեան դաշտին մէջ նետուած...

Ինչ նիւթեր ըսէք, որ այս հարցազրոյցներուն մէջ չեն արծարծուած: Ցաւօք, անոնցմէ շատ-շատեր, այսօր եւս կը կրծեն մեր հոգին. Հայ Եկեղեցւոյ պառակտումը, Հայրենիքի այս բուռ մը հողէն աղիտալի արտագաղթը, հայ գրողին, արուեստագէտին ու գործիչին վիճակուած Գողգոթան, անոնց եւ հայ ուսուցիչին նկատմամբ անարգանքի հասնող տեսական եւ հասարակական վերաբերմունքը... Որ մէկ ցաւը թուենք:

միածնական հոգեւորականներն ու Մայր Աթոռի գերագահութեան նախանձախնդիր աշխարհական շրջանակներու ներկայացուցիչներ այս մասին կ'արտայայտուին որոշակիօրէն, անթիլիասական կամ նախկին անթիլիասական միաբաններ (օրինակ՝ Գարեգին Ա. Սարգիսեանը) կը խուսանաւեն՝ միութեան փոխարէն խօսելով կաթողիկոսական երկու Աթոռներուն միջեւ գործակցութեան անհրաժեշտութեան մասին: Ակնյայտ է, որ անոնք չեն ախորժիր այս հարցի բարձրաձայնումէն, զոր յամառօրէն ու հետեւողականօրէն կը կատարէ Վարդիվառեանը:

Առանց Յ. Վարդիվառեանի կատարած հարցազրոյցներուն, բազմաթիւ կարեւոր տեղեկութիւններ անհասու պիտի ըլլային հայութեան: Այսպէս, այսօր ո՞վ գիտէ, թէ շարժանկարի՝ ողբերգական վախճան ունեցած բեմադրիչ, լիբանանահայ Կարի Կարապետեանն է իրագործած Լիբանանի հեռատեսիլի պատմութեան մէջ առաջին ուղիղ հեռասփռումը, որ եղած է 1960-ին՝ Սարգիս Փափազեանի կազմած Հ. Ե. Ը.-ի երգի-պարի խումբի աւարտական ելոյթը Պէյրութի «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հանդիսասրահին մէջ (էջ 40):

Ինքնին խնդրայարոյց է Սարգիս Փափազեանի անձի պարագան: Յայտնի է, որ խորհրդային գաղտնի սպասարկութիւնները Սփիւռքահայութեան հետ մշակութային կապի կոմիտէի նախագահ Վարդգէս Համազասպեանի տեղակալներէն Պետրոս Պետրոսեանի միջոցով հաւաքագրած էին Փափազեանը, որու յայտնաբերումը քիչ մնաց խզէր Ալեք Մանուկեանի կապը յիշեալ կոմիտէին հետ («Ուրեմն Համազասպեանի Կոմիտէն լրտեսական գործով կը զբաղի, ինչպէ՞ս կրնանք յարաբերիլ հետը»,- վրդոված է Հ. Բ. Ը. Մ.-ի ցկեանս նախագահը. տե՛ս Բարունակ Թովմասեան, «Հայրենական Օրագրութիւն. 1957-1985» Ուոլթհեմ, Ա. Մ. Ն., 1994, էջ 165): Այս պատմութեանը վրայ նոյնինքն Փափազեան կ'անդրադառնայ իր հետ կատարուած հարցազրոյցին մէջ: Այս առումով հետաքրքրական, սակայն հարցականներ պահպանող է Վարդիվառեանի գրածը Փափազեանի ուրուանկարին մէջ. «Հայ Դատի հետապնդման իր ուղին զինք առաջնորդեց բանտ» (էջ 36): Կը յուսանք, թէ «Վասն Հայ Դատին» Փափազեանին «եօթը տարի, մէկ ամիս եւ քանի օր» բանտարկութիւն արժեցած (էջ 53) այս պատմութեան վրայ օր մը յաւելեալ լոյս կը սփռուի՝ ի նպաստ հասարակական-քաղաքական միտքին եւ հայ պատմագիտութեան, մանաւանդ հայկական հետախուզութեան պատմութեան:

Հարցականներ կը յարուցէ նաեւ 5 Ապրիլ 2000-ին հայաստան մամուլին առաջին ան-

ԳԷՈՐԳ ԵԱԶԸՃԵԱՆ
Պատմական գիտութիւնների թեկնածու

ՀԱՅՈՑ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ

Բաւարարուինք ընդամէնը հայ ուսուցիչի վիճակը պատկերող հետեւեալ տողերուն ներկայացումով: Ալեքսան Աթթարեան ցաւ կը յայտնէ, թէ հայագիտական առարկաներու ուսուցիչներու նոր հերթափոխ չկայ, որուն պատճառով ալ աշխատիլ կը ստիպեն թոշակի տարիքի հասածները: Վարդիվառեան թէեւ կը զարմանայ այս փաստին առթիւ, սակայն ինք եւս «դժբախտ երեւոյթ» կը նկատէ ասիկա: Երկխօսութեանը ներկայ, Ռ. Ա. Կ.-ի Սուրիոյ ղեկավարներէն Գրիգոր Ատանալեանը կը միջամտէ. «Դժբախտ երեւոյթ չէ. կը ներէք, ես պիտի ընդմիջեմ: Այստեղ նիւթական վարձատրութեան հարց կայ»: Աթթարեանը կ'ըսէ նոյնհետայն. «Այդ դուռը եթէ բանանք, շատ ողբալի բաներ պիտի ըսեմ...»: Քանի մը տող անդին կ'իմանանք, թէ բանասիրութեան դոկտոր, 21 տարուան ուսուցչական վաստակ ունեցողի մը (Աթթարեան անունը չի տար, թէեւ խօսքը հաւանաբար կը վերաբերի այժմ հանգուցեալ Բիւզանդ Մինասեանին) ամսավարձը 6600 սուրիական ոսկի (110 տոլար) է, իսկ այդ տարի հայագիտական նիւթեր դասաւանդող տիկին մը դպրոց ընդունած են 3000 սուրիական ոսկի (60 տոլար) ամսականով, մինչդեռ «չորս հոգինոց ընտանիք մը Հալէպի մէջ համեստ կեանք մը ապրելու համար առնուազն 300 տոլարի պէտք ունի» (էջ 175):

Այս վիճակը կը շարունակուի այսօր ալ՝ 2008-ի վերջին, շատ աւելի մեծ տարողութեամբ ու ... խայտառակութեամբ, մինչ բեմերէն ու թերթերու էջերէն կը պոռպռան՝ ուսուցիչ չկա՜յ, խմբագիր չկա՜յ, դպրոցի տնօրէն չկա՜յ, եկեղեցի գացող չկա՜յ, սա չկա՜յ, նա չկա՜յ...

Հետաքրքրական է Մինաս Թէօլէօլեանի այն տեսակէտը, որ Հայ Եկեղեցւոյ մէջ վերջնական խօսքը կը պատկանի ու պէտք է պատկանի միայն աշխարհականներուն: Ան կը բացարձակացնէ Ազգային Սահմանադրութեամբ աշխարհականներուն տրուած իրաւունքները՝ ըստ երեւոյթին արդարացնելու համար 1950-ականներու եկեղեցական պառակտումը, որու մէջ ինք ալ որոշակի դեր խաղաց: Ըստ Մ. Թէօլէօլեանի՝ «եկեղեցականութեան կարծիքը թէ այս կամ այն պիտի ունենանք որպէս կաթողիկոս՝ բացարձակապէս իմաստ չունի» (էջ 218): Թէօլէօլեան յառաջ կը տանի նաեւ ուրիշ անընդունելի դրոյթ մը, երբ կը յայտարարէ, թէ Մայր Աթոռը «գերագոյն կաթողիկոսութիւն է, բայց (Մայր Աթոռի գահակալը - Գ. Ե.) գերագոյն կաթողիկոսը չէ» (էջ 222): Սա նոյնն է, ինչ երկու կաթողիկոսներու հաւասարազօր ըլլալու պառակտիչ դրոյթը, որն այնքան աղիտաբեր եղաւ ու կը շարունակէ ըլլալ հայութեան համար: Հիմնովին անընդունելի են նաեւ Թէօլէօլեանի պնդումները Սիմոն Սիմոնեանի գրական ստեղծագործութիւններ չունենալուն մասին (էջ 225):

Չափազանց կարեւոր յուշեր կը պատմէ Բաբգէն Ա. Քահ. Մագունեանը Անթիլիասի 1930-1940-ական թուականներու կեանքէն: Ըստ անոր՝ Անթիլիասի դպրեվանքը առաջին տարիներուն գերնպատակ ունէր քահանաներ եւ ուսուցիչներ պատրաստելու: Յետեղեռնեան ժամանակաշրջանի ազգային կեանքի կազմակերպման առաջնահերթութիւնները այդ կը պարտադրէին, եւ սա շատ լաւ ըմբռնած էին դպրեվանքի հիմնադիրն ու առաջին տեսուչը՝ Բաբգէն Եպս. Կիւլեսէրեանը եւ Շահէ Ծ. Վրդ. Գասպարեանը: Տէր Հօր յուշերը համեմուած են զուարթասացութեամբ: Բաբգէն կը բնութագրէ ապագայ Զարեհ եւ Խորէն Կաթողիկոսները, որոնց մօտիկ անձ եղած է. «Զարեհը շատ բարի էր, «չօճուխի» պէս: Երբ ձեռնադրուեցաւ ու վարդապետ եղաւ, իմ ամենէն մօտիկ բարեկամներէս էր: Զարեհը բարեգործական էր, հակադաշնակցական» (էջ 356), որու նկարագրի թուլութենէն ալ կ'օգտուին Դաշնակցութեան Հալէպի մեծաւորները (էջ 356-357): Խորէն ալ «շա՜տ բարի տղայ էր: ... Ամէն մարդ կը սիրէր զինք: ... Հիւսիսային Սուրիա գառնուկ գնաց, գայլ վերադարձաւ... Ուտող եւ արբեցող, սիկառէթը ետեւ-ետեփ՝ շոգեքարշի նման...: Հոն արկածներ ունեցաւ» (էջ 357):

«Հանդիպումներ - 3» ժողովածուն կ'աւարտի «Հանդիպումներ -2» հատորի արձագանգներէն փունջի մը տպագրութեամբ, լոյս տեսած հայկական մամուլին մէջ կամ նամակով ու այլապէս յայտնուած Յակոբ Վարդիվառեանին: Անոնց հեղինակները իրաւամբ կը մասնանշեն այն արժանիքները, որոնք ունին մատենաշարին հատորները:

Հալէպի Ազգ. գերեզմանատան մէջ հանգչող Յակոբ Օշականի շիրիմին այցելած Յակոբ Վարդիվառեանը կը յայտնէ, թէ այնտեղ Աթթարեանի հետ վերանորոգած են իրենց ուխտը՝ «տէր կանգնելու մեր լեզուին» (էջ 168): Պիտի փափաքէինք, որ այդ տիրութիւնն արտայայտուէր հայոց լեզուի անաղարտութեան նկատմամբ շատ աւելի խիստ մօտեցումով, ինչը, ցաւօք, չի նշմարուիր այս ժողովածուին մէջ:

Ժողովածուի սխալները կը դասակարգենք հետեւեալ կէտերուն մէջ.

- **Հայատառ օտար բառեր.**- Ասոնք կը վխտան յատկապէս հայաստանցի գործիչներու բերաններուն մէջ: Սա ամօթալի եւ անընդունելի երեւոյթը սկսած է վարակել նոյնիսկ սփիւռքահայերը, որոնցմէ ոմանք իբրեւ թէ արեւելահայերէն, իրականին մէջ օտար բառերն ու օտարաբանութիւնները սկսած են բազմապատկել իրենց գրաւոր եւ բանաւոր խօսքին մէջ: Ասոնց գլուխ-գործոցն է «ցանկացած» տգեղ բառը, զոր ռուսական կրթութիւն ստացածները կը գործածեն «իւրաքանչիւր», «ամէն», «որեւէ» եւ նման բառերու փոխարէն: Աստուծոյ սիրոյն, աղբանոց նետեցէ՛ք այս անցանկալի «ցանկացած» բառը: Նոյնպիսի զզուանք կը յառաջացնէ «ստացուիլ» բայի գործածումը «պատահիլ», «ըլլալ» (լինել) կամ «յաջողիլ» բայերու փոխարէն: Ուրիշ աղբ մըն է «խօսքը գնում է» ռուսաբանութիւնը, զոր կը գործածեն իրենք զիրենք հայ մշակոյթի նուիրեալ ներկայացնող խօսակիցներ: Հայերէնին մէջ խօսքը «չի գնում», «չի գալիս», «չի տարում», «չի ցասկոտում»... Հայոց լեզուին մէջ «խօսքը լինում է» միայն:

Ժամանակագրական սխալներ.- Գարեգին Վրդ. Ներսիսեանի (ապագայ Գարեգին Բ.) Վիեննայի մէջ ուսումնառութեան տարիներուն անոր «հոգեհայր» Մեսրոպ Գրիգորեանը կը յայտարարուի «Սրբազան» (էջ 334), «Արքեպիսկոպոս» (էջ 386), մինչդեռ մինչեւ 1986 թուականին եպիսկոպոս օծուիլը, յիշեալ եկեղեցականը ծայրագոյն վարդապետի աստիճան ունէր, հետեւաբար չէր կրնար «Սրբազան» տիտղոսով կոչուիլ:

Սխալ կամ վիճելի տեղեկութիւններ ու հաստատումներ.- Երեւանի մէջ լոյս տեսնող «Կոլոս Արմենիի» թերթը Վարդիվառեան երկու անգամ կ'որակէ «ռուսական թերթ» (էջ 76): Սա հիմնովին սխալ է: Յիշեալ թերթը եղած է ու կը մնայ հայկակա՛ն պարբերական մամուլ, թէեւ ռուսատառ:

Տարօրինակօրէն, սխալներով կը վխտայ Գարեգին Ա. Սարգիսեանի ուրուանկարի էջի շարադրանքը (էջ 274): Այսպէս, կը կարդանք, թէ «իրեն հայրենակից Արտաւազդ Սրբազանի միջնորդութեամբ Անթիլիասի վանք մտած է» ան: Նախ, ան եւ յետագայի Արտաւազդ Արք. Թրթռեանը Անթիլիասի դպրեվանք (եւ ոչ թէ վանք) մտած են իրենց հայրենակից (քեսապցի), դպրեվանքի օրուան տեսուչ Դերենիկ Եպս. Փոլատեանի միջնորդութեամբ, իսկ Արտաւազդը եղած է Գարեգինի օծակիցը աբեղայ եւ եպիսկոպոս ձեռնադրութեանց ժամանակ: Այնուհետեւ կը կարդանք, թէ Խորէն Կաթողիկոս Գարեգինը «աքսորած էր Ատրպատական»: Խորէն Ա. իսկապէս չէր ախորժեր Գարեգինէն, սակայն զայն Իրան ուղարկելը որպէս Իրանա-Հնդկաստանի (եւ ոչ թէ Ատրպատականի) թեմի առաջնորդ աքսո՞ր էր, թէ՞ ոչ՝ վիճելի է: Երկու տող անդին կ'ըսուի, թէ Գարեգին Սրբազան, այնուամենայնիւ վերադարձաւ Անթիլիաս «եւ նշանակուեցաւ Դրան եպիսկոպոս ու ապա՝ Աթոռակից կաթողիկոս»: Ընթերցողը այս շարադրանքէն այն տպաւորութիւնը կը ստանայ, թէ Հայ Եկեղեցւոյ մէջ (տուեալ պարագային՝ 1977-ին), աթոռակից կաթողիկոսը կը նշանակուի, մինչդեռ ան եւս կ'ընտրուի Ազգային-Եկեղեցական կամ Պատգամաւորական Ժողովին կողմէ եւ ոչ թէ «կը նշանակուի»: Յաջորդ պարբերութեան աւարտին կը կարդանք, թէ Վեհափառ Հայրապետը «մուսա-տաղցի» է: Վարդիվառեան ինքն իրեն կը հակասէ, քանի որ ընդամէնը քանի մը տող վերը գրած էր, թէ ան «ունէր նկարագիրը Քեսապի հայութեան», իսկ Քեսապն ու Մուսա Լեռը տարբեր տարածքներ են, թէեւ շատ մօտիկ աշխարհագրօրէն, բարբառով եւ այլ կողմերով: Վարդիվառեան ուրուանկարը կ'աւարտէ, գրելով, թէ «Կիլիկիոյ հարազատ զաւա՛կն էր ան»: Վարդիվառեան եթէ «Կիլիկիա»ն այստեղ նկատի ունի իբրեւ կաթողիկոսութիւն, ապա իրաւացի է, իսկ եթէ նկատի ունի այն, որ Քեսապը Կիլիկիայէն մնացած տարածք է՝ տուրք տուած կ'ըլլայ Քեսապը Կիլիկիա նկատող համատարած սխալին: Քեսապը Կիլիկիոյ մաս չէ եղած երբեւէ: Վարդիվառեան կրկնակի սխալ թոյլ կու տայ նաեւ Վեհափառ Հօր հետ իր հարցազրոյցին մէջ, երբ անոր կ'ըսէ. «Պարսկաստանի թեմը հովուեցիք» (էջ 286): Նախ ճշդենք, թէ Պարսկաստան պետութեան պաշտօնական անունը 1936-ին փոխուեցաւ Իրանի (1979-էն՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետութիւն), երկրորդ՝ Իրանի հայութիւնը կազմակերպուած է երեք թեմերու մէջ՝ Ատրպատական, Թեհրան եւ Իրանա-Հնդկաստան: Վերջինս որոշ ժամանակ որպէս առաջնորդ հովուած է յետագայի կաթողիկոսը:

Հայաստանի ժողովրդական կուսակցութեան նախագահ Ստեփան Դեմիրճեանի մէկ էջնոց ուրուանկարի շարադրանքին մէջ կը կարդանք. «Հայաստանի Ժողովրդային Կուսակցութեան ատենապետը՝ Ստեփանը, անկասկած ընտրեալ նախագահն է Հայաստանի Հանրապետութեան, ինչպէս իր հայրը՝ Կարէն Սերոբիչը, եղած էր ընտրեալ նախագահը մեր հանրապետութեան» (էջ 344): Այս մէկ նախադասութեան մէջ տեղ գտած են բազմաթիւ սխալներ: Այսպէս, կուսակցութեան անուան բաղադրիչը ոչ թէ «Ժողովրդային» է, այլ՝ «Ժողովրդական», Հ. Ժ. Կ.-ի ղեկավարը ոչ թէ ատենապետ կը կոչուի, այլ՝ նախագահ, իսկ Կարէն ու Ստեփան Դեմիրճեաններու Հ. Հ.-ի ընտրեալ նախագահ ըլլալու հաստատումը կը նշանակէ, թէ Վարդիվառեան կը մերժէ, կամ առնուազն կասկածի տակ կառնէ Հ. Հ.-ի մէջ ժողովրդավարութեան եւ դատական անկախ համակարգի առկայութիւնը:

Պաքու-Ճէյհանը (զարմանալի է, որ տրուած է «Ջէյհան» ձեւով. այդ պարագային՝ Պաքուն ալ պէտք է տրուէր «Բաքու» ձեւով, ինչպէս կը կարդանք 370-րդ էջի վերջին տողին մէջ) ոչ թէ կազատար խողովակ է (էջ 362), այլ՝ նաւթատար:

Վարդիվառեան հայ-ռուսական յարաբերութեանց պատմութիւնը ընդամէնը 200 տարուան կը վերագրէ: Անոր կերկրորդէ «Ազգային Միաբանութիւն» կուսակցութեան նախագահ Արտաշէս Գեղամեանը, աւելցնելով, թէ անոնք «սկիզբ են առել 1827-ի յայտնի պայմանագրից յետոյ» (էջ 370): Հայ-ռուսական քաղաքական յարաբերութիւնները աւելի քան 300 տարուան կեանք ունին (յիշենք Իսրայէլ Օրիի առաքելութիւնը Մեծն Պետրոսի մօտ 18-րդ դարու առաջին տասնամեակին), իսկ 1827-ին որեւէ պայմանագիր չէ կնքուած: Եթէ ակնարկութիւնը Թիւրքմէնչայի 1828-ի պայմանագրին կը վերաբերի, այդ ալ ճիշդ չէ, քանի որ Արեւելեան Հայաստանի որոշ մասեր Ռուսաստանի կցուած էին Կիւլիստանի 1813-ի պայմանագրով:

Յատուկ անուններու սխալներ.- Պետութեան անունը Ուքրաինա է եւ ոչ թէ Ուքրանիա (էջ 135, 375, 378), հալէպահայ միութեան արաբական անունը «Ուրուպէ» է եւ ոչ թէ «Արուպէ» (էջ 173), հիմնադրամին անունը «Հայաստան Համահայկական Հիմնադրամ» է եւ ոչ թէ «Հայաստանի հանրապետութեան Հիմնադրամ» (էջ 245), կազմակերպութեան անունն է՝ «Եկեղեցիներու Ազգային Խորհուրդ» եւ ոչ թէ «Ազգային Եկեղեցիներու Խորհուրդ» (էջ 268), Ատրպէյճանի եւ Հիւսիսային Կովկասի իսլամներու առաջնորդ Շէյխ-ուլ-Իսլամ Ալլահշուքիւրին մականունը Փաշազադէ է եւ ոչ թէ Աղազադէ (էջ 278), Իրանի արտաքին գործոց երբեմնի փոխնախարարին մականունը ոչ թէ Պայէզի է (էջ 287), այլ՝ Վայէզի: Պաղեստինի մէջ կը յիշատակուին «Եաֆա եւ Յոպպէ» բնակավայրերը (էջ 309), որոնք ... նոյն բնակավայրն են, մինչդեռ ճիշդ պիտի ըլլար Եաֆայի փոխարէն գրել Հայֆա քաղաքին անունը, ուր եւս կայ հայկական եկեղեցի՝ Եաֆա (գրաբարաձեւ՝ Յոպպէ) քաղաքին նման: Միութեան անունը «Ռուսաստանի Հայերի Միութիւն» է եւ ոչ թէ «Ռուսաստանի Հայկական Միութիւն» (էջ 339), «Ստաւրափոլ»ի (էջ 375) եւ «Լւով»ի (էջ 378) արեւմտահայերէն ճիշդ գրելաձեւն են՝ «Սթաւրոփոլ» եւ «Լվով», Լոռիս-Մելիքովները (ասիկա վրացական ձեւի մականուն է եւ կը նշանակէ «Լոռիի մելիքներու սերունդ») դարձեր են Պորիս Մելիքովներ (էջ 378), Ռուս Ուղղափառ Եկեղեցւոյ Աստուածաբանական ակադեմիան կը գտնուի ոչ թէ Զակորի (էջ 381), այլ՝ Զակորսքի մէջ, «Կրասնաեասկ» քաղաքին (էջ 382) ճիշդ անունն է «Քրասնոեարսք», «Բարթողոմէոս» անուան (էջ 395) հայացուած ձեւը «Բարթողիմէոս»ն է: Հ. Հ.-ի Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի նախագահ Ռատիկ Մարտիրոսեանը կ'արտաբերէ «Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միութիւն» տարածուած սխալ անուանաձեւը (էջ 406), որ պէտք է բացառուած ըլլար Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան բազմատասնամեայ երեւելի անդամ հարցավարին որեւէ հրատարակման մէջ:

Ուրիշ սխալներ.- Հայոց Համազգային Շարժում կուսակցութիւնը ունի նախագահ եւ ոչ թէ ատենապետ (էջ 339. զարմանալի է, որ յաջորդ էջին մէջ ճիշդ հանգամանքով է նշուած այս պաշտօնը): Գագիկ Աբրահամեանի խօսքին մէջ տեսակէտ կայ, թէ «հայ ոսկերիչների միջին տարեկան շրջանառութիւնը մէկ միլիոն դոլարը անցնում է» (էջ 401): Կ'ենթադրենք, որ մուտքագրողի անուշադրութեան հետեւանքով «միլիարդ» բառը «միլիոն» դարձած է, այլապէս՝ կան հայազգի անհատ ոսկերիչներ, որոնց միջին տարեկան շրջանառութիւնը բազմամիլիոն տոլար է (Աստուած աւելի շատցնէ՝ յօգուտ ... ազգին ու Հայրենիքին): Տարակուսանք կ'առաջացնէ հոգեւորականը՝ Բաբգէն Աւագ Քահանայ Մագունեանը կուսակցական ընկեր կոչելը (էջ 350, 355), որուն Տէր Հայրը չ'առարկեր: Սա ուղղակի անընդունելի է:

Առանց նսեմացնելու Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի 9-ամեայ գահակալութեան ժամանակ արձանագրուած դրական փոփոխութիւնները, թող ներուի մեզի հաստատելու, թէ աներեւակայելի չափազանցութեան գիրկն ինկած է Յակոբ Վարդիվառեանը, երբ Գարեգին Բ.-ի ուրուանկարի իր շարադրանքին մէջ կը գրէ. «Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի օրով աւելի գործ տեսնուեցաւ քան անցնող գրեթէ հինգ հարիւր տարիներուն» (էջ 386): Չեղա՛ւ, Պր. Վարդիվառեա՛ն, բնա՛ւ չեղաւ: Կարելի չէ՛ այսպիսի յայտարարութիւն ընել, ինչը կը նսեմացնէ նոյնինքն Գարեգին Բ.-ի առ այսօր կատարածները: Ո՞ւր մնացին միւս մեծագործ Հայրապետներն ու անոնց մեծամեծ գործերը՝ Սիմէոն Ա. Երեւանցի, Ներսէս Ե. Աշտարակեցի, Գէորգ Դ., Խրիմեան Հայրիկ, Գէորգ Զ., Վազգէն Ա.՝ յիշելու համար ընդամէնը մէկ քանին վերջին ոչ թէ հինգ հարիւր, այլ՝ երկու հարիւր յիսուն տարիներուն:

Յոյս յայտնենք, որ մատենաշարին յաջորդ ժողովածուները նման բնոյթի սխալներէ զերծ կ'ըլլան:

Վերոյիշեալ ու չյիշուած սխալներով եւ թերիներով հանդերձ, հատորը կը պահպանէ իր գիտահանրամատչելի մակարդակը:

Յակոբ Վարդիվառեան դիւրին հարցավար մը չէ: Ան կը չարչրկէ իր «զոհերը»՝ անոնցմէ իրենց պէտք եղածը կորզելու նպատակով: Ան այնպէ՛ս կ'ուղղէ հարցումները եւ այնպիսի՛ հարցումներ կ'ուղղէ, որպէսզի տրուելիք պատասխաններէն մերկապարանոց պարզուին ենթակային խառնուածքի հիմնական գիծերը: Խօսակիցներէն ոմանք կը հասկնան Վարդիվառեանի այս մտադրութիւնը եւ կը զգուշանան, ուրիշներ՝ ոտքով-ձեռքով կ'իյնան թակարդը՝ ի մեծ բաւականութիւն հարցավարին եւ ... ընթերցողներուն:

Հայ Եկեղեցւոյ, հայկական գաղութներու, սփիւռքահայ դպրոցներու, Հայրենիք-Սփիւռք յարաբերութեանց, Հ. Հ.-ի նորագոյն շրջանի քաղաքական պատմութեան եւ բազմաթիւ, աւելի ճիշդ՝ անթիւ բնագաւառներու ուսումնասիրութեանց համար ատաղձի շտեմարան մըն է այս ժողովածուն: Նախորդին նման, այս հատորը եւս հանրագիտարանային բնոյթ ունի: «Հանդիպումներ - 3» հարցազրոյցներու ժողովածուն անշրջանցելի աղբիւր մըն է հայկական հասարակական ու հումանիտար թեմաներով ամենատարբեր երեւոյթներն ուսումնասիրողներուն համար:

Մատենաշարի նախորդ ժողովածուին նման (Ա. հատորը չենք տեսած), «Հանդիպումներ»ի Գ. ժողովածուն կ'ընթերցուի պարզապէս յափշտակութեամբ ու ինքնամոռացութեամբ:

Այս հատորին մէջ Յակոբ Վարդիվառեան կը յայտնէ, թէ «Հանդիպումներ» մատենաշարին Դ. հատորը վերաբերելու է հայկական գաղութներ իր ուղեւորութեանց, իսկ Ե.-ը՝ նորէն հայ դէմքերու հետ իր հարցազրոյցներուն: Ան հատորի շապիկին վրայ տուած է նոյնիսկ ցանկը այդ վայրերուն եւ դէմքերուն:

Անհամբերութեամբ կը սպասենք մատենաշարի միւս հատորներուն լոյս ընծայումին, որով ա՛լ աւելի կը հարստանայ մեր գիտելիքը հայոց նորագոյն պատմութեան մասին՝ որպէս անհրաժեշտ նախապայմանը մեր ապագայի ճիշդ ծրագրաւորումին եւ գործադրութեան: ■

(Հապաւումներով, ամբողջութիւնը՝ մեր կայքէջում)

Առաջնահերթ...

Ազգային ժողովն ընդունեց բյուջեն: Զերծ մնալով քաղաքական գնահատականից, մասնագիտական մի քանի նկատառում ներկայացնենք առաջիկա տարիներին երկրի տնտեսության զարգացման համար անհրաժեշտ առաջնահերթ քայլերի վերաբերյալ:

ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ

ՄԻՔԱՅԵԼ ՄԻՔԱՅԵԼՅԱՆ
Տնտեսագիտության դոկտոր

Ստվերային տնտեսություն եւ հարկային եկամուտներ: Ստվերային տնտեսությունը մեր երկրում 40-50 տոկոս է, ըստ առանձին մասնագետների գնահատականի՝ ընդհուպ 80 տոկոս: Այդ մասին անուղղակիորեն վկայում են նաեւ խորհրդային տարիների եւ ներկայիս բնակչության 1 շնչի հաշվով սննդամթերքի առանձին տեսակների տարեկան սպառման ծավալների համեմատական ցուցանիշները: Այսպես, 1986 թվականի համեմատ 2006 թվականին բնակչության 1 շնչի հաշվով մսի եւ մսամթերքի սպառումը նվազել է մոտ 2.5 անգամ, ձկինը եւ ձկնամթերքինը՝ 8.7 անգամ, շաքարավազինը՝ 64 տոկոսով, ձվինը՝ 7 տոկոսով: Եթե հաշվի առնենք, որ նույն ժամանակահատվածում տեղի է ունեցել բնակչության սպառման կառուցվածքի փոփոխություն՝ ավելի քան 10 տոկոսով աճել է հացի եւ հացամթերքի սպառման ծավալը (որը վկայում է բնակչության սպառման կառուցվածքի բացասական փոփոխության մասին), ապա, միեւնույն է, այն չէր կարող էական ազդեցություն թողնել սպառման կառուցվածքում միեւնույն միտվածություն ունեցող պարենամթերքի սպառման ծավալի վրա:

Ստվերային տնտեսության էական կրճատումը լուրջ ռեզերվ է ոչ միայն բյուջեի ցուցանիշների կատարման, այլեւ երկրի հետագա զարգացման առումով: Եվ պատահական չէ, որ վերջին տարիներին կառավարության տարբեր ծրագրային փաստաթղթերում կարեւորվում են ստվերային տնտեսության կրճատման միջոցառումները: Վերջին մեկ տարվա ընթացքում 300 խոշոր հարկատուների ցուցակում էական փոփոխություններ են կատարվել: Հանրությանը հայտնի գործարարներին պատկանող ձեռնարկությունները խոշոր հարկ վճարողների մեջ վերջին տեղերից զգալիորեն առաջադիմել են (դրանց մեծ մասը ընդգրկված է առաջին 30 խոշոր հարկատուների մեջ): Ըստ ավելին, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի տվյալներով, 2008-ի հունվար-սեպտեմբերին առաջին 300 խոշոր հարկ վճարողների ցանկում նշված գործարարները, ոչ միայն առաջադիմել են, այլեւ զգալիորեն ավելացրել են մուծված ուղղակի հարկերի բացարձակ մեծությունը: Հանրապետությունում մոտ 120 հազար գործող կազմակերպություններից բյուջեի մուտքերի 70 տոկոսն ապահովում են 270 կազմակերպություն: Հետեւաբար, ստվերի կրճատման զգալի ռեզերվը մնում են խոշոր հարկատուները:

Ստվերը կրճատելու եւ խոշոր սուբյեկտներին հարկային դաշտ բերելու առումով լուրջ անելիքներ ունեն հարկային եւ մաքսային մարմինները[3] եւ այդ բնագավառը կարգավորող օրենսդիրները: Նույն կամ համանման ապրանք ներմուծողների համար հավասար մրցակցային դաշտի ապահովման նպատակով ապրանքի միավորի մաքսային արժեքը պետք է ավել չլինի նույն կամ գրեթե նույն ժամանակահատվածում տվյալ ապրանքատեսակի ամենամեծ խմբաքանակով ներմուծված ապրանքի միավորի մաքսային արժեքից: Ստվերի առաջացմանը մեծապես նպաստում է մեծածախ եւ մանրածախ առեւտուրների միջեւ փաստաթղթաշրջանառությունը կարգավորող օրենսդրական դաշտը: Մանրածախ առեւտրի սուբյեկտները հիմնականում հարկվում են պարզեցված հարկով եւ հաստատագրված վճարներով, իսկ ապրանքները, վերավաճառելու նպատակով, ձեռք են բերում «շուկայից»: Նույնիսկ այն դեպքում, երբ տվյալ ապրանքատեսակը Հայաստան է ներմուծվում կամ արտադրվում է մեկ կամ երկու սուբյեկտի կողմից, մանրածախ առեւտրի սուբյեկտը այն ձեւակերպում է որպես «շուկայից ձեռքբերում»: Դա հնարավորություն է տալիս մեծածախ վաճառողին ապրանքներն «իրացնել» զրոյին մոտ շահույթով, իսկ մանրածախ վաճառողը ոչինչ չի կորցնում, քանի որ մանրածախ գինը հնարավորություն տալիս է ապահովել նախատեսված շահույթը: Դրա հետեւանքով, մանրածախ եւ մեծածախ գները առանձին դեպքերում միմյանցից 2-2,5 անգամ տարբերվում են: Հետեւաբար, շուկայում գերիշխող դիրք ունեցող սուբյեկտների կողմից տվյալ ապրանքների անհապաղ իրացումը պետք է արգելվի:

Ստվերի կրճատման եւ հարկային եկամուտների ավելացման մյուս ուղղությունը «Եկամտահարկի մասին» եւ «Սոցիալական ապահովության վճարների մասին» ՀՀ օրենքներում ներհիշյալ փոփոխությունների կատարումն է: «Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքով հարկման պրոգրեսիվ դրույքաչափ է կիրառվում՝ մինչեւ 80 հազար դրամից հարկվող գումարի 10 տոկոսը, 80 հազար դրամից ավել գումարի դեպքում՝ 8 հազար դրամ գումարած 80 հազար դրամը գերազանցող գումարի 20 տոկոսը: Հետեւաբար, եկամուտ ստացողը շահագրգռված է աշխատավարձի պայմանավորված գումարը ստանալ՝ անվանական առավել ցածր գումար ձեւակերպելով (80 հազարից բարձր հարկվող եկամտի դեպքում կրկնակի անգամ բարձր եկամտահարկ չվճարելու համար): Առավել եւս, որ չձեւակերպված գումարի համար լրացուցիչ 3 տոկոս չի վճարի սոցիալական ապահովության հիմնադրամին (կենսաթոշակի դեպքում էլ եկամտի մեծությունը էական դեր չի խաղում): Միաժամանակ, այն գործատուին էլ չի խրախուսում բարձր աշխատավարձի ձեւակերպման համար: Քանի որ, «Սոցիալական ապահովության վճարների մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված դրույքաչափերն էլ (մինչեւ 20 հազար դրամ ամսական աշխատավարձի դեպքում՝ 7 հազար դրամ, 20-ից 100 հազար դրամի դեպքում՝ 7 հազար դրամ՝ գումարած 20 հազարը գերազանցող գումարի 15 տոկոսը, 100 հազարից ավելի դեպքում՝ 19 հազար դրամ՝ գումարած 100 հազարը գերազանցող գումարի 5 տոկոսը) չեն խրախուսում մինչեւ 100 հազար դրամ անվանական աշխատավարձի ձեւակերպումը: Իսկ առավել «ձեռնտու» թե եկամուտ ստացողի, եւ թե՛ գործատուի համար աշխատողներին առանց ձեւակերպելու վճարելն է:

Մեր կարծիքով, ստվերը կրճատելու եւ հարկային եկամուտներն ավելացնելու նպատակով, նպատակահարմար կլինենա եկամուտների հարկման մասնակի ռեգրեսիվ համակարգի կիրառումը: Մասնավորապես, «Եկամտահարկի մասին» ՀՀ օրենքում ամսական հարկվող եկամտի չափը 80 հազար դրամը գերազանցող դրույքաչափը ճիշտ կլինի երկու դրույքաչափի բաժանել՝ 80 հազար դրամը գերազանցող գումարից մինչեւ 200 հազար դրամի դեպքում հարկի գումարը դարձնել 8 հազար դրամ գումարած 80 հազար դրամը գերազանցող գումարի 20 տոկոսը, իսկ 200 հազար դրամը գերազանցող գումարի դեպքում՝ հարկի գումարը դարձնել 32 հազար դրամ՝ գումարած 200 հազար դրամը գերազանցող գումարի 5 տոկոսը: Հարկման մասնակի ռեգրեսիվ համակարգ կարելի է կիրառել նաեւ հարկվող շահույթի նկատմամբ՝ պայմանով, որ այն տարբերակված լինի ըստ առանձին ոլորտների:

«Սոցիալական ապահովության վճարների մասին» ՀՀ օրենքում էլ հարկավոր է եկամուտ ստացողի կողմից սոցիալական ապահովության հիմնադրամին վճարվող 3 տոկոսի դրույքաչափը եւս տարբերակված սահմանել՝ մինչեւ 200 հազար դրամ եկամուտ ստացողների համար՝ 3 տոկոս, 200 հազարից ավելի եկամտի դեպքում՝ գերազանցող գումարի 1 տոկոսի չափով: Դրանով նաեւ մասամբ կլուծվի սոցիալական արդարության խնդիր:

Գների կայունություն եւ արտարժույթի փոխարժեք: Հայաստանի Հանրապետությունում դրամավարկային ինքնուրույն քաղաքականության հիմքը դրվեց 1993թ. վերջին, երբ շրջանառության մեջ մտավ ազգային դրամական միավորը:

Անցած տարիների ընթացքում, ելնելով հանրապետության տնտեսության առջեւ ծառացած մակրոտնտեսական կոնկրետ իրավիճակից եւ բանկային համակարգում առաջացած հիմնախնդիրների լուծման անհրաժեշտությունից, էապես փոխվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի կողմից իրականացվող դրամավարկային քաղաքականության խնդիրներն ու դրանց իրագործման ուղիները: Եթե սկզբնական փուլում դրամավարկային քաղաքականությունը նպատակաուղղված էր միայն ազգային արժույթի ներքին փոխարկելիության ապահովմանը, հետագայում այն վերածվեց տնտեսական կայունության ապահովման հիմնական գործիքի:

Հայաստանի Հանրապետությունում 1994թ. ընդունվեց «հաստատագրված» փոխարժեքի քաղաքականության սկզբունքը, իսկ 1995թ. շարունակվեցին արժութային կարգավորման օրենսդրական փոփոխությունները, որոնք աստիճանաբար հանգեցրին արժութային գործառնությունների ազատականացմանը: 1996թ. վերանայվեց արժութային շուկայում ՀՀ Կենտրոնական բանկի մասնակցության հարցը: Այն սահմանափակվեց միայն դրամավարկային քաղաքականության ապահովման իրականացմամբ: Այդ շրջանում ՀՀ-ում ապահովվեց գների կայունությունը, եւ ՀՆԱ-ի ինդեքս-դեֆլյատորի ցուցանիշը 1996թ. 119.6 տոկոսից նվազեց եւ 2005թ. կազմեց 103.1 տոկոս: ՀՆԱ-ի նկատմամբ բարելավվեցին նաեւ վճարային հաշվեկշռի ընթացիկ հաշվի եւ պետական բյուջեի պակասուրդի ցուցանիշները:

Սակայն 2005 թվականից վարվող արժութային (ազատ լողացող փոխարժեքի) քաղաքականությունը հանգեցրեց դրամի կտրուկ արժեւորմանը: Դրա հետեւանքով, սկսած 2005 թվականից, զգալիորեն վատացան մակրոտնտեսական ցուցանիշները (բացառությամբ ՀՆԱ-ի աճի): Արտահանման աճի տեմպերը էապես զիջեցին ներմուծման աճի տեմպերին: Դրամի՝ չափից ավել եւ երկարատեւ արժեւորման պատճառով նվազեց հայրենական արտադրողների մրցունակությունը արտաքին շուկաներում: Այդ բացասական գործընթացը հատկապես խորացավ 2006 թվականին եւ շարունակվեց 2007 թվականի ընթացքում: 2007 թվականին 2005-ի նկատմամբ արտահանումն աճել է մոտ 19 տոկոսով, ներմուծումը՝ ավելի քան 82 տոկոսով: Դրա հետեւանքով, արտաքին առեւտրաշրջանառության կառուցվածքում արտահանման բաժինը նվազել է 9 տոկոսային կետով, իսկ արտաքին առեւտրի բացասական հաշվեկշիռն ավելացել է ավելի քան 2,5 անգամ: Միայն 2008 թվականի առաջին կիսամյակում, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի հետ համեմատած, արտաքին առեւտրի բացասական հաշվեկշիռն ավելացել է 66,2 տոկոսով: ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ 2,5 տարվա ընթացքում դրամն արժեւորվել է մոտ 60 տոկոսով (դրամի փոխարժեքը ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ 2005 թվականի հունվարի 31-ի 478.48 դրամից 2008 թվականի հոկտեմբերի 30-ին դարձել է 302.65 դրամ): Դրամի արժեւորմանը զուգընթաց տեղի է ունենում ոչ միայն արտաքին շուկաներում երկրի մրցունակության անկում, այլեւ՝ սպառողական ապրանքների գնաճ, որը առաջին հերթին ազդում է երկրի ազգաբնակչության, հատկապես սոցիալապես աղքատ եւ միջին խավերի կենսամակարդակի վրա: Հետեւաբար, պետության համար կարեւորվում է երկրի մակրոտնտեսական ցուցանիշների բարելավման, երկրի մրցունակության բարձրացման եւ սպառողական ապրանքների գնաճը վերահսկելի սահմաններում պահելու կարգավորիչ գործառույթների կիրառումը: Իսկ, ո՞րոնք են այն ուղիները եւ գործիքները որոնց շնորհիվ պետությունը կկարողանա լուծել վերոհիշյալ խնդիրները:

ՀՀ սահմանադրության՝ 2005 թվականի վերափոխումից հետո հստակեցվեց կենտրոնական բանկի հիմնական գործառույթը: Սահմանադրության 83.3 հոդվածի համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունում գների կայունության ապահովումը ՀՀ Կենտրոնական բանկի հիմնական խնդիրն է:

Հարց է առաջանում, Կենտրոնական բանկն ի վիճակի է՞ լուծել իր առջեւ դրված հիմնական խնդիրը: Եթե ոչ, ապա որո՞նք են այն էական խոչընդոտները եւ դրանց վերացման կամ շրջանցման ուղիները:

Ելնելով հիմնական խնդրի լուծման անհրաժեշտությունից, Կենտրոնական բանկը մշակում, հաստատում եւ իրականացնում է դրամավարկային քաղաքականության ծրագրերը: Յուրաքանչյուր տարի, պետական բյուջեն հաստատվելուց հետո 10 օրվա ընթացքում, կենտրոնական բանկն Ազգային ժողով է ներկայացնում եւ օրենքով սահմանված կարգով ու ժամկետում հրապարակում է առաջիկա տարվա դրամավարկային քաղաքականության ծրագիրը:

«Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» 1996թ. հունիսի 30-ին ընդունված ՀՀ օրենքի համաձայն այդ ծրագիրը (հոդված 6, կետ 2) ներառում է.

- ▼ տնտեսական իրավիճակի վերլուծությունը եւ կանխատեսումը՝ կապված Հայաստանի Հանրապետության սոցիալ-տնտեսական զարգացման եւ պետական բյուջեի ցուցանիշների հետ,
- ▼ շրջանառության մեջ գտնվող դրամական զանգվածի եւ վարկային ներդրումների առավելագույն սահմանաքանակը,
- ▼ Տոկոսադրույքների ու փոխարժեքի մակարդակը,
- ▼ դրամավարկային կարգավորման մեթոդները,
- ▼ օրենքով սահմանված խնդիրների իրականացման համար կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից սահմանված անհրաժեշտ այլ դրույթներ:

Ինչպես տեսնում ենք, այս ծրագրում չկան գնահատականներ եւ առաջարկություններ երկրի մրցունակության բարձրացմանն ուղղված դրամավարկային քաղաքականության միջոցառումների մասին: Կենտրոնական բանկը դրամավարկային քաղաքականություն մշակելիս ելնում է գնաճի զսպման իր հիմնական գործառույթից՝ հաշվի առնելով երկրի տնտեսության զարգացման շահը եւ երկրի մրցունակության բարձրացման անհրաժեշտությունը այնքանով, որքանով այն բխում է հիմնական գործառույթից: Այդ պատճառով էլ արժութային քաղաքականությունը դիտում է միայն որպես գնաճի զսպման գործոն: Իսկ Օրենսդրությամբ, ՀՀ կառավարությունը անմիջական մասնակցություն չի ունենում դրամավարկային քաղաքականության մշակմանը եւ ուղղորդմանը: Ուստի եւ պատասխանատու չէ դրա կատարման համար:

Այսպիսով, երկրի արժութային քաղաքականությունը դրամավարկային քաղաքականության այն կարեւոր լծակներից է, որն էական ազդեցություն կարող է ունենալ, ինչպես ամբողջ տնտեսության զարգացման, այնպես էլ երկրի մրցունակության բարձրացման վրա: Հետեւաբար, դրա մշակմանը պետք է մասնակցեն եւ կառավարությունը եւ կենտրոնական բանկը, որի իրականացման համար պետք է երկուսն էլ պատասխանատվություն կրեն:

Իսկ հանրապետությունում կա՞ն արդյոք այլ պետական մարմիններ, որոնք որոշակի դերակատարում ունեն կամ կարող են ունենալ գների կայունացման մեջ: Առնվազն այդպիսի երկու պետական մարմիններ կան, որոնք ապրանքների գների վրա ազդելու լծակներ ունեն, չնայած գնաճի զսպման ուղղակի գործառույթ չունեն:

ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովը սահմանում է մի շարք ծառայությունների սակագներ, որոնք էապես ազդում են տնտեսության այլ ոլորտների արտադրանքների գների վրա (օրինակ, էլեկտրական եւ ջերմային էներգիաների, բնական գազի սակագները եւ այլն): Հետեւաբար, գնաճը կարող է ունենալ զսպող կամ, ընդհակառակը, արագացնող ազդեցություն: Իսկ այն ապրանքային շուկաներում, որոնցում գերիշխող դիրք ունեցող ֆիրմաներ կան, կամ մի շարք ֆիրմաներ համատեղ գերիշխող դիրք կամ շուկայական մեծ իշխանություն ունեն, եւ գների փոփոխության գործողություններ են կատարվում, կարգավորիչ գործառույթ ունի ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովը:

Ինչպես նկատեցինք, գների կայունության ապահովումը միայն մեկ պետական մարմնի հնարավորություններից դուրս է: Դրան կարելի է հասնել միայն պետական մարմինների (կառավարություն, կենտրոնական բանկ, հանրային ծառայությունները կարգավորող եւ մրցակցությունը պաշտպանող հանձնաժողովներ) համալիր, համաձայնեցված ծրագրերի առկայության դեպքում: Միաժամանակ, կողմերից որեւէ մեկի շահերին տուրք չտալու նպատակով անհրաժեշտ է ապահովել դրանցից յուրաքանչյուրի անկախության աստիճանի հնարավորինս բարձրացումը:

Մրցակցություն եւ մենաշնորհներ: Անկախացումից հետո, չնայած տնտեսության առանձին ոլորտների բարեփոխումներին, ընդհանուր առմամբ, տնտեսության մենաշնորհացման աստիճանը բարձր է մնում: Այսպես, 2001-2006 թվականների տվյալներով, Հայաստանի ապրանքային շուկաներում բավական բարձր են համակենտրոնացման մակարդակները: Ընդունված դասակարգմամբ, ուսումնասիրված 73 ապրանքային շուկաների 58.9 տոկոսը համակենտրոնացման բարձր աստիճան ունի, 28.8 տոկոսը՝ միջին: Ապրանքային շուկաներից ընդամենը 12.3 տոկոսում է համակենտրոնացման աստիճանը ցածր: Ընդ որում, շուկաների մոտ երկու երրորդ մասում գերիշխող դիրք ունեցող տնտեսվարող սուբյեկտներ կան: Չխորանալով Հայաստանի Հանրապետության ապրանքային շուկաների մենաշնորհացման բարձր աստիճանի պատճառների մեջ, նշենք միայն, որ դրանք եւ օբյեկտիվ են, եւ սուբյեկտիվ: Հետեւաբար, խնդիրը սուբյեկտիվ գործոնների ազդեցության հնարավորին չափով մեղմումն է: Այդ նպատակով, մեր կարծիքով, հարկավոր է մենաշնորհացմանը հակազդող տնտեսական մեխանիզմներ ստեղծել եւ, միաժամանակ, տնտեսական դաշտը կարգավորող մարմնի իրավասություններն ընդլայնել: Մասնավորապես, «Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքում (հետայսու՝ մրցակցային օրենք) անհրաժեշտ է դրույթներ նախատեսել՝ կարգավորողի կողմից մրցակցային քաղաքականության միջնաժամկետ եւ երկարաժամկետ ծրագրեր կազմե-

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆՈՒՄ Է

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունը հրավիրում է **Երեւան քաղաքի Հալաբյան 22ա հասցեում գտնվող 24.2 եւ 25.1 ք.մ. տարածքները** հինգ տարի ժամկետով վարձակալության տրամադրման աճուրդի, որը տեղի կունենա 2009թ. հունվարի 22-ին, ժամը 14:00-ին, ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23(IV հարկ) հասցեում:

Տարածքի վարձակալության մեկ ամսվա վարձավճարի մեկնարկային գինը` 24.2 ք.մ. մակերեսով տարածքի համար` 5000 դրամ, 25.1 ք.մ. մակերեսով տարածքի համար` 5200 դրամ, ընդհանենը` 10200 դրամ:

Վարձակալության ժամկետը` վարձակալության պայմանագրի կնքման պահից հինգ տարի ժամկետով:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ 2009թ. հունվարի 22-ը, ժամը 12:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն` ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/, 7-րդ սենյակ) ներկայացրել`

-աճուրդի մասնակցության հայտ,

-աճուրդի մասնակցության նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է` 510 դրամ, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը,

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում,

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք` հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ` աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար` 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վարձակալությամբ տրամադրվող տարածքին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում` յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00) զանգահարելով 56-39-84 հեռախոսահամարներով:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը` նվազագույն հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթող մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է` հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդի մասին արձանագրությունը ստանալուց հետո երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում աճուրդի հաղթողը պարտավոր է վճարել վարձակալվող տարածքի համար իր կողմից առաջարկված վարձակալության մեկ ամսվա վարձավճար:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս մեկ օրվա ընթացքում դիմելուց հետո:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք. Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին` հեռախոս` 24-67-25, ինտերնետ` URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կիրառվում են այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր
պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունը հրավիրում է **Կոտայքի մարզի Ձորաղբյուր համայնքում գտնվող «Երկրագործության եւ բույսերի պաշտպանության գիտական կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի 5-րդ լաբորատոր մասնաշենքի 219.1 ք.մ. ընդհանուր մակերեսով տարածքի** հինգ տարի ժամկետով վարձակալության տրամադրման աճուրդի, որը տեղի կունենա 2009թ. հունվարի 23-ին, ժամը14:00-ին, ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23(IV հարկ) հասցեում:

Տարածքի վարձակալության մեկ ամսվա վարձավճարի մեկնարկային գինը` 9500 դրամ:

Վարձակալության ժամկետը` վարձակալության պայմանագրի կնքման պահից հինգ տարի ժամկետով:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ 2009թ. հունվարի 23-ը, ժամը 12:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն` ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/, 7-րդ սենյակ) ներկայացրել`

-աճուրդի մասնակցության հայտ,

-աճուրդի մասնակցության նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է` 475 դրամ, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը,

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում,

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ` աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար` 3000 դրամ:

Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վարձակալությամբ տրամադրվող տարածքին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում` յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00) զանգահարելով 56-39-84 հեռախոսահամարներով:

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը` նվազագույն հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթող մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է` հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդի մասին արձանագրությունը ստանալուց հետո երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում աճուրդի հաղթողը պարտավոր է վճարել վարձակալվող տարածքի համար իր կողմից առաջարկված վարձակալության մեկ ամսվա վարձավճար:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս մեկ օրվա ընթացքում դիմելուց հետո:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք. Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին` հեռախոս` 24-67-25, ինտերնետ` URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կիրառվում են այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր
պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ Ք. ԵՐԵՎԱՆ, Դ. ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/ ՀԱՍՑԵՈՒՄ

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 30-ի թիվ 1320-Ն որոշման «ՀՀ բնապահպանության նախարարության աշխատակազմ» պետական կառավարչական հիմնարկի հաշվեկշռում գտնվող օտարման ենթակա տրանսպորտային միջոցները

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Գտնվելու վայրը	Թողարկման եւ ձեռքբերման տ/թ.	Գնահատված արժեքը 08.08.08թ. դրությամբ /դրամ/	22.01.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	22.01.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	06.02.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	06.02.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	23.02.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	23.02.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	10.03.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	10.03.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-3102» (պ/հ` 189 UL27)	ԲՊՏ Արարատի Տ/Բ, հեռ.` 094-131310	1982թ.	738000	738000	36900	590400	29520	472320	23616	377856	18893
2	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ` 597 SU 64)	ԲՊՏ Արագածոտնի Տ/Բ, հեռ.` 099-530905	1984թ.	701000	701000	35050	560800	28040	448640	22432	358912	17946
3	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 009 LL 01)	ԲՊՏ Շիրակի Տ/Բ, հեռ.` 091-434258	1995թ.	1678950	1678950	83948	1343160	67158	1074528	53727	859623	42982
4	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 430 LL 01)	Ջրային ռեսուրսների կառ.գործակալություն, հեռ.` 540867	1995թ.	1439100	1439100	71955	1151280	57564	921024	46052	736820	36841
5	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 015 LL 55)*	Վարչատնտեսական սպասարկման բաժին, հեռ.` 519180	1995թ.	1793340	1793340	89667	1434672	71734	1147738	57387	918191	45910
6	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 168 LL 01)	ԲՊՏ Կոտայքի Տ/Բ, հեռ.` 093-422595	1996թ.	1452000	1452000	72600	1161600	58080	929280	46464	743424	37172
7	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 166 LL 01)	Վարչատնտեսական սպասարկման բաժին, հեռ.` 519180	1998թ.	1316160	1316160	65808	1052928	52647	842343	42118	673875	33694
8	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21214» (պ/հ` 488 LL 11)	ԲՊՏ Անտառների վերահսկ բաժին, հեռ.` 094-599188	1996թ.	1327670	1327670	66384	1062136	53107	849709	42486	679768	33989
9	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ` 511 SL 63)	ԲՊՏ Արմավիրի Տ/Բ, հեռ.` 094-851041	1997թ.	1628740	1628740	81437	1302992	65150	1042394	52120	833916	41696

Հ/Հ	Գույքի անվանումը	Տեխնիկական վիճակը	25.03.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	25.03.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	08.04.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	08.04.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	27.04.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	27.04.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	12.05.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	12.05.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/	27.05.09թ. աճուրդի մեկնարկային գին /դրամ/	27.05.09թ. աճուրդի նախավճար /դրամ/
1	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-3102» (պ/հ` 189 UL27)	Գտնվում է սարքին վիճակում	302285	15115	241828	12092	193463	9674	154771	7739	123817	6191
2	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ` 597 SU 64)	Գտնվում է սարքին վիճակում	287130	14357	229704	11486	183764	9189	147012	7351	117610	5881
3	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 009 LL 01)	Գտնվում է սարքին վիճակում	687699	34385	550160	27508	440128	22007	352103	17606	281683	14085
4	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 430 LL 01)	Գտնվում է սարքին վիճակում	589456	29473	471565	23579	377252	18863	301802	15091	241442	12073
5	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 015 LL 55)*	Գտնվում է սարքին վիճակում	734553	36728	587643	29383	470115	23506	376092	18805	300874	15044
6	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 168 LL 01)	Գտնվում է սարքին վիճակում	594740	29737	475792	23790	380634	19032	304508	15226	243607	12181
7	Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» (պ/հ` 166 LL 01)	Գտնվում է սարքին վիճակում	539100	26955	431280	21564	345024	17252	276020	13801	220816	11041
8	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21214» (պ/հ` 488 LL 11)	Գտնվում է սարքին վիճակում	543815	27191	435052	21753	348042	17403	278434	13922	222748	11138
9	Ավտոմեքենա «ՎԱԶ-21213» (պ/հ` 511 SL 63)	Գտնվում է սարքին վիճակում	667133	33357	533707	26686	426966	21349	341573	17079	273259	13663

*Ավտոմեքենա «ԳԱԶ-31029» պետհամարանիշը 015 LL 55 փոխարինված է 698 LL 11 պետհամարանիշով:

Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ. հոկտեմբերի 30-ի թիվ 1320-Ն որոշման ՀՀ բնապահպանության նախարարը աճուրդի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում աճուրդի հաղթողի հետ կնքում է առուվաճառքի պայմանագիր, դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավոր է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված 18000 դրամ վճարը` (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը):

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով: Բոլոր աճուրդները սկսվում են ժամը 12:00-ին:

Աճուրդով չվաճառված գույքի մեկնարկային գինը յուրաքանչյուր հաջորդ աճուրդի ժամանակ նվազեցվում է վերջին աճուրդի գույքի մեկնարկային գնի 20 տոկոսի չափով: Աճուրդը կայանալու դեպքում հաջորդ աճուրդը (աճուրդները) չի (չեն) անցկացվում: Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք յուրաքանչյուր աճուրդի համար աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են (հասցեն` ք.Երեւան,Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է` յուրաքանչյուր աճուրդի համար գույքի մեկնարկային գնի 5 տոկոսը, մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը.

-աճուրդի մասնակցության վճարի անդորրագիրը, որի չափն է 10000 դրամ (վճարվում է «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ), գույքի գնի մեջ չի ներառվում եւ անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Աճուրդի մասնակիցների անձնագրի առկայությունը պարտադիր է: Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ` աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար` 3000 դրամ: Դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդի մասնակիցները վաճառվող լոտին կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածում` յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը: Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը` նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է` հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում, վճարել իր առաջարկված գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 օրվա ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը:

Աճուրդում չհաղթող մասնակցին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է վերջինիս մեկօրյա ժամկետում դիմելուց հետո:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան,Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին` հեռախոս` 23-73-00, ինտերնետ` URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխություններն ու լրացումները կիրառվում են այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր
պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը վարձակալությամբ տրամադրում է տարածք

Հասցե	Ազատ տարածք	/ք.մ./
Արարատի մարզ, ք. Արտաշատ Աբարբեկյան փողոց, թիվ 135/2	առաջին հարկ	65.8

Անհրաժեշտության դեպքում զանգահարել 58-35-40 հեռախոսահամարով, կամ դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն ` Երևան, Տիգրան Մեծի 4, 4-րդ հարկ, 41 սենյակ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Ծակքար գյուղում գտնվող՝ 145.7 քառ. մետր մակերեսով նախկին կաթսայատան շենքի օտարման մրցույթի անցկացման մասին (ծածկագիր՝ 927-Ն-1)

Ի կատարումն ՀՀ կառավարության 2008թ.-ի օգոստոսի 21-ի թիվ 927-Ն որոշման 1-ին կետի՝ ՀՀ կառավարության առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը հրավիրում է բոլոր սուբյեկտներին՝ մասնակցելու ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության տնօրինության՝ ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի Ծակքար գյուղում գտնվող՝ 145.7 քառ. մետր մակերեսով նախկին կաթսայատան շենքի օտարման մրցույթին (ծածկագիր՝ 927-Ն-1):

1. Տեղեկություններ օտարվող գույքի մասին

		ՀՀ Գեղարքունիքի մարզ, գ. Ծակքար
1.1.	Գույքի հասցեն	
1.2.	Գույքի օտարման մասին ՀՀ կառավարության որոշման համարը, ամսաթիվը	927-Ն, 21.08.2008թ.
		145.7
1.3.	Անշարժ գույքի մակերեսը (քառ.մ.)	1 721
1.4.	Գույքի գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)	11.04.2008թ.
1.5.	Գույքի գնահատման ամսաթիվը	108 852
1.6.	Գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը (դրամ)	0.1400
1.7.	Գույքի զբաղեցրած հողային տարածքը (հա)	342
1.8.	Հողամասի 1ք.մ.-ի կադաստրային արժեքը (դրամ)	
1.9.	Տեղեկություններ անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման մասին	Անշարժ գույքի սեփականության (օգտագործման) իրավունքի գրանցման վկայական N 2592125, 16.04.2008թ.

2. Տեղեկություններ օտարվող գույքի կազմի մասին

Հ/Դ	Գույքի անվանումը	Հաշվեկշռային արժեքը (հազ. դրամ)	Գնահատված արժեքը (հազ. դրամ)
2.2.	Հիմնական միջոցներ (բացառությամբ հողամասի), այդ թվում՝	361*	1721
•	շենք /1 հատ/	361	1721

* Ներկայացված է հիմնական միջոցի սկզբնական արժեքը:

3. Մրցույթին մասնակցելու պայմաններ

3.1. Մրցույթին մասնակցելու իրավունք ունեն մասնավորեցման այն սուբյեկտները (կամ նրանց լիազոր ներկայացուցիչները), որոնք սահմանված կարգով վճարել են մրցույթի նախավճարը (տես 6.1 եւ 6.2 կետերը) եւ 6.3 կետում նշված ժամկետում ներկայացրել են մրցույթի մասնակցության հայտ (ձեւը կարելի է ստանալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունից, 438 սենյակ), որը ներառում է հետեւյալ փաստաթղթերը՝

- գրավոր առաջարկ մրցույթի պայմանների վերաբերյալ (տես՝ 4.12 կետը),
- նախավճարի մուծումը հաստատող փաստաթղթերի պատճենները,
- գրանցման եւ հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները (իրավաբանական անձանց համար), խաղաքացիների համար՝ անձնագրի պատճենը, սոցիալական քարտի պատճենը,
- հայտատուի կողմից տրված լիազորագիր (եթե մրցույթին ներկայանում է լիազորված անձը),
- գործարար ծրագիր,
- իրավաբանական անձանց համար նաեւ գրավոր հավաստում առ այն, որ Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով կամ դիմողի (հայտատուի) կանոնադրությամբ տվյալ գույքը տվյալ ձեւով գնելու համար պետական համապատասխան մարմինների կամ ներքին մարմինների (խորհուրդ, ընդհանուր ժողով) համաձայնությունը չի պահանջվում, կամ պահանջվող համաձայնությունները ստացված են՝ կցելով այդ համաձայնագրերը:

4. Մրցույթի մասնակցության հայտերի ներկայացման կարգը

4.1. Մրցույթի մասնակցության հայտերը ներկայացվում են ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն՝ մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը:

Մրցույթի մասնակցության հայտերը՝ 3.1. կետում նշված մրցույթի մասնակցության համար անհրաժեշտ փաստաթղթերով, ներկայացվում են սոսնձված եւ ստորագրված ծրարով՝ անձամբ կամ փոստով: Փոստով ուղարկված հայտերի (ծրարների) ներկայացման ժամկետ է համարվում ծրարի Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն մուտքի օրը եւ ժամը:

4.2. 4.1. կետին չհամապատասխանող հայտերն առանց ծրարը բացելու վերադարձվում են հայտ ներկայացնողին:

4.3. Մրցույթի հայտատուները՝ մինչեւ մրցույթի մասնակցության հայտերի ընդունման վերջնական ժամկետի ավարտը (մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալը) կարող են փոփոխել կամ հետ վերցնել հայտը: Մրցույթի հայտի փոփոխությունը կատարվում է հայտերի ներկայացման կարգով՝ ծրարի վրա ավելացնելով «փոփոխում» բառը:

Մրցույթի մասնակցության հայտերի ընդունման վերջնական ժամկետի ավարտից հետո (մինչեւ 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո) ներկայացված հայտի փոփոխության կամ հետ վերադարձման դիմումները ենթակա չեն քննարկման:

4.4. Մրցույթի մասնակիցների՝ մրցութային պայմաններին համապատասխան ներկայացրած առաջարկությունները պետք է արտահայտված լինեն թվային ցուցանիշներով եւ փոքր չլինեն ՀՀ կառավարության կողմից սահմանված նվազագույն արժեքից (տես 4.12 կետը):

4.5. Մրցույթին ներկայացվող փաստաթղթերը ներկայացվում են տպագիր կամ պարզ ընթեռնելի ձեռագրով:

Մրցութային առաջարկները ներկայացվում են հայերեն լեզվով, իսկ օտար լեզուներով գրված փաստաթղթերը կարող են ուղեկցվել թարգմանություններով: Թարգմանությունների բացակայության դեպքում փաստաթղթերը կթարգ-

մանվեն հանձնաժողովի կողմից:

4.6. Ծրարը պետք է հասցեագրված լինի մրցութային հանձնաժողովին՝ նշելով մասնավորեցվող օբյեկտի անվանումը եւ մրցույթի ծածկագիրը (ծածկագիր՝ 927-Ն-1):

4.7. Մրցութային առաջարկները կարող են ընդունվել նաեւ ֆաքսիմիլային կապով: Ստացված փաստաթղթերը ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունում դրվում են ծրարի մեջ եւ փակվում:

Ներկայացված ծրարները ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչության կողմից կնքվում եւ մուտքագրվում են:

4.8. 6.3 կետում նշված ժամկետի լրանալուց հետո ներկայացված առաջարկները չեն ընդունվում:

4.9. Մրցույթի հայտը գրանցվում է հատուկ գրանցամատյանում՝ հայտատուին տալով ստացական մրցույթի մասնակցության հայտը ընդունելու վերաբերյալ:

4.10. Մրցույթի հայտատուները 6.2 կետում նշված հատուկ հաշվին մուծում են մրցույթի մասնակցության նախավճար 6.1 կետում նշված գումարի չափով:

Մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի նախավճարն ընդգրկվում է մասնակցի կողմից առաջարկված գույքի մասնավորեցման (օտարման) գնի մեջ: Մրցույթում հաղթող ճանաչված մասնակցի (կամ նրա լիազոր ներկայացուցչի) կողմից մրցույթի արդյունքների արձանագրությունը չստորագրելու, հետագա վճարումները չկատարելու եւ (կամ) պայմանագիր չկնքելու դեպքում նախավճարը չի վերադարձվում եւ մասնավորեցումը (օտարումը) համարվում է չկայացած:

Մրցույթում հաղթող չճանաչված մասնակիցները, ինչպես նաեւ մասնակցի կարգավիճակ չստացած հայտատուները, մրցույթի մասնակցության նախավճարի վերադարձման նպատակով պետք է դիմեն ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությանը:

Հայցային վաղեմության ընդհանուր ժամկետում մրցույթում հաղթող չճանաչված հայտատուի (կամ նրա լիազոր ներկայացուցչի) կողմից համապատասխան դիմում չներկայացնելու դեպքում մրցույթի մասնակցության նախավճարը հաշվանցվում է Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի համապատասխան հաշվին:

4.11. Մրցույթի պահանջներին մրցութային առաջարկի անհամապատասխանության դեպքում մրցութային առաջարկ ներկայացրած սուբյեկտին մրցույթի մասնակցի կարգավիճակ չի տրվում եւ մրցութային առաջարկը հանվում է հետագա քննարկումից:

4.12. Մրցույթի հաղթողի որոշման համար առաջադրվում են հետեւյալ պայմանները.

օտարվող գույքի համար առաջարկվող գինը (նվազագույն գինը՝ 1 721 հազ. դրամ),

ներդրումների չափը՝ առաջիկա երեք տարվա կտրվածքով:

4.13. Մրցույթի հաղթող է ճանաչվում այն մասնակիցը, որի առաջարկը առավելագույն չափով է բավարարում մրցույթի պայմաններին:

4.14. Մրցույթում հաղթողին է (այսուհետ՝ գնորդ) օտարվում նաեւ գույքի զբաղեցրած, օգտագործման ու սպասարկման համար անհրաժեշտ 0.1400 հա հողատարածքը՝ կադաստրային արժեքով:

5. Վճարումներ եւ պայմանագրի կնքում

5.1. Մրցույթի հաղթողը 10-օրյա ժամկետում ստանում է մրցույթի արդյունքների հաստատված արձանագրության օրինակը: Մրցույթի մյուս մասնակիցները կարող են ստանալ արձանագրության պատճենները:

5.2. Մրցույթի հաղթողը գույքի վաճառքի գինը եւ հողամասի կադաստրային արժեքը պետք է վճարի մրցույթի արձանագրությունը ստորագրելու օրվանից եռամսյա ժամկետում՝ Հայաստանի Հանրապետության արժույթով՝ գույքի վաճառքի գնի 70%-ն ուղղելով ՀՀ պետական բյուջե, 30%-ը՝ համապատասխան համայնքի ֆոնդային բյուջե՝ ըստ գույքի գտնվելու վայրի, իսկ հողամասի կադաստրային արժեքը՝ Ծակքարի գյուղական համայնքի «Հողի օտարումից եկամուտ» գանձապետական հաշվին:

5.3. Համաձայն ՀՀ կառավարության 2008թ.-ի օգոստոսի 21-ի թիվ 927-Ն որոշման 1-ին կետի՝ մրցույթի հաղթողի կողմից առաջարկված գնի եւ հողամասի կադաստրային արժեքի վճարումից հետո մեկամսյա ժամկետում ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչությունը գնորդի հետ կկնքի առուվաճառքի պայմանագիր՝ դրանում նախատեսելով, որ գնորդը պարտավորվում է իր միջոցների հաշվին վճարել գույքի արժեքի որոշման հետ կապված վճարը՝ 108 852 դրամ (ներառյալ ավելացված արժեքի հարկը), ինչպես նաեւ գույքային իրավունքների պետական գրանցման հետ կապված վճարներն ու տուրքերը՝ օրենքով սահմանված կարգով:

5.4. Մրցույթով օտարման արդյունքում գնորդը հանդիսանում է նաեւ գնահատման պահից հետո առաջացած իրավունքների եւ պարտավորությունների իրավահաջորդը:

5.5. Սահմանված ժամկետում վճարումները չկատարելու դեպքում մրցույթի հաղթողի վճարած նախավճարի գումարը նրան հետ չի վերադարձվում, եւ մրցույթը համարվում է չկայացած:

6. Մրցույթի անցկացման այլ պայմաններ

6.1	Մրցույթի նախավճարի չափը	86 հազ. դրամ
6.2	Մրցույթի նախավճարի մուտքագրման հատուկ հաշիվը	Թիվ 1 տեղական գանձապետական բաժանմունք դրամային - 900013145017
6.3	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վերջին ժամկետը	2008 թվականի դեկտեմբերի 16-ը, ժամը՝13:00
6.4	Մրցութային առաջարկի ներկայացման վայրը	ք.Երեւան, Տիգրան Մեծի 4, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն,438 սենյակ
6.5	Մրցույթի անցկացման օրը, ժամը եւ վայրը	2008 թվականի դեկտեմբերի 19-ը, ժամը՝15:00 ք.Երեւան, Տիգրան Մեծի 4, ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն
6.6	Ֆաքսիմիլային կապ	(37410) 581441
6.7	Ինտերնետ	URL: //www.privatization.am

Լրացուցիչ տեղեկությունների համար զանգահարել ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն՝ 581441 հեռախոսահամարով:

ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական գույքի կառավարման վարչություն

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆՆ ԱՌԸՆԹԵՐ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՈՒՅՔԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՐԱՎԻՐՈՒՄ Է ԱՃՈՒՐԴԻ, ՈՐԸ ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱ՝ 2008Թ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ, 2009Թ. ՀՈՒՆՎԱՐԻ 7-ԻՆ, ԺԱՄԸ 11:00-ԻՆ, «ԱՃՈՒՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆ» ՊԵՏԱԿԱՆ ՈՉ ԱՌԵՎՏՐԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍՑԵՆ՝ Ք.ԵՐԵՎԱՆ, Դ.ԱՆՀԱՂԹԻ 23 /4-ՐԴ ՀԱՐԿ/:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

ՀՀ կառավարության 03.08.06թ. թիվ 1239-Ն որոշմամբ լուծարվող «Մեղրու գյուղատնտեսական կենդանիների արհեստական սերմնավորման կայան» ՊՓԲԸ-ի (հասցեն՝ Սյունիքի մարզ, ք.Մեղրի) հաշվեկշռում գտնվող գույքը՝

N	Գույքի անվանումը	Թողարկման տ/թ.	Քանակը /հատ/	Գնահատված մեծությունը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ	Մեկնարկային գինը (ներառյալ ԱԱՀ-ն) դրամ
1	շենքեր ու շինություններ՝ որպես մեկ ամբողջական միավոր				
	այդ թվում՝			2700000	2700000
	Տնակ (43,3ք.մ.)				
	Տնակ (42,2ք.մ.)				
	Ավտոտնակ (43,9ք.մ.)				
	Շինություն (7,2ք.մ.)				
2	Ավտոմեքենա «ՌԻԱՖ-315112-01» (պ/հ АДЗ 17-67)	1988թ.	1	120000	120000
3	Ավտոմեքենա «ՌԻԱՖ-3303» (պ/հ АДУ 98-11)	1990թ.	1	220000	220000
4	Ավտոմեքենա «ՌԻԱՖ-3303-01» (պ/հ АДЭ 50-99)	1985թ.	1	30000	30000

* 1-ին լոտի գնորդը պարտավոր է աճուրդի արձանագրությունն ստանալուց հետո, սահմանված կարգով համապատասխան հաշվին վճարել հողի կադաստրային արժեքը՝1304160 դրամ:

Աճուրդը կանցկացվի դասական (գնի ավելացման) եղանակով:

Աճուրդին կարող են մասնակցել ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք, ինչպես նաեւ համայնքները, որոնք մինչեւ յուրաքանչյուր աճուրդի նախորդ աշխատանքային օրը, ժամը 17:00 աճուրդային հանձնաժողովին են ներկայացրել.

-աճուրդի նախավճարի մուծման անդորրագիրը, որի չափն է 1- ին լոտի համար 135000դրամ, իսկ 2-րդ - 4-րդ լոտերի համար 15000 դրամ: մուտքագրման հաշիվն է «ՎՏԲ-Հայաստան Բանկ» ՓԲԸ-ի թիվ 160006651014 դրամային հաշիվը: Նախավճարը կարող է վճարվել նաեւ կանխիկ «Աճուրդի կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի դրամարկղ.

-անձնագիրը, իսկ իրավաբանական անձինք հիմնադիր փաստաթղթերի պատճենները եւ լիազորությունները հաստատող փաստաթղթերը:

Աճուրդին չեն կարող մասնակցել այն անձինք, որոնք վաճառվող լոտի նկատմամբ չեն կարող ունենալ սեփականության իրավունք:

Վերը նշված փաստաթղթերի առկայության դեպքում աճուրդային հանձնաժողովը մասնակցին տրամադրում է մասնակցի վկայական:

Աճուրդին կարող են ներկա գտնվել դիտորդներ՝ աճուրդի մասնակից չհամարվող այն անձինք, ովքեր վճարել են մուտքի վճար՝ 3000 դրամ:

Աճուրդի մասնակցի վկայականները տրամադրվում են «Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպությունում (հասցեն՝ ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4-րդ հարկ/) մինչեւ աճուրդի նախորդող աշխատանքային օրը, ժամը 17:00, իսկ դիտորդի տոմսերը վաճառվում են մինչեւ աճուրդի սկսվելը:

Աճուրդին մասնակցել ցանկացողները վաճառվող լոտին (գույքին) կարող են ծանոթանալ սույն ծանուցման հրապարակման պահից մինչեւ աճուրդի բացմանը նախորդող օրն ընկած ժամանակահատվածը՝ յուրաքանչյուր երկուշաբթի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ օրերին, ժամը 9:00-ից մինչեւ 17:00 (բացառությամբ ժամը 13:00-ից մինչեւ 14:00):

Նախքան աճուրդի սկսվելը աճուրդային հանձնաժողովը գրանցում է մասնակիցներին եւ յուրաքանչյուր մասնակցին, ներկայացված մասնակցի վկայականի համարին համապատասխան, տրամադրում է քարտ:

Աճուրդը վարում է աճուրդավարը:

Աճուրդավարը մասնակիցներին առաջարկում է մեկնարկային գնով գնել լոտը: Ցանկացած մասնակից իրավունք ունի, նախքան աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածը, ներկայացնել նոր գնային հայտ, որը պետք է գերազանցի մասնակիցների կատարած նախորդ գնային հայտը՝ նվազագույնը հավելման (քայլի) չափով:

Վերջին ամենաբարձր գնային հայտ ներկայացրած մասնակիցը, աճուրդավարի մուրճիկի երրորդ հարվածից հետո, համարվում է աճուրդի հաղթած մասնակից: Եթե մի քանի մասնակից միաժամանակ գնային հայտ են ներկայացրել հավասար չափով, որից հետո ավելի բարձր գնային հայտ չի ներկայացվել, ապա աճուրդի հաղթած մասնակից է համարվում վիճակահանության արդյունքներով ընտրված մասնակիցը:

Աճուրդավարի կողմից աճուրդի հաղթող համարված մասնակիցը պարտավոր է՝ հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում, վճարել իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, որը սահմանված ժամկետում (10 օրվա ընթացքում) հետագա վճարումները կատարելու դեպքում նախավճարի հետ միասին հաշվարկվում է վճարման ենթակա գումարի մեջ, որը սահմանված ժամ-ամենաբարձր վաճառքի գին ունեցող լոտի վճարման ենթակա գումարի մեջ), իսկ վճարումներից խուսափելու դեպքում չի վերադարձվում եւ տվյալ մասնակիցը զրկվում է աճուրդի մասնակցելու իրավունքից, իսկ լոտի աճուրդը վերսկսվում է մեկնարկային գնից: Եթե աճուրդում հաղթող համարված մասնակիցը սահմանված ժամկետում (հանձնարարագիր ստանալուց 30 րոպեի ընթացքում) վճարում է իր առաջարկած գնի առնվազն 3 տոկոսի չափով գումար, ապա նա ճանաչվում է աճուրդի հաղթող եւ ստորագրում է աճուրդի արդյունքների մասին արձանագրությունը: Աճուրդում վաճառված յուրաքանչյուր լոտի գոյացած գինը նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափը չգերազանցելու դեպքում հաղթող մասնակիցը

Աճուրդում չհաղթած մասնակիցներին, մուծված նախավճարը վերադարձվում է աճուրդի ավարտից մեկ աշխատանքային օրվա ընթացքում գրավոր դիմումի դեպքում,:

Վաճառվող լոտին ծանոթանալու համար զանգահարել (091) 26-11-92 հեռախոսահամարով:

Աճուրդի կանոնակարգին ծանոթանալու (որը տրամադրվում է դիմումի առկայության դեպքում, մեկ օրվա ընթացքում, պատճենահանման ծախսերը վճարելու պայմանով) եւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար կարող եք դիմել ք.Երեւան, Դ.Անհաղթի 23 /4րդ հարկ/ հասցեով կամ զանգահարել աճուրդային հանձնաժողովին՝ հեռախոս՝ 23-73-00, ինտերնետ՝ URL: //www.privatization.am:

Հնարավոր փոփոխությունների ու լրացումները կհրապարակվեն այն ձեւով, ինչպես կատարվել է աճուրդի մասին սույն հրապարակային ծանուցումը:

«Աճուրդի կենտրոն» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպություն

Թ էջից

լու, կարգավորողի եւ որոշում կայացնողի անկախության աստիճանը բարձրացնելու, հակամրցակցային վարքագիծ եւ գործողություններ թույլ չտալու համար պետական մարմինների գործողությունների նկատմամբ վերահսկողություն սահմանելու վերաբերյալ: Իսկ մենաշնորհի գործունեության սահմանափակման նպատակով, պետության համար ռազմավարական նշանակության շուկաներում գերիշխող դիրք ունեցող ֆիրմաների նկատմամբ սահմանափակող ֆինանսական մեխանիզմներ կիրառել:

Առավել մանրամասն ներկայացնենք վերջին դրույթը: Մասնավորապես, հարկավոր է օրենքի ուժով ռազմավարական նշանակություն ունեցող շուկաներում գերիշխող դիրք գրավող սուբյեկտների համար ՀՀ կենտրոնական բանկում որոշակի դեպոզիտներ տեղադրելու պարտավորություն նախատեսել: Դեպոզիտների մեծությունը չպետք է փոքր լինի կենտրոնացված գրանցամատյանում գրանցված տնտեսավարող սուբյեկտի տվյալ ապրանքատեսակի իրացման տարեկան ծավալի մեկ քառորդից:

Յուրաքանչյուր տարի (դեկտեմբերին) կառավարության որոշմամբ պետք է հաստատվի գալիք տարվա համար ռազմավարական նշանակություն ունեցող ապրանքատեսակների եւ ծառայությունների ցանկը: Վերջինս հիմք ընդունելով տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական մարմինը (Հանձնաժողովը) պետք է բացահայտի տվյալ ապրանքային շուկաներում գերիշխող դիրք ունեցող տնտեսավարող սուբյեկտներին՝ գրանցելով դրանց կենտրոնացված գրանցամատյանում (ռեեստրում):

Դեպոզիտների օգտագործման կարգը պետք է համատեղ մշակեն եւ հաստատեն Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը, ՀՀ կենտրոնական բանկը եւ ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական մարմինը: Մեր կարծիքով, նման մոտեցումը, մի կողմից, պետությանը հնարավորություն կտա նախապես ապահովագրվել ռեեստրում գրանցված տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից շուկայից դուրս գալու վերաբերյալ անսպասելի որոշում կայացնելու բացասական հետեւանքներից, մյուս կողմից՝ առանց սոցիալական կամ տնտեսական ցնցումների, կարգավորել մրցակցությունը եւ սպառողների համար լուծել ապրանքների՝ անհրաժեշտ քանակով ապահովելու հիմնահարցը: Այլ կերպ ասած՝ լուծել տվյալ շուկայի տնտեսական անվտանգության խնդիրը: Միաժամանակ, կսահմանափակվեն այն տնտեսավարողների հնարավորությունները, որոնք այլ պայմաններում փորձ կանեն նորանոր շուկաներ գրավել:

Հակամենաշնորհային կարգավորման եւ մրցակցության պաշտպանության համաշխարհային փորձը ցույց է տալիս, որ, որպես կանոն, կարգավորող մարմինները գործում են կոլեգիալության սկզբունքով եւ ունեն անկախության որոշակի աստիճան: Ժողովրդավարական որոշակի ավանդույթներ եւ մշակույթ ունեցող երկրներում կոլեգիալության սկզբունքի կիրառումն ավելի դյուրին է, քան նման ավանդույթներ չունեցող, առավել եւս տարածքով փոքր երկրներում, որոնցում այդ սկզբունքի պահպանումը զգալիորեն կախված է ինչպես կարգավորողի, այնպես էլ դրանում որոշում կայացնողների իրական անկախության ապահովման մեխանիզմից:

Կոլեգիալ մարմիններում օբյեկտիվորեն որոշակի հակասություններ են առաջանում մարմնի ղեկավարի եւ մյուս անդամների կամ դրանց մի մասի միջեւ:

Հայաստանում ինչպես մրցակցային օրենքով, այնպես էլ «Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմնի մասին» ՀՀ օրենքով, կարգավորող մարմինները օժտված են անկախության միջին աստիճանով: Երկու դեպքում էլ կարգավորող մարմինը (Հանձնաժողովը, այդ թվում՝ նախագահը եւ տեղակալը) ձեւավորվում է Նախագահի հրամանագրով, հինգ տարի պաշտոնավարման ժամկետով (առաջին դեպքում անմիջապես Նախագահի կողմից, երկրորդ դեպքում՝ վարչապետի ներկայացմամբ): Հանրային ծառայությունները կարգավորող մարմինը աշխատանքի վարձատրության սահմանման առումով առավել պաշտպանված է, քան մրցակցությունը պաշտպանող մարմինը, քանի որ առաջինի աշխատավարձի ֆոնդը օրենքով է սահմանված (պատահական չէ, որ առաջինում հանձնաժողովի եւ աշխատակազմի միջին աշխատավարձը երկու անգամ բարձր է, քան երկրորդում):

Իմ համոզմամբ, որոշումներ կայացնելիս թե կարգավորողի, եւ թե Հանձնաժողովի յուրաքանչյուր անդամի անկախության աստիճանի բարձրացման նպատակով ճիշտ կլինի կիրառել Հանձնաժողովի ձեւավորման ներքոհիշյալ մեխանիզմը: Հանձնաժողովը պետք է ձեւավորեն իշխանության երեք մարմինները՝ Հանրապետության Նախագահը, Ազգային ժողովը եւ Հանրապետության Վարչապետը: Անկաշկանդ որոշում կայացնելու համար Հանձնաժողովի շարքային անդամի եւ Հանձնաժողովի նախագահի կամ նրա տեղակալի միջեւ պետք է իրավական հավասարություն լինի: Իսկ նման բան կարող է լինել, եթե Հանձնաժողովի նախագահը եւ նրա տեղակալը Հանձնաժողովի անդամներից նշանակվեն ռոտացիոն սկզբունքով: Հանձնաժողովի այն անդամը, որի աշխատանքային ժամկետը լրանում է հաջորդը, պետք է ծառայի որպես Հանձնաժողովի նախագահ, իսկ հանձնաժողովի այն անդամը, որի աշխատանքային ժամկետը լրանում է նախագահի ժամկետը լրանալուց հետո, պետք է ծառայի որպես հանձնաժողովի փոխնախագահ:

Մեկ հանգամանք եւս: Պետական այս երկու մարմինները առանձին շուկաներ ուսումնասիրելիս (հանրային ծառայության շուկաները) երբեմն շահերի բախում են ունենում: Հաշվի առնելով նաեւ հանրապետության փոքր տարածքը եւ պետական կառավարման համակարգի օպտիմալացման անհրաժեշտությունը՝ ճիշտ կլինի պետական վերոհիշյալ երկու մարմինների փոխարեն ունենալ նույն գործառույթները կատարող մեկ մարմին:

ՄԻ ՔԱՆԻ ՆԿԱՏԱՌՈՒՄ

Կադրեր: Կադրերի հիմնախնդիրը հայկական երեք հանրապետությունների համար էլ եղել է աքիլլեսյան գարշապարը: Առանձին հետազոտողներ Առաջին հանրապետության կործանման հիմնական պատճառների մեջ թվարկում են նաեւ ոչ ճիշտ կադրային քաղաքականությունը: Խորհրդային տարիներին եւս կուսակցական ու տնտեսական պաշտոնները համատարած նշանակվում էին ծանոթ-բարեկամների շրջապատից: Չնայած բարձր պաշտոններին, որպես կանոն, նշանակում էին միայն կուսակցական որոշակի բովով անցած եւ կենսափորձ ունեցող կադրերին: Այլ էր վիճակը անկախացումից հետո:

Եթե խորհրդային տարիներին ոչ միայն կուսակցական, այլեւ տնտեսական բարձր պաշտոն զբաղեցնելու պարտադիր պայմանը ԽՄԿԿ անդամ լինելն էր, ապա անկախության առաջին տարիներին՝ ՀՀՇ-ի կամ դրա որեւէ արբանյակ կուսակցության անդամ կամ առնվազն համակիր լինելը: Եվ պատահական չէր, որ «առնետավազքի սկիզբը» դրվեց այդ ժամանակահատվածում: Արհեստավարժ, ազնիվ լինելու հասկացությունները, լավագույն դեպքում, հաշվի էին առնվում միջին պաշտոններին նշանակելիս: Անցանկալի կադրերից ազատվելու համար խորհրդային տարիներին օգտագործվում էին «տրոցկիստական» կամ «դաշնակցական», ՀՀՇ-ի իշխանության օրոք՝ «դաշնակցական» եւ այլ «ոչ ցանկալի կուսակցություններին» հարելու պիտակավորման մեթոդները: Առաջին կոալիցիոն կառավարությունը ձեւավորելիս նույնիսկ փոխնախարարների զգալի մասը նշանակվեց ըստ կուսակցական պատկանելության: Բնական է, որ ոչ արհեստավարժ կադրերի նշանակումը չէր կարող անհետեւանք լինել տնտեսության համար:

Ոչ մի օրենք կամ այլ իրավական ակտ չի կարող ըստ նպատակի գործել, եթե դրանք կիրառող կադրը չի համապատասխանում ներքոհիշյալ երկու չափանիշներին.

ա/ ազնիվ եւ անկաշառ է,

բ/ արհեստավարժ է:

Տնտեսության յուրաքանչյուր բնագավառում կաշառակերությունը կարելի է նվազագույնի հասցնել միայն համապատասխան պետական մարմնի անկաշառ ղեկավար նշանակելու դեպքում: Հակառակ պարագայում, հակակոռուպցիոն ոչ մի հանձնաժողով էլ չի կարող կոռուպցիայի դեմ արդյունավետ պայքար մղել: Ոչ մի ազնիվ ղեկավար չի կարող արդյունավետ գործել, եթե ինքը արհեստավարժ չէ, եւ իր ձեւավորած կադրերն էլ արհեստավարժ չեն:

Վերոհիշյալ նկատառումները, թեեւ միակը չեն, այնուամենայնիվ, իմ կարծիքով, տնտեսության զարգացման կարեւոր գրավական են: ■

Ծ. Խ. - Տեղի սղության պատճառով հանված են հոդվածին կից ծանոթագրությունները, որոնց կարելի է ծանոթանալ ինտերնետային տարբերակում:

Հայ-թուրքական հակամարտության ...

Ե էջից

8.1.2. զենքի եւ զինամթերքի մատակարարումը,

8.1.3. ռազմական խորհրդատվության տրամադրումը, ներառյալ Ադրբեջանի Գլխավոր շտաբի գործունեության կազմակերպումը, եթե ոչ ղեկավարումը,

8.1.4. սպաների պատրաստում-վերապատրաստումը եւ հատուկ նշանակության ջոկատների մարզումը,

8.1.5. ՆԱՏՕ-ի ծրագրերին եւ աշխատանքներին Ադրբեջանի ներգրավվելուն աջակցումը:

8.2. 1991-ից ի վեր Հայաստանի դեմ պարբերաբար հնչեցված սպառնալիքների խնդիրը, այդ թվում՝ իբր Հայաստանի Հանրապետությունում եւ Արցախում տեղակայված Քրդստանի բանվորական կուսակցության ռազմական ճամբարների մասին ապատեղեկատվությունը:

8.3. Հայաստանի՝ այս հարցերի նկատմամբ պահպանվող լռությունը եւ Թուրքիայի հետ ՆԱՏՕ-ի շրջանակներում իրականացվող ռազմաքաղաքական համագործակցությունը:

9) Թուրքիայում ապրող հայ փոքրամասնության մարդկային իրավունքների պաշտպանությունը

9.1. Կ. Պոլսի հայոց պատրիարքի վրա ճնշում բանեցնելով՝ նրան թուրքամետ հայտարարություններ եւ կոչեր անել ստիպելը:

9.2. Թուրքիայում Հայոց ցեղասպանության զոհերի հիշատակը ոգեկոչելու արգելումը:

9.3. հայ ժողովրդի մեծագույն դահիճներից մեկի՝ Քեմալ Աթաթուրքի պաշտամունքի պետականորեն պարտադրումը պոլսահայության համայնքային կառույցներում, այդ թվում դպրոցներում:

9.4. Թուրքիայի բոլոր քաղաքացիներին, այդ թվում հայերին, սահմանադրորեն թուրք հռչակելը:

9.5. հայ փոքրամասնության անվտանգության ապահովումը:

9.6. Հայաստանի՝ ՀԹՀ-ի այս մակարդակի լիակատար անտեսումը:

10) Հայության տարբեր հատվածների միջեւ, ներառյալ Հայաստանի ներքաղաքական դաշտում, ՀԹՀ-ի հողի վրա առաջացող լուրջ պառակտումների մակարդակ

10.1. Հայ ժողովրդի բնիկ հայրենիքի արեւմտյան՝ այժմ Թուրքիայի սահմաններում գտնվող մասից հրաժարվելու մասին պաշտոնական Երեւանի այլազան հայտարարությունները եւ ակնարկներն ընդունակ են.

10.1.1. նոր բաժանարար գծեր քաշել հայ հասարակության մեջ, ինչպես Հայաստանում, այնպես էլ Հայաստանի եւ Սփյուռքի միջեւ,

10.1.2. բարոյալքել հայության՝ ազգային նպատակների իրականացման համար մղվող պայքարն իր ամբողջության մեջ:

10.2. Հայ եւ թուրք պատմաբաններից բաղկացած համատեղ հանձնաժողովի ստեղծման հարցում:

10.3. ՀԹՀ-ի այս բնագավառի առաջացումն զգալիորեն պայմանավորված է ՀՀ իշխանությունների գործունեությամբ:

ՀԹՀ-ի այս բոլոր մակարդակների հիմքում ընկած է Հայաստանի վերականգնված պետականության կենսունակությունը, պաշտպանունակությունը, տնտեսական զարգացումը, հետագայում նաեւ ժողովրդագրական աճը (հայահավաքը) ապահովող հողային խնդիրը՝ Հայկական հարցը: Այս ցանկն ինքնին փաստում է, որ Թուրքիան Հայաստանի եւ հայության դեմ իրականացնում է համընդհանուր հարձակողական քաղաքականություն՝ տասնյակ ուղղություններով:

ՀՀ արտաքին քաղաքականությունն անտեսում է Թուրքիայի վերը նշված գործողություններից շատերը: Ամբողջովին անտեսված են թիվ 1, 4, 5, 7, 9, 10 մակարդակները, իսկ մյուսներում որոշ ենթամակարդակներ կամ անտեսված են մնում, կամ չեն ստանում համարժեք գնահատական: Կարճ ասած՝ Թուրքիայի նկատմամբ Հայաստանի Հանրապետության վարած քաղաքականությունն անկախության 17 տարիների ընթացքում չի մշակվել, մնացել է բարձիթողի վիճակում, անպաշտպան թողնելով Հայաստանի անվտանգության համար կենսականորեն կարեւոր բազմաթիվ ճակատներ:

Առանձին քննության է արժանի ՀԹՀ-ի հիմնարար՝ հասկացական-տերմինաբանական բնագավառը: Որքան էլ ցավալի է, սակայն ՀԹՀ-ի հասկացություններն ու տերմինաբանությունը մանրազնին մշակել է միայն թուրքական կողմը, մինչդեռ հայկական կողմը մինչեւ այսօր չի կարողացել ըստ արժանվույն գնահատել եւ ճիշտ բնորոշումներով ներկայացնել իրավիճակը: Աղավաղված է հենց ՀԹՀ-ի բնույթը՝ հակամարտությունը, որը փոխարինվել է «հարեւանություն», «հարաբերություններ» եւ նմանատիպ բառեզրերով: Բայց չէ՞ որ երկարատեւ թշնամական հարաբերությունները ոչ այլ ինչ են, քան հակամարտություն:

Այստեղ՝ Թուրքիայի՝ Հայաստանի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ հաստատելու 17-ամյա մերժումը պետք է գնահատվի ոչ այլ կերպ, քան Հայաստանի՝ պետականություն ունենալու իրավունքն արմատից մերժելու փորձ: Սակայն, պաշտոնական Երեւանն այդպիսի գնահատական երբեք չտվեց:

Թուրքիան Հայաստանին անվանում է Ադրբեջանի տարածքները զավթած երկիր՝ «օկուպանտ», մինչդեռ Հայաստանը վախենում է հիշեցնել, որ իսկական զավթիչը Թուրքիան է, որը ցեղասպանության միջոցով հայաթափել եւ յուրացրել է Հայաստանի արեւմտյան մասն ամբողջությամբ, ինչպես նաեւ արեւելյան մասի մի հատվածը՝ Կարս-Արդահան-Սուրմալուն, հայոց ազգային խորհրդանիշ Մասիսներով ու Անի միջնադարյան մայրաքաղաքով հանդերձ:

Վտանգվել է հայրենիքի գաղափարի ճշգրիտ ընկալումը, որը հիմնային նշանակություն ունի ազգի դիմադրողականության ու բուն գոյության համար: Ակնարկներ են արվում Հայաստանի արեւմտյան մասից մեկընդմիշտ հրաժարվելու մասին: Մասնավորապես, ՀՀ Նախագահի վերջին հայտարարություններից մեկում ասվում էր, որ ՀՀ որեւէ պաշտոնյա երբեք տարածքային պահանջների մասին չի խոսել, Արեւմտյան Հայաստանի հարց չի բարձրացրել, մյուսում՝ Արեւմտյան եւ Արեւելյան Հայաստանն անվանված են լոկ «աշխարհագրական եզրեր», առանց նկատելու, որ դա թուրքական քարոզչության մշակած հին եւ ամենավտանգավոր դրույթներից է: Ասվում էր նաեւ, որ հայ-թուրքական խնդիրների լուծումն ապագա սերունդներին չպետք է թողնել: Եվ քանզի բոլորին հասկանալի է, որ հայոց հայրենիքի բռնագրավված հատվածի ամբողջական կամ մասնակի ազատագրումն այսօրվա խնդիր լինել չի կարող, ուրեմն ակնարկվում է հայրենիքի այդ հատվածի վերջնական ուրացում: Այնինչ Թուրքիայի՝ հայ ժողովրդին հասցրած անչափելի վնասի դիմաց փոխհատուցումը, նախեւառաջ, տարածքների վերադարձի տեսքով, Հայաստանի երկարաժամկետ անվտանգության հիմնական երաշխիքն է: Հայրենիքի օտարված մասից հրաժարվելը՝ նշանակում է հրաժարվել սեփական ինքնությունից՝ տեսանելի եւ անտեսանելի այն հազարավոր կապերից, որոնք հային հայ են պահում: Այդպիսի քայլը կկազմալուծի հայերի աշխարհընկալման ու կենսանպատակների ողջ համակարգը, դարձնելով նրանց կամազուրկ եւ աննպատակ զանգված, որից հետո Հայկական հարցի թուրքական սցենարով վերջնական լուծումն այլեւս հատուկ ճիգեր չի պահանջի: Հայրենիքի օտարված մասի ուրացումն անիմաստ է նաեւ քաղաքական տեսանկյունից՝ այն որեւէ տարրով չի ամրապնդում Հայաստանի անվտանգությունը: Աշխարհում կան տասնյակ մեծ ու փոքր պետություններ, որոնք ունեն տասնամյակներով ձգվող տարածքային վեճեր, եւ այդ պետություններից որեւէ մեկի մտքով չի անցնում, որ կարելի է հենց այնպես հրաժարվել ռազմավարական մեծագույն արժեքից՝ տարածքից, առավել եւս՝ եթե խոսքը վերաբերում է հայրենիքին:

ՀՀ իշխանությունների զիջողական ու պարտվողական մոտեցումները ՀԹՀ-ին եւս մեկ անգամ ընդգծվեցին 2008-ի նոյեմբերին, երբ Առաջին աշխարհամարտի ավարտի 90-ամյակն էին նշում եւ իրենց զոհերին ոգեկոչում բոլոր մասնակից պետությունները: Եվ միայն Հայաստանը, որն այդ պատերազմում բոլորից ավելի էր զոհ ու կորուստ տվել, պաշտոնական մակարդակով մեկ բառով իսկ

Շարունակությունը՝ էջ Է

ԱԶԳ-ՆԵՐԴԻՐ

Փաստը եւ...

Մենք այսօր ցանկանում ենք անդրադառնալ այս հարցին, որը ոմանց թվում է վաղուց հայտնի ճշմարտություն եւ այն քննարկման ենթակա չէ: Խոսքը 1915-1923 թթ. թուրքերի ոչնչացրած հայերի թվի մասին է, որը հայ մասնագետները Մեծ եղեռն են անվանում, ի տարբերություն ավելի վաղ կատարված մյուս կոտորածների:

Երբ խոսք է լինում 1915-1923 թթ. Թուրքիայում բնաջնջված հայերի թվի մասին, ապա եւ՛ հայ, եւ՛ օտար հեղինակները ընդգծում են՝ մեկ միլիոնից ավելի կամ մոտ մեկ ու կես միլիոն կամ մեկ եւ կես միլիոնից ավելի հայերի ոչնչացման մասին միայն:

Բայց հազվադեպ են այն մասնագետները, որոնք կասկածի տակ են առնում շրջանառության մեջ մտած այս թվերը եւ փորձում են ուղղել նվազագույնի իջեցված վերոհիշյալ թվերը, ստուգել եւ դարձնել մոտ երկու միլիոն:

Հավանաբար թուրքերը քմծիծաղ են տալիս նվազագույն մեկ եւ կես միլիոն բնաջնջված հայերի «հեքիաթը» լսելիս, որը ոչ մի կապ չունի մեր մարդկային կորուստների իրական թվի հետ:

Իհարկե, նրանք համաձայն չեն նաեւ նվազագույն «մեկ ու կես միլիոն» հայերի ոչնչացման հետ, առարկելով, որ մինչեւ եղեռնը Թուրքիայում հազիվ մեկ միլիոն հայ էր բնակվում, ուստի ինչպե՞ս կարող էին ոչնչացվածները մեկ ու կես միլիոն լինել:

Մինչդեռ իրականությունն այլ է: Մինչեւ եղեռնը Թուրքիայում բնակվող հայերի եւ մյուս ոչ մուսուլման ազգերի՝ փոքրամասնությունների վիճակագրական փաստերը միշտ էլ ներկայացվել են նվազագույն թվերով:

Ճշմարտությանն ավելի մոտիկ են Հայոց պատրիարքարանի տվյալները, սակայն դրանք եւս հեռու են ճշմարտություն լինելուց:

քի եւ Այնթապի կազայի հետ միասին: Բնական աճով մինչեւ եղեռնը այս թիվն արդեն հասնելու էր 500 հազարի:

Կես միլիոնից ավելի հայ բնակչություն կար Պոլսում, Իզմիրում, Բութանիայում, Մարմարա ծովի եզերքի գաղթօջախներում՝ Ռոդոսթոյում, Ադրիանապոլսում, Ռումելիում, Նիկոմեդիայում եւ այլն: Մոտ 1 միլիոն Կաստեմոնիի, Տրապիզոնի, Գյումուշհանեի սանջակներում, մեկ եւ կես միլիոն՝ 6 վիլայեթներում, Մշո, Սասունի, Տարոնի, Գամիրքի, Դերսիմի եւ հարակից շրջաններում կես միլիոնից ավելի, Տիգրանակերտում, Վերին եւ Ներքին Բասեններում, Խարբերդում եւ այլն: Կոպիտ հաշվումներով՝ լրանում է 4 միլիոնը:

Թեեւ շատերն են կասկածի ենթարկել Եղեռնի ընթացքում բնաջնջված հայ բնակչության նվազեցված թիվը, սակայն ոչ ոք չի փորձել ի մի բերել վերապրողների կողմից հրապարակված մատյանների տվյալները, որոնցում ամենայն մանրամասնությամբ տրված են բոլոր գյուղերի բնակիչների թիվը՝ տուն առ տուն:

Այնուամենայնիվ՝ հյուպատոսների, դեսպանների, միսիոներների եւ այլ գործիչների տեղեկությունների միջոցով Եվրոպան էլ գիտեր, թե որքան հայ բնակչություն կար Թուրքիայում: 1922 թ. Անտանտի պետությունները հոկտեմբերին Լոզան հրավիրեցին Թուրքիայի պատվիրակներին՝ հաշտության պայմանագիր կնքելու համար: Երբ այնտեղ ազգային փոքրամասնություններին մի անկյուն հատկացնելու հարցն էր քննարկվում, Թուրքիայի պատվիրակության ղեկավար Իսմեթ Ինենյուն հայտարարեց, որ Թուրքիայի ամեն մի պատառ հողը բնակեցված է միայն թուրքերով, լռությամբ մատնելով թեկուզ չնչին բանակով Կիլիկիայում գտնվող 130 հազար հայերի փաստը:

շարունակվեց եւս 8 տարի՝ տարածվելով մինչեւ Արեւելյան Հայաստան ու Անդրկովկաս: Հայկական հարցը ջարդերով լուծելու Սուլթան Համիդի գործելակերպի էստաֆետն ընդունեցին իթթիհատականները եւ ապա՝ Քեմալը, որն ավելի պակաս հայակեր չեղավ, քան իր արյունակից նախորդները: Գալով իշխանության, Էրզրումի համաժողովում Մ. Քեմալը հայտարարեց. «Մեր երկիրը գտնվում է երկու վտանգի առջեւ՝ հունական վտանգը եւ հայկական վտանգը»:

Նա կոչ էր անում պայքարել այդ երկու վտանգների դեմ՝ 6 վիլայեթներում՝ հայկական եւ Տրապիզոնի ու հարակից շրջաններում՝ հունական պետություն ստեղծելու դեմ: Իսկ պայքարել՝ նշանակում էր շարունակել հայերի բնաջնջումը եւ արտաքսումը պատմական հողերից: Էրզրումի համաժողովի հռչակագրի 2-րդ եւ 4-րդ կետերում կոչ էր արվում «պաշտպանել հայրենիքը հունական եւ հայկական պետություններ ստեղծելու վտանգից»: Եվ ահա, եթե իթթիհատականների սրից հրաշքով մազապուրծ ինչ-որ տեղ հայեր էին մնացել, նա ձեռնամուխ եղավ այդ խլյակների ոչնչացման գործին, եւ ինչպես հետագայում առիթ եղավ, նաեւ Անդրկովկասում եղող հայերի ոչնչացման գործին:

Լենինի դավաճանական գործունեության պատճառով համաշխարհային պատերազմը բազմաթիվ զոհերի գնով շահած Ռուսաստանը դարձավ պարտված երկիր: Լենինն ի չիք դարձրեց նաեւ Կովկասյան ռազմաճակատում Ռուսական կայսրության նվաճումները, որի պատճառով ռուս զինվորների եւ հայ կամավորների կյանքի գնով պաշտպանված Հայաստանի ազատագրված տարածքները, առանց որեւէ կրակոցի, վերադարձվեցին Թուրքիային: Դա տեղի ունեցավ Բրեստ-Լիտովսկի հաշտու-

ոչնչացրին բոլորին: Կոտորածներ սարքելով իրենց ճանապարհին, նրանք անցան Գյանջա, Շամխոր, Շամախի, Զաքաթալա, Արեշ, Բաքու, Խամքենդ եւ Բաքվում տուն առ տուն մտնում էին գալիս ու սրի քաշում հայերին, ուր 30 հազարից ավելի զոհեր եղան:

Սրի քաշվեց Ղարաքիլիսան՝ իր 7 գյուղերի հետ միասին : Չխնայեցին անգամ տուն վերադարձող խաղաղ ռուս զինվորներին. Շամխորում նրանց սառնասրտորեն կոտորեցին մինչեւ վերջին զինվորը: Հետագայում թուրքական բանակի զորահրամանատար Քյազիմ բեյը՝ խաղաղ բնակիչներ կոտորելու մեջ հմտացած, գիրք գրեց. «Ինչպե՞ս ոչնչացրի Հայաստանը» վերնագրով: Շուրջ երկու տարի արյան մեջ էր գտնվում Արեւելյան Հայաստանը՝ մինչեւ Սարդարապատի ճակատամարտը: Թուրքերը ոչնչացնում էին ոչ միայն մարդկանց, այլեւ քայքայում ու թալանում էին հայ ժողովրդի ստեղծած բարիքները, հարյուրավոր հակերով արտահանության համար պատրաստ բամբակը, ձիերը, անասունները, երկաթուղային վագոններն ու շոգեքարշերը, անգամ դռներն ու լուսամուտները եւ այլն: Որպեսզի սովի մատնվի բնակչությունը, նրանք թույլ չտվեցին հնձել Սարդարապատ-Ղարվազ-Իգդիր տարածքի ցորենի բերքը: «Ստիպված եպիսկոպոս Մեսրոպը, վտանգի ենթարկելով իր կյանքը, գնաց Թբիլիսի՝ գերմանական ռազմական միսիայի նախագահ ֆոն Կրեսսի մոտ՝ հունձ կատարելու թույլտվություն ստանալու նպատակով, այլապես գաղթականների հետ միասին մոտ 650 հազար բնակչություն կանգնած էին սովի մատնվելու վտանգի առջեւ»,- գրում է Լեփսիուսը:

Այնուամենայնիվ, հայերին ոչնչացնելու սադիստական գործողություններն այնքան սահմռկեցուցիչ են եղել, որ իրենք՝ թուրքերն էլ

Արդյոք ցեղասպանության ենթարկված հայերը

Իմիջիայլոց ասենք, որ հայ բնակչության թիվը նվազեցվել է հայերի եւ թուրքերի կողմից երկուստեք:

Անտանելի բարձր հարկերից խուսափելու նպատակով հայերը, ընտանիքի անդամներին քիչ ցույց տալու նպատակով, ամուսնացած տղաների ընտանիքները ներկայացնում էին հայրական տան հետ միասնաբար, որով նրանք համարվում էին մեկ ծուխ:

Իսկ թուրքերը, քանի որ իրենց նվաճած Անատոլիայում դարեր շարունակ փոքրամասնություն էին հայերի, հույների, ասորիների նկատմամբ՝ մարդահամարի տվյալներում նվազեցնում էին տեղաբնիկ քրիստոնյաների եւ հատկապես հայերի տվյալները: Իսլամ բնակչության վերաբնակեցումներ էին կատարում՝ Եվրոպայից բերելով ալբանացիների եւ թուրքական այլ ցեղերի, իսկ Կովկասից՝ չեչենների, չերքեզների եւ այլն, կամ փոփոխում էին վիլայեթների սահմանները, որպեսզի հարեւան վիլայեթի մուսուլմանների հաշվին բարձրանար նվազ մուսուլմաններով նվազ բնակեցված շրջանների մուսուլմանների թիվը՝ ցույց տալու համար Եվրոպային, որ Թուրքիան բնակեցված է թուրքերով :

Բացի դրանից՝ մարդահամարի տվյալները հրապարակում էին կրոնական սկզբունքով, շեշտելով մուսուլմանների գերազանցությունը տվյալ կազայում կամ վիլայեթում:

Այնուամենայնիվ, ինչպես նշեցինք, ճշմարտությանն ավելի մոտիկ են Պոլսի պատրիարքարանի տվյալները, ըստ որոնց մինչեւ եղեռնը Թուրքիայում երեք միլիոնից ավելի հայ էր բնակվում:

Մորիս Լըվերյեն իր «Սասունի կոտորածը» գրքում Թուրքիայի հայ բնակչության թիվը 4 միլիոն է համարում, լորդ Քերզոնը՝ 3 միլիոն, «Պարի մատչը»՝ 2,4 միլիոն, Մորգենթաուն՝ 2 միլիոնից ավելի, Մաք դը Մորգանը՝ 2 միլիոն 380 հազար, Մորիս Պեռնը՝ 2,5 միլիոն, բելգիացի Հոլեն Ժեկմենը՝ 2 մլն 400 հազար:

Եթե չխոսենք 16, 17, 18-րդ դարերի հոծ հայկական բնակչություն ունեցող վեց վիլայեթների մասին, որ «Էրմենիստան էյալեթի» էր անվանվում թուրքապետության մեջ, այստեղ 86-98 տոկոս էին կազմում հայերը: Անգամ պարբերական ջարդերից հետո էլ պատրիարքարանի տվյալներով հայերի թիվն անցնում էր 40 տոկոսից:

Այժմ, երբ հրապարակի վրա են գրքեր բոլոր հայաբնակ բնակավայրերի մանրամասն տվյալները, կարող ենք պնդել, որ իսկապես մինչեւ եղեռնը Թուրքիայում մոտ 4 միլիոն հայ է բնակվել:

Այսպես, միայն Կիլիկիայում բնակվող հայերի թիվը, ըստ պատրիարքարանի 1912 թ. վիճակագրության տվյալների, եղել է 407 հազար՝ Ադանայի վիլայեթի, Մարաշի, Սանջա-

Անգլիայի պատվիրակության ղեկավար լորդ Քերզոնը Իսմեթ Ինենյու փաստային այսպիսի մի հարց ուղղեց. «Ինչպե՞ս պատահեց, որ Թուրքիայում ապրող **3 միլիոն** հայերից ընդամենը 130 հազարն է մնացել»: Իհարկե, այդ պահին արդեն դատարկվել էր հայերից նաեւ Կիլիկիան՝ վերջին ապաստանը հայոց, ուր հիմնական բնակչությունը միայն հայեր են եղել:

Այսպիսով, Կիլիկիայի պարպումով հայաթափ եղավ ամբողջ Թուրքիան: ՄԱԿ-ի՝ ցեղասպանության կոնվենցիայի ձեւակերպման մեջ ասված է. «Ցեղասպանություն է համարվում նաեւ որեւէ ժողովրդի արտաքսումը իր պատմական հողերից»: Մասնագետները երբեմն մոռանում են թուրքերի՝ նաեւ Արեւելյան Հայաստանում կատարած մաքրագործումների ժամանակ ոչնչացված ավելի քան 300 հազար զոհերի մասին, որը նույնպես պիտի գումարվի Թուրքիայում բնաջնջվածների թվին:

Ռուսական զորքերի հետ շուրջ 350 հազար հայություն դուրս եկավ Թուրքիայից՝ սփռվելով Անդրկովկասում: Նրանք Մուշից, Սասունից, Կարսից, Վանից, Բասեններից մազապուրծ հայերն էին, որոնց մի մասը ճանապարհին զոհ գնաց քրդերի, չեչենների, չեթեների, վայրենաբարո թուրք բնակչության հարձակումներին, կամ սովից, ծարավից, հիվանդություններից, անօթեւան դեգերումներից եւ վերջապես տիֆից ու խոլերայից սպառվեցին: Ականատեսները պատմում են, որ Էջմիածնի եւ Երեւանի փողոցներից ամեն առավոտ սայլերով հարյուրավոր դիակներ էին փոխադրում: Մորգենթաուի, Լեփսիուսի, Բրայսի, մյուս միսիոներների եւ ականատեսների վկայությունները լեցուն են զարհուրելի դեպքերի մանրամասներով: Ահա թե ինչպիսի բնութագրություն է տալիս Մորգենթաուն թուրք ազգի սադիստական էության մասին. «Զարհուրելի դեպքերի մանրամասները թողնելով՝ անգլիախոս հասարակությունը կարող չէ ճշգրտորեն հասկանալ, թե ինչ է այն ազգը, որ թուրք ենք անվանում: Անցյալի մեծագույն ջարդերը, հալածանքները գրեթե աննշան կ'թվին՝ բաղդատելով 1915 թ. հայ ցեղին կրած տառապանքներուն հետ» (266-267):

Նա դեռ ականատես եղավ այդ սոսկալի տառապանքների սկզբին միայն: Նրա ծառայությունները ավարտվեցին 1915 թվականի վերջերին: Հասնելով ԱՄՆ, 1918 թ. հրատարակեց իր հուշերը, որը Հայոց եղեռնի մասին եղած գրքերի մեջ ամենամանրամասն եւ ամենասարսռազդեցիկն է: Նրա գիրքը լեցուն է Գերմանիայի՝ հայոց ջարդերի վերաբերյալ բացասական դերի մերկացման բազմաթիվ գնահատականներով: Մեկ ու կես միլիոն հայերի ոչնչացման լուրերը միայն 1915 թվականի դեպքերին էին վերաբերում: Իսկ Եղեռնը

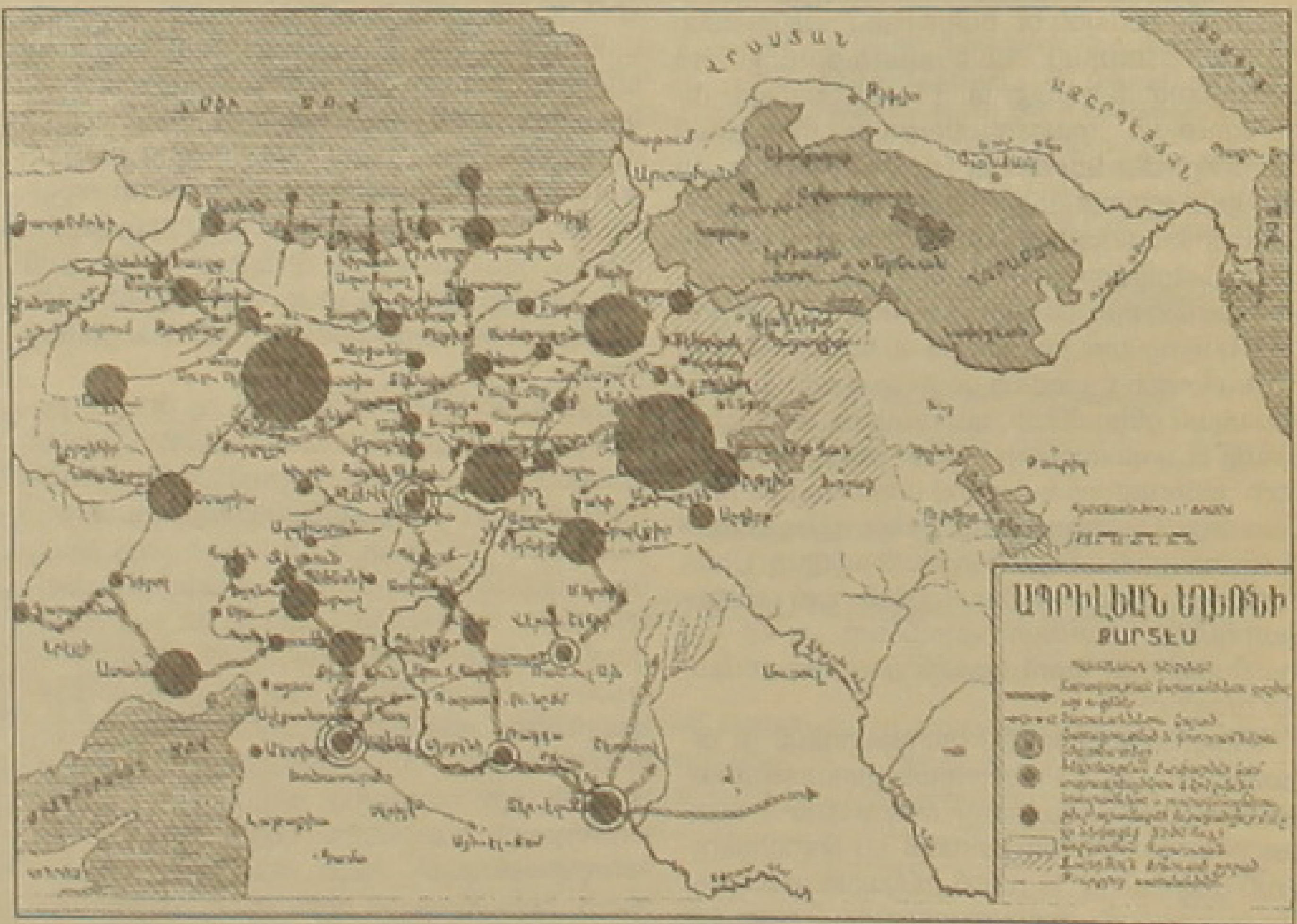

թյան պայմանագրով, որն աղետալի հետեւանքներ ունեցավ հայ ժողովրդի համար: Ռուսական զորքը սկսեց դուրս գալ գրավյալ տարածքներից, առանց կրակոցի թուրքերին հանձնվեց Կարսի անառիկ ամրոցը՝ այնտեղ ամբարված ողջ զինամթերքով, հանդերձանքով ու պարենամթերքով: Կարսի բերդի հանձնումը ճանապարհ բացեց թուրքերի համար դեպի Անդրկովկաս ու Արեւելյան Հայաստան: Սկսվեց թուրքական արշավանքը (ինտերվենցիան) Հայաստանում: Թուրքերը հետապնդում էին երկու նպատակ՝ նախ լիակատար ոչնչացնել հայ ժողովրդին եւ երկրորդ՝ ուղի հարթել պանթուրքիզմի գաղափարների համար դեպի Միջին Ասիա: 1918-1922 թթ. ինտերվենցիան Հայաստանում լկտիորեն պատճառաբանում էին՝ որպես թե Անդրկովկասի մասին ոչինչ չի ասված Բրեստ-Լիտովսկի հաշտության պայմանագրում: Նույն ձեւով էլ նրանք հետագայում չհարգեցին Բաթումի պայմանագիրը: Գյումրիի երկաթգծով շարժվեցին դեպի Գյանջա, Բաքու եւ Երեւանից դեպի Նախիջեւան-Բաքու գծով նույնպես սկսեցին երկրի բնակչության կոտորածն ու բարիքների թալանը: Ռուսական զորքերի հետ Թուրքիայից Անդրկովկաս-Հայաստան եկած գաղթականների մեծ մասը նորից սրատվեց թուրք ասկյարների կողմից տեղացի հայերի հետ միասին: Թուրքերի ձեռագիրը մնում էր նույնը. չէին խնայում ո՛չ ծերերին, ո՛չ կանանց, ո՛չ մանուկներին: Նրանք, հավաքելով 600 մանուկների եւ 18 տարեկան երիտասարդների, [illegible]

բառեր չեն գտել դրանք որակելու համար: Զանկըրիի թուրք բնակչության մեծամեծներն ու ավագանիները, մուֆթին դիմում են քաղաքագլխին՝ Ռեշիդ փաշային. «Շրջակա վիլայեթներից հայերին, իրենց երեխաների հետ, մորթվող անասունների նման քշում են մոտակա լեռները եւ այնտեղ կոտորում. մենք չենք ուզում, որ մեր վիլայեթներում այդպիսի բան կատարվի. մենք վախենում ենք աստծո ցասումից: Պետությունը ոչ թե դաժանությամբ է կառավարվում, այլ բանականությամբ: Խնդրում ենք, որպեսզի մեր վիլայեթում այդպիսի կոտորածներ տեղի չունենան»:

Սա բացառիկ մի դեպք է, քանի որ սպանություններին եւ թալանին ամբողջ թուրք բնակչությունն էր իր մասնակցություն բերում:

Առանձնահատուկ դաժան ղեկավարներից է եղել Բեհաեդդին Շաքիրը, որ հավաքագրելով մահապատժի դատապարտված հանցագործների, մարդասպանների խմբերը, ընդգրկել է նաեւ ժանդարմերիան՝ օրինականացնելով հայոց հարստության թալանն ու յուրացումը: Անձնապես հսկայական հարստությունների տիրացան պարագլուխները: Նաեւ օգտագործելով հարմար պահը, սկսեցին խաբել ու թալանել սեփական թուրք ժողովրդին՝ մուծումներ կատարել տալով:

Թուրքիայի ռազմական արտակարգ Ատյանի մեղադրական եզրակացության մեջ արձանագրված է. «Հատուկ օրենքի համաձայն այլ վայրեր տարագրվողների քարավանները ենթարկվել են հատուկ նպատակով կազմա-

Մեկ եւ կես միլիո՞ն էին (*)

կերտված հրոսակախմբերի հարձակումներին եւ ոչնչացվել, իսկ նրանց ունեցվածքն ու կահկարասին ենթարկվել կողոպուտի:

Առանձին մի համայնք կազմող ամբողջ ժողովրդին այդ ձեւով կոտորելը, բնաջնջելը եւ ունեցվածքի հափշտակությունը մտահղացվել եւ իրագործվել է կուսակցության այդ գաղտնի խմբավորման արմատական մարդկանց կողմից»: Եվ այդ խմբավորման պարագլուխները եղել են կուսակցության կենտրոնական կոմիտեի անդամներ Բեհաեդդին Շաքիրը, դոկտոր Նազըմը, Ռիզա եւ Աթիֆ բեյերը: Վերծանված հեռագրերից եւ ծածկագրերից պարզվում է, որ այս չարագործ համաձնախումբը իշխող դիրք է ունեցել մեծ կուսակցության մեջ, իսկ կառավարությունն էլ պարզ խաղալիք է դարձել նրանց [illegible] իրագործելու համար:

Անգամ Գերմանիայի հետ Անտանտի երկրների պատերազմը հայտարարվել է նրանց կողմից առանց Մեջլիսի հավանության: Այս եւ այլ չարագործությունները բացահայտվեցին եւ հրապարակվեցին 1919 թ. հունվարի 8-ին Կ. Պոլսում սուլթան Մեհմեդ 6-րդ Վահեդդինի (1918-1922) հատուկ հրամանագրով Ռազմական արտակարգ ատյանի ստեղծման ընթացքում, որը կոչված էր քննելու եւ բացահայտելու երիտթուրքերի կատարած չարագործությունները, նախարարների [illegible] գործողությունները:

Դատական նիստերը տեղի ունեցան 1919 թ. ապրիլի 28-ից մինչեւ հունիսի 26-ը ընդամենը կայացավ 6 նիստ: 7-րդ նիստը ընդհատվեց մի քանի ամսով, [illegible] ձերբակալված գլխավոր 71 հանցագործներին տեղափոխեցին Մալթա կղզի, հազարավոր հանցագործներից ընդամենը դատապարտվեցին 18 հոգի: Հանցագործ իթթիհատականների մեծ մասը դիմեց փախուստի, հետագայում Քեմալի օրոք արժանանալով պաշտոնների եւ անգամ մեծարվեցին որպես ազգային հերոսներ:

Անգլիացիների քմահաճ վերաբերմունքի հետեւանքով այս հանցագործ պարագլուխները ամբողջ օրը տարված էին կերուխումով եւ ճաշերը փախան՝ խույս տալով արդարադատությունից: Անգլիացիները հավանաբար մեծ կաշառքների գնով ազատ արձակեցին բոլորին՝ իբրեւ թե փոխանակելով նրանց իրենց 25 գերի ընկած զինվորների հետ: Այսպիսի ծաղր ու ծանակով ավարտվեց հանցագործ երիտթուրքական պարագլուխների դատավարությունը: Ոմանք դատվեցին հեռակա կարգով՝ Թալեաթը, Էնվերը, Նազըմը, Բեհաեդդինը, Ջեւդեթը եւ այլք:

Եթե արտակարգ ռազմական այս ատյանի եզրակացությունները հայերի նկատմամբ կատարված ցեղասպանություն խոստովանություն չէին, ուրիշ ի՞նչ էին դրանք, որ այժմ՝ 90 տարի անց, թուրքերը որպես իրավահաջորդներ, ուրանալով 4 միլիոն հայերի բնաջնջումն ու արտաքսումը իրենց դարավոր հայրենիքից, ցանկանում են պատմաբանների հանձնաժողովի միջոցով որոշել ցեղասպանություն եղե՞լ է, թե՞ չէ: Իբրեւ թե նրանք բացել են բոլոր արխիվները՝ քաջ գիտակցելով, որ երիտթուրքերի արխիվներն այլեւս գոյություն չունեն. այդ խառը օրերին, «Իթթիհաս վե թերաքքը» կուսակցության արխիվը, որ հանձնված էր պահպանության կուսակցության քարտուղար Միթհաս Շուքրի Բլեյին, որի թողտվությամբ պարագլուխ Նազիմ բեյը սնդուկներով հանդերձ փախուստ տվեց միայն ուղղությամբ՝ ճողոպրելով թե՛ հաշվեհարդարից (կախաղանից), թե՛ ոչնչացնելով կուսակցության չարագործ հրամաններն ու հեռագրերը: Որպես երիտթուրքերի չարագործությունների ապացույցներ մնում են Արտակարգ ռազմական ատյանի նիստերի մասին Ստամբուլի արաբատառ թուրքերեն թերթերում այնժամ ամեն օր շարունակաբար տպվող, նաեւ ֆրանսերեն լեզվով հրապարակվող դատավորների՝ հանցագործներին տրվող հարցերի պատասխանները, այսինքն՝ դատական պրոցեսի ողջ ընթացքը, որը շատ քչերին է մատչելի:

Այս հարցով զբաղվող մասնագետներն այս լրագրերի անհետացման մասին են խոսում՝ տարբեր երկրների գրադարաններից:

Շուտով կբոլորի հայոց մեծ ողբերգության հարյուրամյակը: Նվազագույն հաշվումներով բնաջնջված 4 միլիոն հայերն այսօր բնականոն աճով դառնալու էին 35-40 միլիոն: Ամենասարսափելի դաժանությամբ ու սադիզմով կատարված հայ ժողովրդի ոչնչացումը ոչ մի տեսակ հաշուեմամբ չի կարելի փակել, երբ նույն անամոթությամբ թուրքերը հերքում են կատարած սարսափելի հանցանքները: Վկաներից գրի առնված սարսափազդու դրվագների հետ, Մորգենթաուն բերում է նաեւ Պոլսի ոստիկանապետ Բեդրիի վկայությունները, թե ինչպես իրենց նիստերում իթթիհատականները ողջունում էին չարչարանքների այն նոր գյուտերը (ձեւերը), որ հորինողները ներկայացնում էին ժողովականներին: Նա պատմում է, որ հատուկ ուսումնասիրվեցին իսպանական միջնադարյան հավատաքննության մեթոդներն էլ, ուսումնասիրվեցին եւ որդեգրվեցին: Չարչարանքներ հնարելու նողկալի մրցանակը շահեց Վանի ապստամբությունը ճնշել փորձող Ջեւդեթ բեյ Վալին, որը ստացավ «Բաշկալեի պայտառի» կոչումը՝ մարդկանց պայտելու հնարամտության համար (Մորգենթաու, էջ 255):

Այժմ խոսենք եղեռնից հետո հրատարակված հուշամատյանների, գրքերի, ուսումնասիրությունների ընձեռած տվյալներով, որոնք ամենահավաստին են եւ անժխտելին:

Այսպես Ռ. Բաղրամյանի հրատարակած «Դերսիմի բարբառային քարտեզը» գրքում բնակչության թիվը բերված է ըստ ընտանիքների եւ ըստ ընտանիքի անդամների թվի: Ընտանիքների անդամների թիվը եղել է 4-5-ից մինչեւ 10-12. մենք միջին նվազագույնն ենք ընտրում՝ 6 հոգի, այսինքն՝ տատ ու պապ, հայր ու մայր եւ 2 երեխա: Այսպես, Չմշկածագը՝ գյուղերով 500 տուն «նվազագույն 6-ով ստացվում 9-10 հազար շունչ, Բերրին՝ իր 35 գյուղերով 1440 տուն, գումարած 650՝ տուն Բերրի կենտրոնը, 2444 տուն՝ մոտ 14 հազար 664 շունչ, Բերդակի գյուղերը՝ 983 տուն՝ մոտ 6 հազար շունչ, Քղին՝ 200 գյուղ, 2676 տուն, 18 հազար 700 շունչ, Դերջան՝ 32 գյուղ, 1307 տուն, 9842 շունչ եւ այլն, սակայն սրանք եղեռնից երեք տարի առաջ եղած վիճակագրության տվյալներն են (80 հազարից ավելի): Իհարկե, մենք ընտանիքների կազմը շատ պակաս թվով հաշվեցինք, ընտանիքներ կային մինչեւ 10-12 երեխաներով, արհեստական վիժումը մեղք էր համարվում:

Սասունի բնակչությունը եղել է մոտ 40 հազար՝ իր 539 գյուղերով (Պետոյան), Խարբերդի բնակչությունը՝ իր 62 գյուղերով, 32 հազար 400 էր: (Ճիզմեջյան), Յոզգաթի (Գամիրի) բնակչությունը որոշ տվյալներով (ըստ Պատերազմական ատյանի) եղել է 35 հազար, այլ տվյալներով՝ 38 հազար, որը ոչնչացվել է տեղում (գյուղերի հետ):

Վանի վիլայեթում, ուր առաջին անկախ հայոց պետությունը հռչակվեց (տեւեց 72 օր՝) Արամ Մանուկյանի գլխավորությամբ, ըստ Մորգենթաուի, 55 հազար հայ կոտորվեց (Մորգենթաու, 244, 249), որոնց դիակները թաղեցին ռուսական զորքերը: Ուրֆայի (Եդեսիայի) զոհերը 28 հազար են, Այնթապի զոհերը՝ 20 հազար, Անկարայի վիլայեթի զոհերը 61 հազար, Կեսարիայի կորուստներ՝ 11 հազար, Դիարբեքիրի կորուստները՝ 15 հազար, Տրապիզոնինը 18 հազար, Սեբաստիայինը՝ (Սըվազ)՝ 30 հազար, Ադանայում՝ 30 հազար, Մալաթիայում՝ 6 հազար, Էսկիշեհիր եւ Յայլա-Մուրադջայում 8 հազար, Ճանիկում, Մալայում, Գյումուշհանեում՝ 12 հազար, Տիվրիկում եւ Տարենտեում՝ 7 հազար: Անհաշիվ զոհերով Տեր Զոր հասած 200 հազար թշվառներին հրամայվեց ոչնչացնել տեղում, Տիգրանակերտում՝ 120 հազար, Ռասուլ Այնում՝ 70 հազար, Ազազում տիֆից ոչնչացան 6 հազարից ավելի, Նորկերտում (Մեջինին) անհաշիվ զոհեր եղան, Ծովքում խեղդեցին հազարավոր երեխաների եւ տասնյակ հազար մեծահասակների, Դուդենում (Անդուլին) քրդական «Փիա» հանդեսի վկայությամբ, 100 հազար հայեր կենդանի-կենդանի նետվեցին անդունդը, Բասեններից ավելի քան 20 հազար զոհեր եղան, իսկ որքան հնձեց տիֆը (թծավոր), խոլերան, որքան կոտորեցին նահանջի ընթացքում չեչենները, չերքեզները, քրդերը, չեթեները եւ այլն, չկա որոշակի թիվ: ■

(*) Սույն հոդվածը, որի թեման խիստ կարեւոր է եւ, տարօրինակորեն, քիչ ուսումնասիրված, հրատարակվում է առանց հեղինակի անվան: Բանն այն է, որ հեղինակը մի քանի ամիս առաջ հոդվածը հանձնել է մեր խմբագրությանը՝ առանց իր անունը կամ որեւէ այլ տվյալ նշելու, ինչը պատճառ դարձավ նաեւ, որ հոդվածի որոշ տվյալներ չկարենանք ճշտել: Թերեւս այս հրապարակումը առիթ տա հեղինակին ի հայտ գալու:- Խմբ.:

Հայ-թուրքական հակամարտության ...

Ե էջից

չիհաշտակեց այդ տարեդարձը, որպեսզի հանկարծակի հօդս չցնդեն «հայ-թուրքական հաշտեցման»՝ հայ քաղաքական վերնախավի փուչ պատրանքները:

Թուրքիայի ներկա հայասյաց իշխանություններին եւ քաղաքական գործիչներին տրվում են սխալ գնահատականներ: ՀՀ բարձրագույն ղեկավարությունը նրանց անվանում է, ոչ ավելի, ոչ պակաս, քան «խիզախ գործընկերներ»[21] եւ չի ուզում նկատել, որ նրանք թուրքական ավանդական ցեղասպանական քաղաքականության մերօրյա շարունակողներն են: Իրականում, Թուրքիայի քաղաքական համակարգի բնույթը ֆաշիստական է թե՛ իր օրինականացված ծայրահեղ ազգայնամոլությամբ, թե՛ ազգային փոքրամասնությունների նկատմամբ վարած դաժան բռնամիջոցներով՝ ընդհուպ բնաջնջում եւ տեղահանում, թե՛ մինչեւ այսօր գոյատեւող առաջնորդի պաշտամունքով, թե՛, ու առավել եւս, Հայաստանի ու հայ ժողովրդի նկատմամբ վարած անզիջում հարձակողական քաղաքականությամբ: Եթե Արեւմուտքը կամ այլ պետություններ չեն բնորոշում թուրքական պետականությունն ինչպես որ այն կա, դա մի բան է՝ նրանք դրա կարիքը չունեն: Սակայն, Հայաստանը, չտալով ցեղասպանությունը ժխտող, այսինքն՝ նոր ցեղասպանություն իրականացնելու պատրաստ այդ թուրք գործիչների ճիշտ գնահատականը, ընկնում է լուրջ թյուրիմացության մեջ. ո՛չ ինքն է տեսնում եւ հասկանում իր թշնամու բուն գաղափարախոսությունը, ռազմավարական հաշվարկներն ու նպատակները, ո՛չ էլ անգամ փորձում է իր ծանր աշխարհառազմավարական իրավիճակն ըստ էության ներկայացնել միջազգային հանրությանը: Իր հարցազրույցներից մեկում, ՀՀ արտգործնախարարը, փաստորեն, խոստովանում է Հայաստանի արտաքին քաղաքականության հավկուրությունը, ասելով, որ ինքը «Թուրքիայի հետ հարաբերությունների նորմալացման առջեւ որեւէ խոչընդոտ չի տեսնում» եւ որ «այդ հարցում վերին աստիճանի լավատես է»: Այսինքն, մեր արտաքին քաղաքականության տեսադաշտից դուրս են մնացել ՀԹՀ-ի վերը նշված տասը մակարդակներն ու տասնյակ ենթամակարդակները, իսկ դրանց տեղն զբաղեցրել է անհիմն «լավատեսությունը»:

Ավելին՝ ինչպես արդեն նշվեց, հայկական կողմը, որը Թուրքիայի իրականացրած ցեղասպանության զոհն է եւ այսօր էլ ենթակա է վերջինիս հետեւողական թշնամական գործողություններին՝ ՀԹՀ-ն չի էլ սահմանում իր իսկական անվամբ՝ իբրեւ հակամարտություն: Այնինչ, եթե գործ ունենք հակամարտության հետ, ապա պետք է արմատապես փոխել քաղաքական բառապաշարը եւ խոսել ոչ թե չեղած «հարաբերությունների ջերմացումից», դրանցում իբր արձանագրված «ձնհալից», այլ, փոխարենը, միջազգային համայնքին ու, առաջին հերթին, հե՛նց հայկական լսարանին ներկայացնել ՀԹՀ-ի բուն պատճառները, անվտանգության եւ վստահության մեխանիզմներ կառուցելու հնարավորությունները կամ դրանց բացակայությունը: Այսպիսի բարդ կառուցվածք ունեցող հակամարտության երկարաժամկետ կարգավորմանը չեն կարող օժանդակել նաեւ լարվածության մակերեսային մեղմացման անհեռանկար նախաձեռնությունները, ինչպիսին էր «ֆուտբոլային դիվանագիտությունը» (որն, ի դեպ, բացի վնասից որեւէ օգուտ Հայաստանին չի բերել):

Այլապես՝ հայկական դիվանագիտության մատուցմամբ՝ «հայ-թուրքական հարաբերություններում» առկա խնդիրներն ընդամենը երկուսն են՝ դիվանագիտական հարաբերությունների բացակայությունը եւ սահմանի փակ լինելը (որը հաճախ չի էլ բնորոշվում ճիշտ տերմինով, այն է՝ շրջափակման վերացում): Մնացած հարցերը դիտվում են իբրեւ հետագայում քննարկման ենթակա եւ նույնիսկ անվանվում են «զգացական» կամ «վիճելի»: (Մենք տեսանք, թե որքան շատ են եւ ծանրակշիռ այդ զգացական կամ վիճելի հարցերը:) Հայկական դիվանագիտությունը տարիներ շարունակ կրկնում է վաշինգտոնյան ծագում ունեցող այն սխալ թեզը, թե այս երկու խնդիրներն էլ Ղարաբաղյան հակամարտության արդյունք են եւ իբր Թուրքիայի քաղաքականությունը Ադրբեջանի «պատանդն ու գերին է» դարձել: Եվ սա այն դեպքում, երբ ինքը՝ Թուրքիան, ամենեւին այդպիսի պարզունակ գնահատական չի տալիս ընդդեմ Հայաստանի վարած իր քաղաքականությանը, այլ հստակ մատնանշում է, որ Ադրբեջանի շահերն ամուր շաղկապված են իր սեփական շահերին: Թե՛ Թուրքիայի, թե՛ Ադրբեջանի ղեկավարները բազմիցս հայտարարել են, որ իրենք ներկայացնում են «Մեկ ժողովուրդ՝ երկու պետություն»: Ահա այս կապակցությամբ մի բոլորովին թարմ վկայություն: 2008-ի դեկտեմբերի 1-ին Թուրքիայի արտգործնախարար Ա. Բաբաջանն Ադրբեջանի իր գործընկերոջ՝ Է. Մամեդյարովի հետ համատեղ մամուլի ասուլիսի ժամանակ այս առթիվ հստակ է արտահայտվել. «Թուրքիայական սահմանների բացման եւ ղարաբաղյան հարցի հետ կապված խնդիրները լուծվելու են համալիր կերպով: ...Այս երկու հարցերն անբաժան են միմյանցից»: Բացի այդ, Թուրքիան առանձնացնում է եւս երկու դրդապատճառ, որոնք ուղղակի կապ չունեն Ադրբեջանի հետ՝ ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացի կասեցումը եւ Թուրքիայի սահմանների պաշտոնական ճանաչումը (իրական նպատակը, ինչպես վերը նշվեց, այլ է՝ ոչնչացնել Հայաստանը):

Ըստ այդմ՝ ՀԹՀ-ն բազմամակարդակ եւ բազմաշերտ հակամարտություն է, որի լուծումը չի կարող սահմանափակվել միայն Հայաստանի շրջափակման վերացմամբ եւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատմամբ: Միայն այդ երկու քայլի կատարումը Հայաստանի դեմ Թուրքիայի թշնամական քաղաքականության ավարտ չի նշանակի: Ինչպես նախկինում գրել ենք, Թուրքիան կբացի Հայաստանի հետ սահմանը մի դեպքում միայն. եթե իր հաշվարկները ցույց տան, որ դրանով Հայաստանին ավելի մեծ վնաս կպատճառի: «Բարիդրացիության» նոր պայմաններում Թուրքիան իր թշնամական քաղաքականությունը կտեղափոխի այլ, առավել վտանգավոր ոլորտներ, առաջ բերելով Հայաստանի ազգային անվտանգության համար շատ լուրջ խնդիրներ: Հնարավոր է թուրքական տնտեսական եւ ժողովրդագրական ներխուժումը Հայաստան, ներքին արտադրողը շուկայից դուրս է մղվելու: Անկարան խրախուսելու է հայերի զանգվածային արտագաղթը Թուրքիա եւ թուրքերի մուտքը Հայաստան (մասամբ՝ «մահմեդական հայերի» անվան տակ, որի խայծը ՀՀ իշխանությունները կարծես կուլ են տվել), ունենալու ենք նաեւ հազարավոր խառնամուսնություններ: Թուրքական տնտեսական ներխուժմանը զուգահեռ ուժգնանալու են տեղեկատվական, գաղափարական, մշակութային ու հոգեբանական հարձակումներն ու թուրքական պետական քարոզչության անարգել ներթափանցումը Հայաստան: Հայկական հասարակությունը կարող է այս բոլոր խնդիրների լրջագույն մասնագիտական քննարկման, այլ ոչ թե ԶԼՄ-ներում, հասկապես հեռուստատեսությամբ, Թուրքիայի նկատմամբ բարյացակամություն քարոզող արշավների եւ ուղեղների միակողմանի մշակման:

Ամփոփենք. հայ-թուրքական պետական եւ ազգային շահերի ակնհայտ ներհակությունը, ռազմավարական շահերի կտրուկ բախումը, գաղափարախոսությունների անհամատեղելիությունը եւ վերը թվարկված մյուս բոլոր թշնամական գործողություններն արգելում են հայ-թուրքական բազմամակարդակ հակամարտության կարգավորումը այսօր քարոզվող արագ, «սպորտային» միջոցներով: Այդպիսի ծանծաղ «լուծումների» արդյունքում կարող են տուժել միայն Հայաստանն ու հայ ժողովուրդը: ՀԹՀ-ի կարգավորման գլխավոր նախապայմանն ամուր եւ պաշտպանունակ Հայաստանի կայացումն է: Միայն դրանից հետո Թուրքիան եւ նրա դաշնակից Ադրբեջանը կհաշտվեն հայկական պետականության գոյության իրավունքի հետ:

Իրատեսությունն ու գործնապաշտությունը պահանջում են Հայաստանի արտաքին քաղաքականության վերադիրքավորում՝ Թուրքիայի ակնհայտ թշնամության անտեսումից դեպի Հայկական հարցի համակողմանի վերարծարծում, ընդհուպ տարածքային փոխհատուցման վերաբերյալ քաղաքականապես իրատես առաջարկների միջոցով:

(*) Հոդվածը որպես զեկուցում կարդացվել է 2008-ի նոյեմբերի 13-14-ին՝ Թեհրանում կայացած «Հայ Դատն այսօր» 6-րդ խորհրդաժողովում: ■

Տեղի սղության պատճառով զանց ենք առնում ծանոթագրությունները, որոնց կարելի է ծանոթանալ հոդվածի ինտերնետային մեր տարբերակում:

www.azg.am www.azgdaily.com www.azgdaily.eu

ԱԲՐԱՄՈՎԻՉ

Պլաստմասսայե խաղալիքներ վաճառող էր, դարձավ Ռուսաստանի ամենահարուստ միլիարդատերը: Բայց նա մեծ իշխանություն եւ ազդեցություն ունի ոչ միայն Ռուսաստանում, այլեւ Մեծ Բրիտանիայում, որտեղ նա երկրորդ ամենահարուստ անձնավորությունն է: Ինչպե՞ս է, որ Ռոման Աբրամովիչը հասավ այս բարձունքին: Հավատարմությո՞ւնը, նավթահորե՞րը, զբոսանավե՞րը, թե՞ կանայք եւ արվեստի բարձրարժեք գործերը դեր խաղացին: «Voyager» հանդեսում տպագրված Դոմինիկ Միդգլինի հոդվածը, որից թարգմանաբար քաղում ենք հետեւյալ տեղեկությունները, փորձում է պատասխանել այդ հարցին: Միդգլինը Քրիս Հաչինսի հետ համահեղինակել է «Աբրամովիչ: Միլիարդատերը ոչ մի տեղից» (Հարփեր Քոլինզ հրատ.) կենսագրական գիրքը:

ԱՆԳՐՈՂ ՈՐԲԸ, ՈՐԸ ԴԱՐՁԱՎ ՕԼԻԳԱՐԽ

Եթե ուզում ես մարդկանց ուշադրությունը գրավել, Դոմ Պերինյոն պատվիրիր ռեստորանում, կամ էլ գնիր ռեկորդային արժողությամբ արվեստի մի գործ:

Այդպես վարվեց Ռոման Աբրամովիչը՝ Ռուսաստանի խոշորագույն օլիգարխը, որն անցյալ մայիսին 120 միլիոն դոլար ընդհանուր գումարով գնեց Ֆրենսիս Բեյկոնի «Տրիպտիխը» եւ Լուսիեն Ֆրեյդի «Շահույթի քնած վերահսկիչը»: «Քրիստիի» աճուրդի սրահում վերջինիս համար վճարված 33.6 միլիոն դոլարը համարվում է ռեկորդային որեւէ նկարչի համար, որ դեռ շարունակում է ստեղծագործել: Այդ գումարը ինքնին հայտ էր հասարակությանը եւ եթե ավելացնենք, որ Աբրամովիչը նաեւ սեփականատերն է անգլիական «Չելսի» ֆուտբոլային ակումբի, մի քանի գերշքեղ առանձնատների, զբոսանավերի եւ «Բոինգ-737» ինքնաթիռի, ապա երեւի պարզ կդառնա ամեն ինչ:

«Նա տեսնում է այն, ինչ ուրիշները չեն կարողանում տեսնել», բացատրում է նրա մոտիկ ընկերներից մեկը:

Կտավների հանդեպ ցուցաբերած հետաքրքրասիրությունը կապ ունի ինչպես ներդրումային հնարավորությունների գիտակցման, այնպես էլ իր անձնական կյանքում կատարված փոփոխության հետ: Անցյալ տարի 41-ամյա Ռոմանը բաժանվելով իր կնոջից՝ Իրինայից, իր կյանքի նոր ընկեր ընտրեց 27-ամյա Դարյա (ճանաչված որպես Դաշա) Ժուկովային, մեկ ուրիշ միլիարդատեր օլիգարխի դստերը, որն էլ նրան ծանոթացրեց արվեստի «նուրբ եւ իմաստուն» աշխարհի հետ:

Այդ աշխարհը նոր հեռանկարներ է բացում Աբրամովիչի առաջ եւ Դարյան գնալով ավելի մեծ դերակատարություն է ունենում այդ հեռանկարներում: Նա վերջերս հովանավորել է լոնդոնյան հեղինակավոր «Սերպենտայն Գալերի» պատկերասրահի աշնանային ընդունելություն-հավաքույթը, որից հետո Մոսկվա վերադառնալով ինքն է շքեղ մի ընդունելություն կազմակերպել իր սեփական պատկերասրահում, որը կրում է «Ժամանակակից մշակույթի գարաժ-կենտրոն» տարօրինակ անունը, քանի որ նախկինում եղել է ավտոբուսների կայանատեղի: Ասում են, հրավիրված անգլիացի երգչուհի Էյմի Ուայնհաուզը ստացել է 1 միլիոն ֆունտ ստեռլինգ, բայց երեկոյի «փայլը» եղել է մեքսիկացի արվեստագետ Ռաֆայել Լոզանո-Հեմմերի պատրաստած 1000 լամպերից բաղկացած «միջհաղորդակցական (ինտերակտիվ) ծառը», որը «մոտեցողի սրտի զարկերակի համապատասխան վառվում-մարվում էր» ըստ ներկաներից մեկի բնորոշմամբ: Իսկ ամենահատկանշական երեւույթը «Ռուինարտ» անունով սպասարկված շամպայնն էր, որը թարգմանաբար նշանակում է «արվեստի կործանում»:

Հրավիրյալների թվում են եղել արիստոկրատական խավի ներկայացուցիչներ (Մոնակոյի արքայադուստր Կարոլինի դուստրը՝ Շառլոտ Կասիրագին), արվեստագետներ (Ջեֆ Քունսը) եւ ռուս մեծահարուստներ: Վարչապետ դարձած նախկին նախագահ Պուտինը ներկա չի եղել, բայց անտարակույս նրա «մոտիկությունը» Աբրամովիչի հետ դեր խաղացել էր երեկոյի կազմակերպման գործում:

Այդ մոտիկությունը ստեղծվեց այն ժամանակ, երբ Աբրամովիչը, Պուտինի նախագահ դառնալու օրերին, անակնկալ հարցազրույցներ անցկացրեց կառավարության ապագա կազմի անդամների հետ: Բայց նա իրեն «ապահովագրեց» գնելով անգլիական «Չելսի» ֆուտբոլային ակումբը, այն ակնկալիքով, որ բրիտանացի ոչ մի վարչապետ ռիսկ չէր անի իրեն երկրից վտարել, եթե հանկարծ գործերը վատ ընթանային Ռուսաստանում: Իսկ այդտիպի մտավախության հիմքեր նա ուներ: Չէ՞ որ ականատես էր եղել Բորիս Բերեզովսկու դեմ սանձազերծված արշավին: Այդ ժամանակ (2000 թ.) Բերեզովսկին Աբրամովիչին էր վաճառել (1.3 միլիարդ ֆունտ ստեռլինգով) ռուսական գերհզոր «Սիբնեֆթի» (սիբիրյան նավթի) իր բաժնետոմսերը:

Մտավախության մյուս հիմքը կապված էր Միխայիլ Խոդորկովսկու անվան հետ: Նրան ձերբակալեցին 2003-ին, երբ վերալիցքավորման նպատակով նրա ինքնաթիռը վայրէջք էր կատարել սիբիրյան հեռավոր մի օդանավակայանում: Աբրամովիչը «քարացած» էր այդ լուրը լսելով, քանի որ ընդամենը մի քանի շաբաթ առաջ նա բանակցություններ էր սկսել Խոդորկովսկու հետ՝ միակցելու իրենց համապատասխան նավթային ընկերությունները՝ «Սիբնեֆթն» ու «Յուկոսը»:

«Յուկոսն» այժմ գոյություն չունի: Կամ ավելի ճիշտ՝ պատկանում է պետական մի ընկերության: Իսկ նախկին սեփականատերը հյուծվում է Չինաստանի սահմանին մոտ գտնվող հեռավոր մի բանտում:

Մյուս կողմից Պուտինի զայրույթից փախուստ տված օլիգարխն «ընկած էր» Աբրամովիչի ետեւից: Բերեզովսկին ցանկանում էր դատի տալ նրան, բայց ոչ Ռուսաստանում, այլ Անգլիայում: Եվ իրականում նա հայց ներկայացրեց, սակայն դատարանը մերժեց նրա հայցը: 2005-ի սեպտեմբերին 13 միլիարդ դոլարով «Սիբնեֆթը» վաճառվեց պետական «Գազպրոմին»: Աբրամովիչը կարող է այլեւս հանգիստ վայելել իր «դժվարին պայքարի պտուղները»:

Նա Սարատովում է ծնվել: Երկուսուկես տարեկանում լրիվ որբացել է, կորցնելով հորը, որն ավտովթարի է ենթարկվել: Մայրն իր առաջին տարեդարձի նախորդ օրն էր մահացել վիժումի հետեւանքով առաջացած բարդություններից: Հորեղբայր Լեյբը նրան հեռավոր Ուխտա է տանում ապրելու իր ընտանիքի հետ: Նա այնտեղ մնում է մինչեւ 8 տարեկանը, ապա փոխադրվում է Մոսկվա՝ ապրելու իր տատիկի հետ մի սենյականոց բնակարանում: Դպրոցում գիտելիքներով չի փայլել, բայց բանակում ծառայելուց հետո նա կյանք է մտել որպես «փորձառու ձեռնարկատեր»: Ամուսնացել է եւ կնոջ օժիտի գումարը ներդրել պլաստմասսայե խաղալիքների արտադրության գործում: Ապա «Աերոֆլոտի» ուղեկցորդուհիներից գեղեցկադեմ Իրինա Մալանդինային սիրահարվելով, նա ապահարզան է տվել իր առաջին կնոջը:

Գործերի հաջող ընթացքը նրան հետագայում հնարավորություն է տվել ներդրումներ կատարելու նավթի բնագավառում:

Օրենսդիրները նախ Գորբաչովի, հետո նաեւ Ելցինի ժամանակ բավական դանդաղ էին արձագանքում տնտեսական բարեփոխումներին միտված միջոցառումներին, իսկ Աբրամովիչը ժամանակին կարողացավ նկատել նավթարդյունաբերության հեռահար հնարավորությունները:

Նա շուտով դարձավ Ռուսաստանի մեծահարուստներից մեկը: Բայց 1995 թվին իր ընկերներից Պյոտր Ավենի (երիտասարդ «բարենորոգիչ», որը Ռուսաստանի կոմունիզմից կապիտալիզմի անցնելու «ճարտարապետներից» մեկն էր) զբոսանավի վրա Բորիս Բերեզովսկու հետ հանդիպումն էր, որ նրան միլիոնատիրոջից դարձրեց միլիարդատեր: Այս երկու մագնատների համագործակցությունը ռուսական բիզնեսի պատմության մեջ ամենահաջողակներից կարելի է բնութագրել: Ռուսաստանն այդ ժամանակ տնտեսական ծանր ճգնաժամի մեջ էր: 1995-ին՝ նախագահական ընտրությունների նախօրյակին դրամի արժեզրկման վերահսկումը դժվարացել էր, կառավարությունը կանխիկ գումարի պակաս էր զգում վճարելու թոշակառուների նպաստներն ու ուսուցիչների աշխատավարձերը: Այս ամենին գումարած պետք էր նախապատրաստվել նախընտրական արշավին: Միակ ելքը անհատ մեծահարուստներին դիմելն էր եւ թույլ տալ, որ նրանք պետական գույքի որոշակի մասն էժան գներով սեփականացնեն:

Աբրամովիչի եւ Բերեզովսկու «աչքը Սիբնեֆթի վրա էր»: Նրանք ընդամենը 200 միլիոն դոլարով գնեցին այդ «հսկան», որը հետագայում պետք է գնահատվեր 13 միլիարդ դոլար:

2002 թվին Աբրամովիչը գնեց «Բոինգ 737» ինքնաթիռը եւ ամբողջովին ձեւափոխել տվեց ներքին հարդարանքը, որպեսզի հնարավոր լիներ եւ որպես գրասենյակ օգտագործել այն: Գնեց նաեւ 3 «սուպեր-զբոսանավեր», առանձնատներ, որոնցից մեկը գտնվում է Ուեստ Սասեքսում (Անգլիա), մյուսը՝ Ռիվիերայում (Ֆրանսիա), մյուսները՝ Անգլիայի այլ վայրերում: Ունի արվեստի գործերի հսկայական հավաքածու: Նաեւ 4 զավակ Իրինայից՝ 2-րդ կնոջից, որից բաժանվել է հանուն Դարիա Ժուկովայի:

Ընդհանուր առմամբ նրան, երեւի, կարելի է բնութագրել որպես «Միդասյան հպումի» զորությունն ունեցող մի անձնավորություն:

Թարգմ.
ՀԱԿՈԲ ՕՏՈՒՆՋՅԱՆԸ

1993 թվականին ամերիկացի քաղաքագետ Սամյուել Հանթինգտոնը տեղի հանդեսներից մեկում հրապարակեց մի հոդված «Քաղաքակրթությունների բախո՞ւմ» վերնագրով: Հեղինակի վկայությամբ, այն իսկական արձագանքներ առաջացրեց ոչ միայն Ամերիկայում, այլեւ բոլոր մայր ցամաքներում:

Թերեւս այլ կերպ չէր էլ կարող լինել: Ժամանակակից քաղաքակիրթ աշխարհում ու առաջին հերթին Արեւմուտքում մոդայիկ է տխրահռչակ քաղաքական «նրբանկատության» դրսեւորումը, երբ նույնիսկ բացահայտ քաղաքաբարոյական շատ անհարիրությունների մասին («Փարիզի աստվածամոր մզկիթը») գերադասվում է լռել կամ խուսանավել: Իսկ այստեղ աներկբա հայտարարվում է, որ ծնունդ առնող գլոբալ քաղաքականության կենտրոնական ու առավել վտանգավոր արտահայտությունը կդառնա տարբեր քաղաքակրթությունների բախումը:

Սովորական դարձան բազմաթիվ էթնիկական կոնֆլիկտները, էթնիկական «զտումները», նեոֆաշիստական ու նեոկոմունիստական շարժումների վերածնունդը, կրոնական ֆունդամենտալիզմի վերելքը եւ այլն, եւ այլն: Երկբեւեռ աշխարհից հետո պետություններն իրենց շահերն ավելի ու ավելի շատ որոշում են հաշվի առնելով քաղաքակրթական առանձնահատկությունները. Նրանք համագործակցում եւ դաշինք են կնքում այն պետությունների հետ, որոնք ունեն ընդհանուր կամ նման մշակույթ, եւ ավելի շատ հակամարտում են այլ մշակույթ ունեցող երկրների հետ: 1993 թվականից հետո բռնկված 48 կոնֆլիկտների գրեթե կեսը, նշվում է գրքում, բռնկվել են տարբեր քաղաքակրթություններ ունեցող ուժերի միջեւ:

Հանթինգտոնը տալիս է հիմնական քաղաքակրթությունների հանգամանալի բնութագրերը, նրանց

ցիալական եւ քաղաքական իսլամական վերածնունդով, եւ այդ գործընթացն ուղեկցվում է արեւմտյան քաղաքակրթության մերժումով: Ընդսմին, եթե ասիական ինքնահաստատումը հենվում է տնտեսական աճի վրա, ապա մուսուլմանների ինքնավստահության հիմքը սոցիալական համախմբումն է եւ բնակչության աճը:

Իսլամական վերածնունդը, գրում է Հանթինգտոնը, մուսուլմաններին նոր լիցք հաղորդեց իրենց յուրօրինակ բնավորության եւ սեփական քաղաքակրթության արժեքների հաստատման մեջ, այն բանում, որ իրենց բարոյական արժեքները գերազանցում են արեւմտյանին: Ավելին, նրանք քրիստոնեության մեջ սպառնալիք են տեսնում իրենց հասարակության եւ հավատքի համար, արեւմտյան մշակույթը դիտում են որպես մատերիալիստական, սպառողական, արատավոր, անկումային եւ անբարոյական: Հետեւաբար,

Երկբեւեռ աշխարհից հետո բախվում են քաղաքակրթություննե՞րը

Հաշվի առնելով մեկնաբանությունների հզոր ալիքը եւ աժիոտաժը, Հանթինգտոնը խնդիր դրեց լայն հետազոտությունների միջոցով ավելի լիակատար, ավելի խոր ու փաստացի առումով ավելի հավաստիորեն տալ հիշյալ հարցադրման պատասխանը: Եվ լույս տեսավ մեր ժամանակների ամենահանրահայտ աշխարհաքաղաքական տրակտատներից մեկը՝ «Քաղաքակրթությունների բախումը», այս անգամ արդեն առանց հարցականի: Աշխատությունն իրոք ապշեցնում է փաստերի, իրադարձությունների, վարկածների շռայլությամբ ու դրանց խորազնին վերլուծությամբ: Վերջերս գիրքը լույս տեսավ նաեւ ռուսերեն:

Հանթինգտոնը մոլորակում տարբերակում է ինը քաղաքակրթություն՝ արեւմտյան, լատինամերիկյան, աֆրիկյան, իսլամական, չինական, հինդուիստական, ուղղափառ, բուդդայական, ճապոնական: Նա բերում է «քաղաքակրթություն» հասկացության տարբեր բնորոշումներ, սակայն ինքը դրա հիմքում առանձնացնում է երկու գործոն՝ մշակույթ եւ կրոն: Քաղաքակրթությունը, հավաստում է Հանթինգտոնը, մարդկության բարձրագույն մշակութային հանրությունն է եւ մշակութային ինքնության ամենալայն մակարդակը, որ մարդուն տարբերում է մյուս կենսաբանական տեսակներից: Այնուհետեւ՝ կրոնը քաղաքակրթությունների կենտրոնական, որոշիչ բնութագիրն է: Ամեն մի քաղաքակրթություն իրեն տեսնում է որպես աշխարհի կենտրոն եւ գրում է իր պատմությունը որպես մարդկության պատմության կենտրոնական սյուժե: Եվ եթե նոր աշխարհում լոկալ քաղաքականությունը էթնիկական (կամ ռասայական) պատկանելություն ունի, ապա գլոբալ քաղաքականությունը առնչված է քաղաքակրթություններին. գերտերությունների հակամարտությանը փոխարինել է քաղաքակրթությունների բախումը:

Առհասարակ սառը պատերազմի ավարտը, հաճախ է հիշատակում Հանթինգտոնը, ներդաշնակության պատրանք ստեղծեց, սակայն շուտով պարզ դարձավ, որ չնայած աշխարհը փոխվեց, բայց ավելի խաղաղ չդարձավ: Բեռլինի պատի անկումից հետո, արձանագրում է նա, «ցեղասպանություն» բառը շատ ավելի հաճախ հնչեց, քան սառը պատերազմի հինգ տարվա ընթացքում:

պատմությունը, յուրահատկությունները, ներկայիս զարգացման կողմնորոշիչները, հավանական բախումների հիմքերը, սցենարները: Նա հանգում է այն եզրակացության, որ ներկայումս նկատվող զարգացման-հզորացման առավել զգալի տեմպերը բաժին են ընկնում ասիական քաղաքակրթություններին, եւ Չինաստանն աստիճանաբար ուրվագծվում է որպես մի հասարակություն, որն ամենայն հավանականությամբ մարտահրավեր կնետի Արեւմուտքին՝ գլոբալ տիրապետության համար մղվող պայքարում: Հանթինգտոնը չի բացառում, որ Արեւմուտքի (ընդհանուր թշնամու) նկատմամբ ունեցած ալերգիայի հիման վրա նրա դեմ կարող են միավորվել ասիական ու մուսուլմանական քաղաքակրթությունները:

Կարծում եմ, նկատի ունենալով Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, մեր պատմության անցյալն ու ներկան, հայերիս համար, թերեւս, առավել հրատապ լինեն քրիստոնեական եւ մուսուլմանական քաղաքակրթությունների եւ դրանց առնչությունների վերաբերյալ մտորումները: Իսլամական աշխարհը չի կարող չնկատել, որ մարդկային կենսագործունեության կարեւորագույն ոլորտներում՝ էկոնոմիկա, տեխնիկա, տեխնոլոգիա, գիտություն, ռազմական գործ, արվեստ, սպորտ եւ այլն, ինքը զիջում է Արեւմուտքին՝ քրիստոնեական մշակույթին: Եվ եթե Արեւմուտքը իր նվաճումները գերազանցապես կապում է դեմոկրատիայի հետ, ապա մուսուլմանական երկրների մեծ մասում դեմոկրատիա հաստատելու փորձերի ձախողումը էապես թաքնված է իսլամական մշակույթի մեջ: Անշուշտ, իսլամական երկրները նախանձով էին նայում արեւմտյան հասարակությունների տնտեսական բարգավաճմանը, տեխնոլոգիական կատարելագործմանը, ռազմական հզորությանը եւ գաղութատիրության անկումից հետո որոշ ժամանակահատված փորձում էին նմանակել արեւմտյան արժեքներն ու ինստիտուտները: Սակայն քեմալիստական այդ միտումները սկսում են հողս ցնդել նույնիսկ այնպիսի աշխարհիկ պետություններում, ինչպիսիք են Թուրքիան եւ Թունիսը: Իսլամական մարտահրավերն արտահայտվում է ողջ մուսուլմանական աշխարհում զարգացող համապարփակ մշակութային, սո-

պետք է հարկադրվել մուսուլմանների կյանքի վրա նրա ունեցած վնասակար ազդեցությանը: Քրիստոնեական կրոնը նրանք ոչ միայն համարում են «գրքային», այլեւ ըստ էության կրոն էլ չեն համարում: Արեւմտյան սեկուլյարիզմը՝ աշխարհականացումը, անհավատությունը, այլ խոսքով ասած՝ բարոյազրկությունը ընկալվում է որպես մեծագույն չարիք:

Մյուս կողմից, մուսուլմանական հակաարեւմտյան տրամադրությունների ուժեղացումը միաժամանակ հարուցում է Արեւմուտքի մտահոգությունը իսլամական սպառնալիքի, մուսուլմանական ծայրահեղականության կապակցությամբ: Իսլամը դիտվում է որպես միջուկային զենքի, ահաբեկչության տարածման, Եվրոպայում անցանկալի ներգաղթի աղբյուր, որպես ընդհանուր առմամբ գլոբալ հակառակորդ:

Այսինքն, Հանթինգտոնի հետեւությամբ, Արեւմուտքի հիմնական մտահոգությունը բնավ էլ իսլամական ֆունդամենտալիզմը չէ, այլ բուն իսլամը՝ մի այլ քաղաքակրթություն, որին պատկանող ժողովուրդները համոզված են իրենց մշակութային գերազանցության մեջ եւ որոնց, դրա հետ մեկտեղ, բզկտում է իրենց հզորության անկատարության միտքը: Իսլամի համար խնդիրը ամերիկյան ԿՀՎ-ն չէ եւ ոչ էլ ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարարությունը, ընդգծում է Հանթինգտոնը, այլ Արեւմուտքը՝ մի այլ քաղաքակրթություն, որի ժողովուրդները համոզված են իրենց մշակույթի համաշխարհային, ունիվերսալ բնույթի մեջ, եւ որոնք հավաստում են, որ ուրիշներին գերազանցող (թեկուզեւ նահանջ ապրող) իրենց հզորությունը պարտավորեցնում է իրենց մշակույթը տարածել աշխարհով մեկ: Ահա այն վառելիքի գլխավոր բաղադրիչները, հայտարարում է ամերիկացի քաղաքագետը, որը բորբոքում է իսլամի եւ Արեւմուտքի կոնֆլիկտի կրակը:

Ի դեպ, իր գրքում Հանթինգտոնը հաճախ է հիշատակում Հայաստանն ու նրան առնչված որոշ իրադարձություններ: Մասնավորապես հայ-ադրբեջանական իրարամերժ հարաբերությունները եւս նա դիտում է քրիստոնեա-մուսուլմանական անհարիրությունների համատեքստում:

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ,
Մոսկվա

Եվրոմիությունն ընդունեց տնտեսության խթանման ծրագիր

Իռլանդիան կանցկացնի նոր հանրաքվե

Եվրոմիության անդամ պետությունների ու կառավարությունների ղեկավարները Բրյուսելում համաձայնության են հանգել ԵՄ տնտեսության խթանման ծրագրի շուրջը:

Բրյուսելյան գագաթաժողովի արդյունքները մեկնաբանելիս Իտալիայի վարչապետ Սիլվիո Բեռլուսկոնին Ֆրանսպրեսի թղթակցին ասել է, որ ԵՄ ղեկավարները սկզբունքային համաձայնության են հանգել հակաճգնաժամային ծրագրի առնչությամբ, որը նոյեմբերի 26-ին քննարկման էր ներկայացրել Եվրոհանձնաժողովը:

Այն ժամանակ հաղորդվել էր, որ տնտեսության խթանման ծախսերը

Բրյուսելում որոշվել է իռլանդացիներին հնարավորություն տալ անցկացնելու եւս մեկ հանրաքվե: Ենթադրվում է, որ այն տեղի կունենա 2009-ի սեպտեմբերին կամ հոկտեմբերին:

Փոխարենը Իռլանդիային հնարավորություն կընձեռվի Եվրոհանձնաժողովում ունենալու սեփական՝ «իռլանդական» եվրոհանձնակատար: Տվյալ զիջումը մեծ չափով ներհակ է բուն Լիսաբոնի պայմանագրին, որը նախատեսում է 1/3-ով կրճատել հանձնակատարների թիվը ԵՄ գործադիր մարմնում:

Բացի դրանից, ավելի վաղ Իռլանդիան պաշտոնապես պահան-

պետք է կազմեն 200 մլրդ դոլար կամ ԵՄ ՆՀԱ 1,8 տոկոսը: Բեռլուսկոնին չի մանրամասնել, թե նախագծում կատարվելո՞ւ են արդյոք փոփոխություններ:

ԵՄ տնտեսության խթանման ծրագիրը ստորագրվել է դեկտեմբերի 12-ին: Իսկ նախօրեին բրյուսելյան գագաթաժողովի մասնակիցները սկզբունքային համաձայնության էին եկել Լիսաբոնի պայմանագրի շուրջը, որը փաստորեն ԵՄ սահմանադրության նախագծի նոր՝ կրճատ տարբերակն է: «Ֆիգարո» թերթը հիշեցնում է, որ հունիսին Իռլանդիայի բնակչությունը հանրաքվեով մերժեց Լիսաբոնի պայմանագիրը:

ջել էր, որ ԵՄ-ը ընդունի հռչակագիր, որը կերաշխավորեր Իռլանդիայի հարկային համակարգի, պետական չեզոքության եւ վիժեցումներն արգելող օրենքի անձեռնմխելիությունը:

Եվրոպացի դիվանագետների խոսքերով, համաձայնագրի իրավաբանական մանրամասնությունները կձեւակերպվեն ամենամոտ ժամանակներս: Իռլանդացիների «ոչի» պատճառով Լիսաբոնի պայմանագրի վավերացումը ներկայումս հարցականի տակ է: Ավելի վաղ նախատեսվել էր ԵՄ նոր սահմանադրությունը կիրարկել 2009-ի հունվարից:

Ձերբակալվել է Nasdaq բորսայի նախկին ղեկավարը

ՀԴԲ գործակալները երեկ ձերբակալել են Nasdaq ֆոնդային բորսայի տնօրենների խորհրդի նախկին նախագահ Բեռնարդ Մեդոֆին: «Ֆրանսպրես» գործակալությունը հաղորդում է, որ նա մեղադրվում է ֆինանսական բուրգի ստեղծման միջոցով խոշոր խարդախություններ գործելու մեջ: Ազդեցիկ ֆինանսիստի ստեղծած բազմամիլիոնանոց ֆինանսական բուրգը վերջին հաշվով հանգեցրել է 50 մլրդ դոլարի կորստի:

Ձերբակալության պահին Մեդոֆը գլխավորում էր համանուն միջազգային բրոքերային ընկերությունը, որի կապիտալն ավելի քան 17 մլրդ դոլար է:

Դատախազության տվյալներով, Մեդոֆն իր աշխատակիցներին խոստովանել է, որ իր խորհրդատվական ամբողջ բիզնեսը լոկ ֆինանսական բուրգ է:

Bernard L. Medoff Investmenr Securitie-ն մտնում է ԱՄՆ-ի ամենախոշոր եւ միջնորդական ընկերությունների 1 տոկոսի մեջ: 1960-ին հիմնված ընկերությունն իբր «նորագույն տեխնոլոգիաների» կիրառման շնորհիվ մշտապես կայուն աճ էր արձանագրել:

Մեդոֆը տասնամյակներ շարունակ հաճախորդների բարձր եկամուտներն ապահովել էր նոր ներդնողների ներգրավման հաշվին: Դա ռուսաստանյան տխրահռչակ MMM բորսայի ամերիկյան տարբերակն էր:

Դատարանում Մեդոֆի հանցանքի ապացուցման դեպքում նա կարող է դատապարտվել մինչեւ 20 տարվա բանտարկության:

Nasdaq-ն ԱՄՆ-ում արժեթղթերի առեւտրի խոշորագույն էլեկտրոնային համակարգն է, որտեղ գրանցված է ավելի քան 3,2 հազար ընկերություն: Nasdaq-ի մասնակիցներ են այնպիսի ճյուղեր, ինչպիսիք են բարդ տեխնոլոգիաները, մանրածախ առեւտուրը, հեռահաղորդակցությունը, ֆինանսական ծառայությունները, տրանսպորտը, ԶԼՄ-ները, կենսատեխնոլոգիաները:

Յարոսլավ Հաշեկը, նրա վեպի հայ թարգմանիչները եւ ... «Չեխ» Հովիկը

Հովհաննես Հարությունյանի 60-ամյակի առիթով մեր թերթի նոյեմբերի 28-ի համարում «Չեխ Հովիկը հիշողությունների մեր մտապատկերում» հրապարակման առիթով Ալեքսանդր Թոփչյանը Փարիզից խմբագրությանը նամակ է ուղարկել, որում հայերիս բնույթին վերաբերող իր մի քանի դիտարկումներից բացի երկու ճշտում է կատարում:

Ալ. Թոփչյանը նախ ընդգծումով ճշգրտում է գրքի խորագիրը՝ «Քաջարի զինվոր Շվեյկի արկածները»: Ցավոք, մեր հոդվածում պատահաբար է վրիպել Շվեյկի անունը, պատահաբար եմ ասում, որովհետեւ այս հանրահայտ գործը մեր բանավոր խոսքում անգամ տարածված էր ոչ այնքան ամբողջական խորագրով, որքան կրճատ՝ «Շվեյկի արկածները»: Չեխ գրող Յարոսլավ Հաշեկի այս վեպը հայերեն հրատարակվել է երեք անգամ (Թոփչյանը նշում է երկուսը)՝ 1936, 1973 եւ 1978 թվականներին՝ առաջին հրատարակությունը վերնագրված է «Քաջ զինվոր Շվեյկի արկածները համաշխարհային պատերազմի ժամանակ», մյուս երկուսը՝ «Քաջարի զինվոր Շվեյկի արկածները համաշխարհային պատերազմի ժամանակ»:

Գրականագետի հաջորդ ճշգրտումը վերաբերում է 1936 թ. հայերեն առաջին թարգմանությանը՝ այն առումով, որ վեպը, իբր, թարգմանվել է ոչ թե ռուսերենից, ինչպես մեր հոդվածում է գրված, այլ բնագրից, չեխերենից: Մեր ձեռքի տակ եղած 1936-ի թարգմանության 2-րդ հատորը սկսվում է վեպի 7-րդ մասից: Թարգմանությունը կատարել է Վահան Տեր-Առաքելյանը, տպագրվել է ՀԽՍՀ Պետհրատի Մոսկվայի տպարանում: Հաջորդ թարգմանության առաջին հրատարակությունը 1973-ին է եղել («Հայաստան» հրատ.), վերահրատարակությունը՝ 1978-ին («Սովետական գրող» հրատ.): Թարգմանությունը ռուսերենից կատարել է Սուրեն Վահունին: 1973 թվականի գրքի վերջում հրատարակչության կողմից գրության մեջ կարդում ենք. «Չեխ մեծանուն գրող Յա. Հաշեկի «Քաջարի զինվոր Շվեյկի արկածները համաշխարհային պատերազմի ժամանակ» վեպը հայերեն լեզվով առաջին անգամ լույս է տեսել 1936 թվին, հանգուցյալ Վ. Տեր-Առաքելյանի **ռուսերենից** կատարած թարգմանությամբ» (ընդգծումն իմն է-Մ.Բ.): Ապա եւ հրատարակչությունը հիմնավորում է ռուսերենից կատարված երկրորդ թարգմանության անհրաժեշտությունը. «Համաշխարհային հռչակ վայելող այդ երգիծական վեպի հետ հայ ընթերցողին ծանոթացնելու գործում միանգամայն դրական դեր կատարելով հանդերձ, հիշյալ թարգմանությունը, կատարված լինելով գրեթե քառասուն տարի առաջ, բնականաբար չէր կարող խուսափել տեխստային եւ ոճական այն բազմաթիվ անհամապատասխանություններից, որոնք տարիներ անց, բնագրի ճշտված հրատարակությունից հետո, երեւան են եկել ռուսական նոր թարգմանության մեջ»: Ավելացվում է նաեւ, որ այդ «թարգմանությունը կատարված է ռուսերեն նոր թարգմանությունից, ըստ որում թարգմանիչը եւ խմբագիրը հնարավորություն են ունեցել թարգմանության առանձին տեղերը ճշգրտելու բնագրով»:

Մեր հետաքրքրությունները խորացան, եւ խորհրդահայ հրատարակչական իրականությանը քաջածանոթ լավատեղյակ ավագ գրողներից որոշ մանրամասներ իմացանք վերոհիշյալ՝ Սուրեն Վահունու կատարած թարգմանության եւ դրա շուրջը Պետհրատում, Գլավլիտում եղած խոսակցությունների, քննարկումների մասին, բայց քանի որ գրավոր վկայություն չունեինք, դրանք չենք հրապարակում: Փոխարենը առաջին թարգմանության հեղինակ, սփյուռքահայ Վահան Տեր-Առաքելյանի կենսագրությունը արժեքավոր էջեր վերհանեց: Վահան Տեր-Առաքելյանը բացի Յա. Հաշեկի վերոնշյալ վեպի թարգմանությունից, հեղինակն է նաեւ Լ. Տոլստոյի «Աննա Կարենինա» վեպի, Ֆուրմանովի «Խռովություն» վիպակի հայերեն թարգմանությունների: Գրել է պատմվածքներ, բանաստեղծություններ, առակներ, արժեքավոր հուշեր Կոմիտասի մասին՝ «Անհիշաչար մարդը» եւ «Կոմիտաս»:

Նա երգիչ էր, եղել է Կոմիտասի հինգ հայտնի աշակերտներից մեկը: Սովորել է Գեւորգյան ճեմարանում, ապա դասավանդել այնտեղ: Մասնակցել է Կոմիտասի երգչախմբի համերգներին Թիֆլիսում, Երեւանում, Բաքվում: Սովորել է նաեւ Սանկտ Պետերբուրգի կոնսերվատորիայում եւ համալսարանում, երգել է Մարիինյան թատրոնում: Վ. Տ. Առաքելյանը մասնակցել է 1-ին աշխարհամարտին, մասնակցել է նաեւ Սարդարապատի ճակատամարտին: 1937-ին անհիմն բռնադատվել եւ աքսորվել է Ուխտա, որտեղ 1941-ին կնքել է մահկանացուն: Թաղված է Ուխտայում, հետմահու՝ 1957-ին, արդարացվել է. Երեւանի քաղաքային գերեզմանատանը դրված է պայմանական գերեզման: Այս մասին տեղեկանում ենք «Ով ով է հայեր» կենսագրական հանրագիտարանից (հատոր 2-րդ, 572 էջ, Երեւան, 2007):

Ալ. Թոփչյանի նամակից մեջբերենք մի հատված: Նա գրում է. «Հովհ. Հարությունյանին ես լավ գիտեի: Նախ, մենք աշխատում էինք միեւնույն շենքում՝ Վաղարշյանի 15, հետո, հաճախակի հանդիպում «Գարունի» խմբագրությունում: Իմ խորհրդով նա սկսեց չեխերեն սովորել, եւ այդ լեզվի նրա առաջին դասագիրքը ես նվիրեցի, լավ հիշում եմ՝ 1958-ին Մոսկվայում լույս տեսած այդ ձեռնարկը»:

Իհարկե, Ալ. Թոփչյանը եղել է այն գրականագետներից, որ համակրել է 1960-ականների գեղագիտական այլախոհության շարժման երիտասարդ գրողներին, որոնք ժամանակին չէին ընդունվում, հրատարակչական պատերից դուրս էին մնում, չէին տպագրվում, գեղագիտական նոր մտածողության սակավ տարածողներից էր եւ աջակցել ու ներկայացրել է այդ հեղինակներին: Եվ շատ լավ է, որ Հովհաննես Հարությունյանին չեխերեն սովորելու խորհուրդ է տվել: Ներքոբերյալ տողերը նրա ասածին բնավ հակադրելու համար չենք մեջբերում: Չեխ բանաստեղծ-լրագրող Պետր Կովարժիկը Պրահայում լույս տեսնող «Օրեր» ամսագրում ասում է. «Նա, իհարկե, թարգմանել էր Հաշեկի պատմվածքներից մի քանիսը, բայց ցանկանում էր կրկին թարգմանել չեխերեն բնագրից Շվեյկի մասին հայտնի վեպը, ինչը, կարծեմ, չհասցրեց: Թեեւ համոզված եմ, որ շատ լավ կթարգմաներ, քանի որ չեխ ազգին լավ էր զգում եւ ճանաչում: Մի անգամ հարցրի, թե ինչո՞ւ ես ընտրել չեխերեն լեզուն, ասաց, որ համալսարանում սովորելիս դասախոսը ասել է, որ ռուսերենից զատ մի այլ սլավոնական լեզու ընտրեն, եւ ինքը ընտրել է չեխերենը՝ նկատի ունենալով 1968 թվականի իրադարձությունները, ինչից հետո սկսեց համակրել չեխ ժողովրդին» («Օրեր», 2002):

Զարմանք հարուցեց հատկապես այն, որ մեր հոդվածում Հովհաննես Հարությունյանի թարգմանության որակի, լեզվամտածողության հանդեպ վերաբերմունքի, թեկուզ հավուր պատշաճի ընդունված ձեւակերպումների (ինչպես՝ հարստացնել հայ թարգմանական արվեստը կամ ասենք, նորություններ ներմուծել եւ այլն) բացակայությունն անգամ Ալ. Թոփչյանին գերադասություն է թվացել՝ ընդամենը ա՞յն, որ Չեխ Հովիկը ցանկություն էր հայտնել Հաշեկի վեպի հայերեն նոր թարգմանությո՞ւն կատարել՝ իր համոզումով՝ բնագրային տեքստի ավելի հարազատությամբ:

Գրականագետը այսուհետ կարծիք է հայտնում. «Տարօրինա՜կ ժողովուրդ ենք... Երբեմն ոմանց մտահղացած, բայց չիրագործված բարի ցանկություններն ավելի ենք գնահատում, քան ուրիշների՝ փայլով, տաղանդով, առնվազն որակով կատարված գործերը: Հիշում եմ, տարիներ առաջ մի հեռուստահաղորդում նայեցի, որտեղ հեղինակն անամոք ցավով ու տիեզերական վշտով խոսում էր այն մասին, որ Կոմիտասը ցանկություն է ունեցել «Անուշ» օպերա գրել եւ ինչ-ինչ պատճառներով այդ մտահղացումը մնացել է անկատար: Անպայման այդ հեռուստաեղերերգությունը գուցե տեղին լիներ, եթե մենք չունենայինք Արմեն Տիգրանյանի համանուն եւ հանճարեղ օպերան, ինչի մասին, լա՛վ հիշում եմ, մոտ մեկ ժամանոց հաղորդման մեջ ո՛չ մի բառ չասվեց:

Չեղածի այս տարօրինակ գերադասությունը եղածի հանդեպ միշտ ներկա է եղել հայկական իրականության բոլոր ասպարեզներում եւ, հավանաբար, դեռ երկար պիտի ուղեկցի մեզ: Այս երեւույթի, թերեւս, ներելի դրսեւորման պատճառը շատ հաճախ ոչ լավատեղյակ լինելն է»:

Որքանով է սա առնչվում թարգմանչի 60-ամյակի առիթով հիշատակի այդ գրությանը, չգիտեմ, պարզապես ասեմ, որ ո՛չ տիեզերական վշտով, ո՛չ անամոք ցավով չենք տառապում, բայց եւ չենք դժգոհում երեւույթները, հատկապես վաստակ ունեցող մարդկանց գործերը գնահատելու զգացողությունից: Թերեւս մեծությունների հանդեպ ունեցած ակնածանքը, արժեքների գնահատման բնածին վերաբերմունքն է եղել լեյտմոտիվը լրագրությամբ զբաղված իմ այս տասը տարիներին: Համենայն դեպս, ամեն առիթ փորձել եմ օգտագործել՝ արժանին հատուցելու արժանավորներին, ում կյանքը հանդիպեցրել է, կարողություններիս սահմաններում:

Անշուշտ լավ է, որ Ալեքսանդր Թոփչյանը հեռվից այսպես հետեւողական է մեր մամուլի հրապարակումներին, օգտակար կլինի նաեւ իր դիտարկումները մեր մշակութային կյանքի մյուս ասպարեզներում կատարվող «ազգային շարժումներին», ուշադրության արժանի այլ բաներ (արտառոց, վնասաբեր) նույնպես կատարվում են մեր երկրում:

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

Խմբ. կողմից-Նյութերի առատության պատճառով մեր աշխատակցի վերեւի հոդվածը հրապարակվում է մի փոքր ուշ: Մինչ այս, հենց երեկ, ի զարմանս մեզ, «Գրական թերթը» շտապել է հրապարակել այն նույն նամակը, որը գրող եւ գրականագետ Ալ. Թոփչյանը սկզբնապես ուղարկել էր մեզ: Ուստի զանց ենք առնում այդ նամակի հրապարակումը՝ բավարարվելով մեջբերումներով: Թեեւ չենք կարող թաքցնել մեր տարակուսանքը՝ հրապարակագրության ասպարեզում հմուտ եւ մեր հեղինակներից հանդիսացող Ալ. Թոփչյանը քաջ պիտի իմանար մամուլի էթիկայի կանոնները՝ մեզ ուղղված իր նամակը այլ թերթի ուղարկելուց առաջ: Մյուս կողմից, հետաքրքրական է, «Գրական թերթը» արդյոք կհրապարակի՞ մեր աշխատակցի ճշգրտումները Ալ. Թոփչյանի սխալ պնդումների վերաբերյալ:

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԵՍ

Կենցաղավարության գեղագիտությունը ճապոնական փայտափորագրությունում

Ազգային պատկերասրահում երեկ բացված ցուցահանդեսը երկար ժամանակ եւ մասնագետների ստվար խմբով էր պատրաստվում՝ ներկայացնելու էին 19-րդ դարի ճապոնական փայտափորագրության 127 այն նմուշները, որոնք 1994 թվականին նվեր էին ստացել Ուտագավա ընկերությունից եւ դարձել գիտական ուսումնասիրության նյութ:

Ճապոնական Ուտագավա դպրոցի փայտափորագրությունը, որը ստեղծվել է 18-րդ դարում եւ շարունակել զարգանալ 18-19-րդ դարերում, առանձնահատուկ երեւույթ է համաշխարհային մշակույթում: Բազմահեղինակ է փայտափորագրության յուրաքանչյուր օրինակ եւ համակցություն արվեստագետի ու արհեստավորի աշխատանքի: Փայտափորագրության նմուշ ստանալու համար նախ փորագրիչ նկարիչն էր ստեղծում պատկերը, փայտերի քանակը նույնքան էր, որքան գործածվող ներկերի գույները, ապա տպագրիչ վարպետն այն լցնում էր ներկով, տողում՝ թղթի, հազվադեպ մետաքսի վրա՝ նախապես դրանք պատելով բրնձի խյուսով եւ հանքային ներկերով:

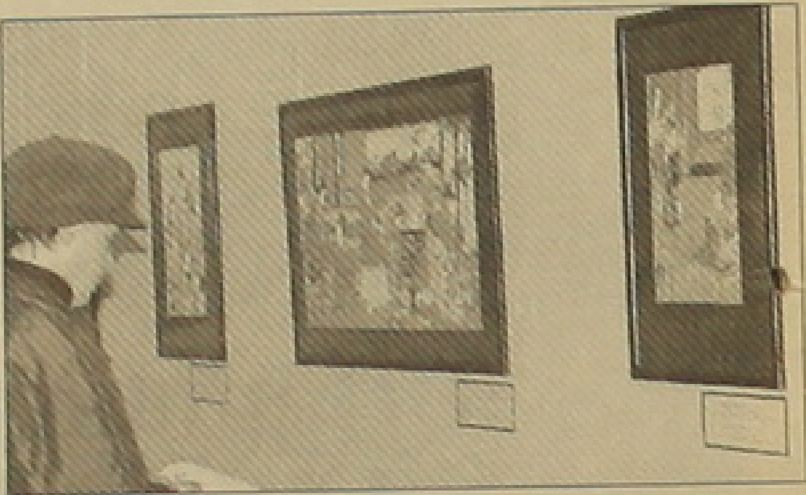

Արվեստի այս տեսակը սկզբնական շրջանում համարվել է տնական, սակայն հետագայում դարձել է առօրեական եւ քանակ ձեռք բերել ու համարվել էժան՝ հասարակության բոլոր շերտերին մատչելի: Յուրաքանչյուր գործի մինչեւ 200 օրինակը համարվել է բնօրինակ: Դա էլ հնարավորություն է տվել փայտափորագրության օրինակներ Ասիայում եւ Եվրոպայում տարածելու: Ճապոնական փայտափորագրությունը ձեւավորվել է մի ժամանակաշրջանում, երբ երկրի հակամարտող կողմերը միավորվել էին մեկ իշխանության ներքո եւ գիտնականների ուշադրությունն էլ աստիճանաբար հակվում էր դեպի անհատը՝ անկախ վերջինիս ծագումից ու զբաղեցրած դիրքից կարեւորվում էր մարդու կրթությունը: Այդ միջավայրում էլ ստեղծվող արվեստը սկսեց արտացոլել մարդուն ու բնությունը. դիմանկարը, բնանկարը սկզբունքորեն գեղարվեստական նոր ուղղության հիմնական թեմաները դարձան ու ստացան Ուկիյո-է՝ առօրյա աշխարհի պատկերներ անվանումը, որ փոխառված է բուդդայական տերմինաբանությունից եւ առաջին անգամ 1682 թվականին է կիրառվել: Ճապոնական Ուտագավա փայտափորագրության դպրոցի պաշտոնական ղեկավարը նկարիչ Ուտագավա Կունիսադան էր, որը հետագայում վերցրել է Տոյոկունի 3-րդ անունը եւ մեծ ճանաչման հասել շնորհիվ նոր՝ գինձիէ ժանրի ստեղծողի:

Բնապատկերների ու մարդկանց պատկերների միջոցով ճապոնական Ուտագավա փայտափորագրության դպրոցի գործերը ոչ միայն պատկերաշար են ներկայացնում, այլեւ բնություն-մարդ փոխհարաբերությունները ու ճապոնական մշակույթի, կենցաղավարության, գեղագիտության մի ամբողջ շերտ:

Ցուցահանդեսում եղան Ազգային պատկերասրահի արվեստաբանների ճապոնական մշակույթի ու ներկայացվող փայտափորագրության մասին ելույթներ, այնուհետեւ Հայաստանում գործող ճապոնական մշակույթի կենտրոնի սաները պարեցին:

ՆՈՒՆԵ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Հաջողված ծրագիրը շարունակություն կունենա

«Ճանաչեք հայկական հուշարձանները» ծրագրի ձեռքբերումները հնարավոր են դարձել շնորհիվ աշխատանքի ճիշտ կազմակերպման եւ մի քանի օղակների նպատակների ու գործունեության համաստեղության: Այս ծրագրի շրջանակներում համահունչ են տեսական ծրագրերը, եկեղեցու գործունեությունը, ներդնողի նպատակները: Նույն համահունչությունը կա եկող տարվա գործունեությունում», այս փաստը երեկ անցնող տարվա հաջողությունները ներկայացնելու կապակցությամբ հրավիրած ասուլիսում բարձրաձայնեց ՀՀ մշակույթի փոխնախարար **Գագիկ Գյուրջյանը**:

Վերոնշյալ ծրագրի շրջանակներում ԱՄԱՓ մշակութային հասարակական կազմակերպությունը նախաձեռնել է Գյումրիում, Ջվարթնոցում, Նորավանքի կիրճում ու վանական համալիրում, Խոր Վիրապում եւ Արտաշատում բազմալեզու տեղեկատվական վահանակների տեղադրման եւ նույն պատմամշակութային ժառանգության վայրերը ներկայացնող քառալեզու՝ հայերեն, անգլերեն, ռուսերեն, իտալերեն գրքույկներ հրատարակելու ծրագրերը: Թվարկված 5 տեսարժան վայրերում 2008 թվականին տեղադրվել է 54 վահանակ, 30 ուղեցույց, պատրաստվել 750 տեղեկատվական լամինացված թերթիկ: Հրատարակված գրքույկներից ստացվելիք հասույթը տրամադրվելու է նշված պատմամշակութային հուշարձանների պահպանությանը:

ՎիվաՍել-ՄՏՍ ընկերության, Գյումրիում Իտալիայի պատվավոր հյուպատոսի եւ USAID/CAPS-ի հովանավորմամբ է իրականացվել ներկայացվածը եւ իր տրամաբանական շարունակությունը կունենա եկող՝ 2009 թ.-ին նույն հովանավորների մասնակցությամբ: «Այն, որ ծրագրի շարունակականությունը նույն հովանավորներն են ապահովում նախ արժանապատվության եւ ապա գործին նվիրվածության ապացույց է: Հենց դա էլ բացատրում է ծրագրի ավարտին նույնպես ոգեւորությամբ աշխատելու փաստը: Իսկ այդ ոգեւորությունն այս ծրագրի իրականացման ողջ ընթացքում է եղել՝ մշտապես», վստահեցրեց **Անտոնիո Մոնտալտոն**, ում հյուրատանն էլ կայացավ ասուլիսը:

Իսկ եկող տարվա ծրագիրն ավելի ծավալուն է՝ 9 պատմական հուշարձաններում 92 տեղեկատվական վահանակի, 36 ուղենշանի տեղադրում, 1350 բազմալեզու լամինացված թերթիկի պատրաստում, հայկական մետաքսի ճանապարհի 12 տեղանք եւ այդ ճանապարհին 40 ուղենշանի տեղադրում եւ այդ ուղում գտնվող 4 սոցիալական վատ պայմաններ ունեցող համայնքներում կանգառների հիմնում, ինչը կնպաստի այդ համայնքների զարգացմանը:

Մեկ թանգարանում 14 ներթանգարանային վահանակ է տեղադրվելու, 150 ցուցանմուշի քարտեր են պատրաստվելու, 2 բնական հուշարձաններ տանող արահետներում էլ 22 ուղեցույց է տեղադրվելու, 20 բնական հուշարձանների տեղը նշող ուղեցույց էլ՝ ավտոմայրուղում:

ԱՄԱՓ հասարակական կազմակերպության նախագահ **Ռիկ Նայը** եկող տարվա ծրագրի կարեւորագույն եւ ոգեւորիչ մաս համարեց կույրերի համար բրայլյան այբուբենով վահանակների տեղադրման հնարավորությունը:

Ծրագրի գլխավոր հովանավոր ՎիվաՍել-ՄՏՍ ընկերության գլխավոր տնօրեն **Ռալֆ Յիրիկյանն** էլ իր հերթին փաստեց. «Ծրագիրը հաջողեցինք ձեռք ձեռքի աշխատելով եւ հանուն մեր մշակույթը տեսանելի, հասանելի դարձնելու, քանի որ մեր ինքնությունը ճանաչելու հարկ կա եւ մեզ համար, եւ դրսում: Մենք իբրեւ աշխատակազմ, իբրեւ կորպորատիվ քաղաքացի, իբրեւ ընկերության ղեկավար հենց այս ենք կարեւորում»:

Ն.Պ.

Հայ շախմատիստուհիներն էլ գովասանքի են արժանի

Շախմատի համաշխարհային 38-րդ օլիմպիադայում Հայաստանի տղամարդկանց հավաքականի փայլուն ելույթների ֆոնի վրա մի տեսակ ստվերում էին մնացել մեր շախմատիստուհիները, որոնք հայկական կանանց շախմատի պատմության մեջ օլիմպիադաներում զբաղեցրել էին ամենաբարձր՝ 6-րդ տեղը: Մեր շախմատիստուհիներին կարծես մոռացել էին մեծարել: Եվ ահա այդ բացը լրացրեց «Տեսակետ» ակումբը, որը երեկ հյուրընկալել էր Հայաստանի կանանց հավաքականին: Ընդհանրապես այս ակումբում ասուլիսներ վարող Հովհաննես Գրիգորյանը հաճախ է հրավիրում մարզիկներին: Ժամանակին այստեղ հյուրընկալվել են ծանրորդները, մեր փառապանծ բռնցքամարտիկներ Վախթանգ Դարչինյանն ու Արթուր Աբրահամը եւ այլք:

Ինչպես եւ տղամարդկանց հավաքականի անդամներին, այս անգամ էլ «Բարի Սամարացի» ընկերության տնօրեն Հովհաննես Հովակիմյանը ոսկյա շղթաներ նվիրեց կանանց հավաքականի մարզիչ Արսեն Եղիազարյանին, շախմատիստուհիներ Լիլիթ Մկրտչյանին, Լիլիթ Գալոյանին, Նելլի Աղինյանին ու Սիրանուշ Անդրեասյանին (Էլինա Դանիելյանն ամուսնացել է եւ ներկայումս բնակվում է Հոլանդիայում իր հոլանդացի ամուսնու հետ), շնորհավորեց ու հետագա հաջողություններ մաղթեց ինչպես շախմատում, այնպես էլ անձնական կյանքում:

Հավաքականի մարզիչ Արսեն Եղիազարյանն անդրադառնալով մեր աղջիկների ելույթներին, նշեց, որ ընդհանուր առմամբ գոհ է նրանցից եւ եթե որոշ չափով մարզական բախտը ժպտար, ապա կարող էին նաեւ մրցանակակիր դառնալ: Սակայն գրաված 6-րդ տեղն էլ բարձր ցուցանիշ է եւ լավագույնն է մինչ այժմ մասնակցած օլիմպիադաներից: Ըստ մարզչի, ներկայում ուժեղ եւ փորձառու թիմ ունենք, շախմատիստուհիները զգալիորեն բարձրացրել են իրենց անհատական վարկանիշները, ինչի շնորհիվ մեր հավաքականն օլիմպիադայում իր միջին վարկանիշով 6-րդն էր: Ինչ վերաբերում է պարգեւատրմանը, ապա մարզիչն ու շախմատիստուհիները 2 հազարական եվրո են ստացել:

Արսեն Եղիազարյանը նշեց, որ միշտ էլ մրցաշարերում ցանկալի չէ Ադրբեջանի հավաքականի հետ հանդիպելը, քանի որ դա լրացուցիչ լարվածություն է ստեղծում ու ավելի է մեծացնում պատասխանատվությունը: Աղջիկներն էլ առանձին ոգեւորությամբ էին տրամադրվել այդ մրցավեճին եւ պարզապես ջախջախեցին ադրբեջանցիներին (4-0): Ընդ որում, մրցակցի մարզիչը չսպասելով մրցամարտի ավարտին, հեռացել էր դահլիճից եւ չէր շնորհավորել Արսեն Եղիազարյանին, ինչպես դա չէր արել Լիլիթ Գալոյանի մրցակցուհին:

Ինչ վերաբերում է Էլինա Դանիելյանի ոչ այնքան բարձր ցուցանիշին, Արսեն Եղիազարյանը դա բացատրեց Չինաստանի հավաքականի հետ մրցախաղում կրած ցավալի պարտությամբ, որից հետո նա չկարողացավ հավաքվել ու հաջորդ երկու պարտիաներում էլ անհաջողության մատնվեց: Դրանից հետո նրան հանգստանալու հնարավորություն տրվեց, իսկ վերջին պարտիաներում Էլինան կրկին վստահ խաղաց:

Մեր թիմերից բոլորից հաջող հանդես եկավ Լիլիթ Մկրտչյանը, թեեւ գոհ էր իր արդյունքից, սակայն գտնում է, որ կարող էր ավելի լավ խաղալ: Ի դեպ, նա 2-րդ խաղասեղանի վրա ցույց էր տվել 3-րդ արդյունքը (8 միավոր 11 հնարավորից): Լիլիթն էլ այն կարծիքին էր, որ կարող էին նույնիսկ մրցանակային տեղ զբաղեցնել, եթե նախավերջին տուրում չպարտվեին լեհերին: Բոլոր խաղասեղանների վրա էլ մեր շախմատիստուհիները լավ դիրք ունեին: Լիլիթը սիրում է ընթերցանությունը, սպորտը, երաժշտությունը, խոհանոցում էլ օգնում է մայրիկին:

Արսեն Եղիազարյանը պատմեց մի ծիծաղաշարժ դեպքի մասին, որն առնչվում է Արշակ Պետրոսյանին: Առավոտյան ժամը 9:00-9:30-ի սահմաններում մարզիչները պետք է կազմկոմիտեին ներկայացնեն տվյալ օրվա մրցախաղում հավաքականի կազմը: Արշակ Պետրոսյանը խնդրել էր Արսեն Եղիազարյանին, Լեւոն Յոլյանին, հյուրանոցի ադմինիստրատորին եւ նույնիսկ Հունգարիայում գտնվող կնոջը, որ առավոտյան զանգահարեն իրեն ու արթնացնեն: Միաժամանակ զարթուցիչն էր միացրել:

Արսեն Եղիազարյանը համամիտ էր այն մտքին, որ Վրաստանի կանանց հավաքականի հաղթանակն օլիմպիադայում որոշ չափով պատահականություն էր: Ստացվել էր այնպես, որ միայն վերջին տուրում հաղթանակ տոնելով՝ վրաց շախմատիստուհիները հայտնվել էին առաջին տեղում: Վիճակահանության կարգն այս անգամ փոխվել էր եւ Վրաստանի հավաքականը չհանդիպեց 2-րդ եւ 3-րդ տեղերը զբաղեցրած հավաքականների հետ: Բայց միաժամանակ Եղիազարյանն ընդունեց, որ Վրաստանը կանանց շախմատի լավ դպրոց ունի: Նոնա Գափրինդաշվիլու աշխարհի չեմպիոնուհի դառնալուց հետո Վրաստանում շատ աղջիկներ սկսեցին շախմատով զբաղվել, ինչպես դա տեղի ունեցավ Հայաստանում տղաների պարագայում Տիգրան Պետրոսյանի՝ շախմատային թագը նվաճելուց հետո:

Երրորդ խաղասեղանի վրա հանդես եկած Նելլի Աղինյանն այնքան էլ գոհ չէր իր արդյունքներից (5,5 միավոր՝ 9-ից), սակայն գտնում է, որ ամբողջ թիմը լավ խաղ ցուցադրեց: Նա ներկայումս Սլավոնական համալսարանում շախմատ է դասավանդում: Ժամանակին շախմատին զուգահեռ զբաղվել է պարով:

Միջազգային վարպետ Լիլիթ Գալոյանը 4-րդ խաղասեղանի վրա 10 հնարավորից վաստակեց 6,5 միավոր: Նա գոհ էր թե՛ իր, թե՛ հավաքականի ելույթներից, սակայն ցավում է, որ լեհերից պարտություն կրեցին, այլապես կարող էին մեդալ նվաճել: Հետաքրքրվում է փիլիսոփայությամբ, հոգեբանությամբ, շատ է սիրում խորոված, խոհանոցում էլ մայրիկին մշտապես օգնում է: Սպորտն ու երաժշտությունն էլ նրա հետաքրքրությունների շրջանակում են:

Սիրանուշ Անդրեասյանը ՀՀ կրկնակի չեմպիոնուհի է: Նա թեեւ շատ քիչ խաղաց Դրեզդենում, սակայն հարկ եղած դեպքում պատրաստ էր փոխարինել խաղընկերուհիներին: Նա էլ դժգոհ չէ իր ելույթից եւ գոհ է թիմի արդյունքից:

2009-ին մեր շախմատիստուհիներին նոր փորձություններ են սպասում: Բացի անհատական մրցաշարերից, մեր կանանց հավաքականը հանդես կգա աշխարհի եւ Եվրոպայի թիմային առաջնություններում:

Վլադիմիր Հակոբյանը կմասնակցի Գրան պրիի խաղարկությանը

Երեւանցի գրոսմայստեր Վլադիմիր Հակոբյանը կմասնակցի դեկտեմբերի 14-ին Էլիստայում մեկնարկող շախմատի Գրան պրիի խաղարկության հերթական փուլին: Նրա մրցակիցները կլինեն հունգարացի Լեկոն, ռուսաստանցիներ Յակովենկոն, Գրիշչուկը, Ինարկիեւը, Ալեքսեեւը, ադրբեջանցիներ Մամեդյարովը, Ռաջաբովը, Ղասիմովը, բուլղարացի Չեպարինովը, ֆրանսիացի Բաքրոն, չինացի Յու Վանգը, ուզբեկ Կասիմջանովն ու ուկրաինացի Էլյանովը: Շրջանաձեւ մրցակարգով անցկացվող մրցաշարի հաղթողը հայտնի կդառնա դեկտեմբերի 28-ին:

Ի դեպ, Վլադիմիր Հակոբյանն առաջին անգամ է մասնակցում Գրան պրիի խաղարկությանը: Նա Լեւոն Արոնյանի հետ հանդես կգա նաեւ Երեւանում, 2009-ի օգոստոսի 8-24-ը կայանալիք Գրան պրիի խաղարկությունում, որին կմասնակցեն հունգարացի Լեկոն, ուկրաինացիներ Իվանչուկն ու Կարյակինը, Իսրայելը ներկայացնող Գելֆանդը, ԱՄՆ-ում բնակվող Կամսկին, ռուսաստանցիներ Յակովենկոն, Ինարկիեւը եւ Ալեքսեեւը, ֆրանսիացի Բաքրոն, չինացի Յու Վանգը, չեխ Նավարան եւ Ուզբեկստանի ներկայացուցիչ Կասիմջանովը:

ԲՌՆՑՔԱՄԱՐՏ

Առաջին մենամարտը հաջող էր

Մոսկվայում մեկնարկել է բռնցքամարտի աշխարհի գավաթի հերթական խաղարկությունը, որն այս տարի անցկացվում է նոր մրցակարգով: Թիմային մրցումների փոխարեն անցկացվում է անհատական մրցաշար, որում քաշային յուրաքանչյուր կարգում հանդես են գալիս 8 ուժեղագույն բռնցքամարտիկներ:

Հայաստանն աշխարհի գավաթի խաղարկությունում ներկայացնում է 75 կգ քաշային Անդրանիկ Հակոբյանը: Նա հաջող անցկացրեց առաջին մենամարտը՝ 19-4 հաշվով պարտության մատնելով կորեացի Դեոկչին Չոյին: Կիսաեզրափակիչում Հակոբյանի մրցակիցը կլինի ուզբեկ Էլշոդ Ռասուլովը, որը 5-2 հաշվով առավելության է հասել չին բռնցքամարտիկ Ցզյանչժեն Վանի նկատմամբ: Կիսաեզրափակիչի մյուս զույգը կազմել են ռուսաստանցի Դմիտրի Չուդինովը եւ վենեսուելացի Ալֆոնսո Բլանկոն:

ՌԴ հավաքականի կազմում հանդես եկող Միխայիլ Ալոյանը մինչեւ 51 կգ քաշային կարգում հաջող մեկնարկեց: Նա 13-1 հաշվով պարտության մատնեց Անվար Յունուսովին (Տաջիկստան): Կիսաեզրափակիչում նրա մրցակիցը կլինի իտալացի Վինչենցո Պիկարդին:

Արոնյանն ու Մովսիսյանն անդրանիկ հաղթանակները տոնեցին

Չինաստանի Նանցզին քաղաքում ընթացող շախմատի մրցաշարի 2-րդ տուրում Լեւոն Արոնյանն իր առաջին հաղթանակը տոնեց՝ սպիտակներով պարտության մատնելով Վասիլի Իվանչուկին: Տուրը հաջող էր նաեւ Սերգեյ Մովսիսյանի համար, որը սեւերով հաղթեց Պյոտր Սվիդլերին: Միակ ոչ-ոքին գրանցվեց Թոփալով-Բու Քսյանջի պարտիայում:

2 տուրից հետո Լեւոն Արոնյանը Բու Քսյանջիի հետ 1,5 միավորով գլխավորում է աղյուսակը: Թոփալովն ու Մովսիսյանը վաստակել են 1-ական միավոր, Սվիդլերի եւ Իվանչուկի օգտին գրանցված է կես միավոր: 3-րդ տուրում Արոնյանը սեւերով խաղալու է Մովսիսյանի հետ: Տեղի կունենան նաեւ Իվանչուկ-Թոփալով, Բու Քսյանջի-Սվիդլեր պարտիաները:

Ռահմանը կփորձի տիրանալ Կլիչկոյի տիտղոսներին

Բռնցքամարտի սիրահարները մեծ հետաքրքրությամբ են սպասում այսօր Գերմանիայի Մանհեյմ քաղաքում կայանալիք մենամարտին: Գերծանրքաշային կարգում IBF-ի, WBO-ի եւ IBO-ի վարկածներով աշխարհի ներկայիս չեմպիոն, ուկրաինացի բռնցքամարտիկ Վլադիմիր Կլիչկոն իր տիտղոսների պաշտպանության համար ռինգ դուրս կգա ամերիկացի Հասիմ Ռահմանի դեմ:

Մենամարտի նախօրեին կայացել է երկու բռնցքամարտիկների մամուլի ասուլիսը: Շատերի կարծիքով, աշխարհի նախկին չեմպիոն, 36-ամյա Ռահմանն արդեն ծերացել է եւ կորցրել իր լավագույն հատկանիշները: Սակայն Կլիչկոն այդ կարծիքին չէ. «Ռահմանը գերծանրքաշայինի համար լավագույն տարիքում է: Իսկ նրա փորձառությունն, անցած ուղին վկայում է, որ Ռահմանը վտանգավոր մրցակից է եւ չի կարելի նրան թերագնահատել: Բացի այդ, մենամարտում խաղարկվող չեմպիոնական գոտիները Ռահմանի համար մեծ խթան են: Ռահմանը լավ է հասկանում, որ իմ նկատմամբ հաղթանակի դեպքում զգալիորեն կբարելավի իր ֆինանսական դրությունը եւ ապագայի համար էլ լավ նախադրյալներ կստեղծի: Առաջիկա մենամարտը Ռահմանի համար վերջին հնարավորությունն է աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսներին արժանանալու համար: Նա երկար ճանապարհ է անցել, որպեսզի հանդիպի ուժեղագույն բռնցքամարտիկի հետ: Ես եւս լավ եմ նախապատրաստվել մենամարտին եւ կաշխատեմ այն ժամկետից շուտ ավարտել»:

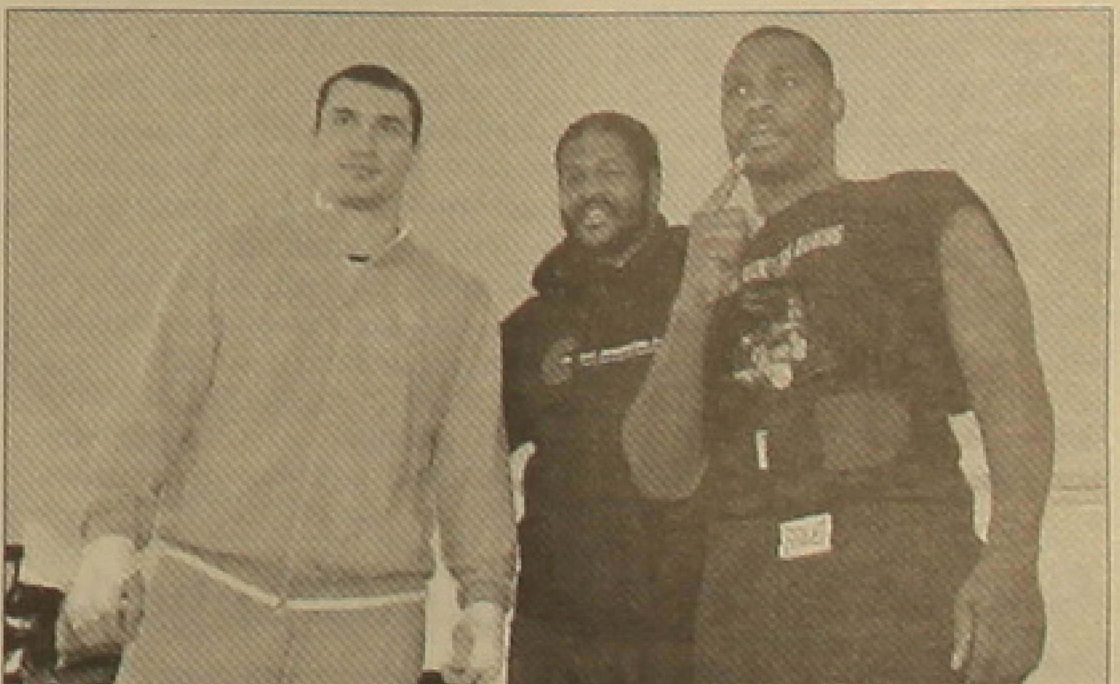

Ռահմանը եւս լավատես է. «Կարիերայիս ընթացքում շատ բան եմ սովորել: Շատ լավ եմ նախապատրաստվել մենամարտին: Թեեւ գիտեմ, որ Կլիչկոն շատ ուժեղ եւ արագաշարժ է, սակայն նրան արագորեն կհաղթեմ»:

Հետաքրքրական է, որ երկու բռնցքամարտիկներն էլ պրոֆեսիոնալ ռինգում 54 մենամարտ են անցկացրել: Կլիչկոն տոնել է 51 հաղթանակ (45-ը՝ տեխնիկական նոկաուտով), կրել 3 պարտություն: Ռահմանը 46 մենամարտում (36-ը՝ տեխնիկական նոկաուտով) է հաղթող ճանաչվել, 2-ն ավարտել է ոչ-ոքի, 6-ում պարտվել է:

Ամենամեծ եկամուտը բունդեսլիգայի թիմերինն է

Ֆուտբոլիստների մարզաշապիկների վրա փակցված տարբեր ֆիրմաների խորհրդանշանների միջոցով նրանց արտադրանքը գովազդելը դարձել է ֆուտբոլային ակումբների եկամտի աղբյուրներից մեկը: Փորձագետների հաշվարկներով, նմանատիպ գովազդից առավելագույն եկամուտ են ապահովում Գերմանիայի բունդեսլիգայի ակումբները: Անցած մրցաշրջանում նրանց եկամուտը կազմել է 102 մլն եվրո:

Երկրորդ ցուցանիշն ունեն Անգլիայի պրեմիեր լիգայի թիմերը, որոնց ընդհանուր եկամուտը կազմել է 85 մլն եվրո: Իտալական «A» սերիայի եկամուտը 70,5 մլն եվրո է: Թիմերի մեջ յուրօրինակ ռեկորդակիրը Մյունխենի «Բավարիան» է, որն այդ գովազդից 20,8 մլն եվրո է ստացել: Չեմպիոնների գավաթակիր «Մանչեսթր Յունայթեդի» եկամուտը կազմել է 17,7 մլն եվրո:

էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Ի՞նչ է արել ոստիկանության քրեական հետախուզության վարչությունը վերջին 11 ամիսներին

Երեկ լրագրողների հետ հանդիպեց եւ անցած 11 ամիսների հաշվետվությունը ներկայացրեց ոստիկանության քրեական հետախուզության վարչության պետ **Հովհաննես Թամամյանը**: 2008 թվականի 11 ամիսներին արձանագրվել են հանցագործությունների աճ ու բացահայտումների նվազում: Մասնավորապես, վարույթում գտնվող քրեական գործերով ընդհանուր հանցագործությունների բացահայտման արդյունավետությունը նվազել է 1.8, քրեական հետախուզության գծով՝ 3.8, ծանր հանցագործությունների գծով՝ 2 տոկոսով: Հանցագործությունների աճը պայմանավորված է հանցագործությունները չհաշվառելու երեւույթի դեմ ոստիկանության ղեկավարության պայքարով, իսկ հանցագործությունների բացահայտման տոկոսն էլ նվազել է հենց գրանցվածների աճի պատճառով: Սակայն Հովհաննես Թամամյանը նշում է, որ դեռ մեկ ամիս կա տարվա ավարտին, եւ քանի որ շատ գործեր դեռ գտնվում են նախաքննության փուլում, ապա ինքը ակնկալում է, որ 2008 թվականը բացահայտումների առումով կփակեն 2007 թվականի թվից ոչ պակաս տվյալով, եթե ոչ ավելով:

Լրագրողների հարցերը հիմնականում վերաբերում էին մարտի 1-ի իրադարձություններին, եւ դրանցում Հովհաննես Թամամյանի դերակատարությանը: Լրագրողները հարցրեցին, թե ինչպե՞ս կարող է բացատրել Թամամյանն այն հանգամանքը, որ Ազատության հրապարակից առգրավված զենք-զինամթերքի մեջ, ինչն իրավապահները վերագրում են ընդդիմությանը, եղել են ընդամենը 2004 թվականին ստեղծված զինատեսակներ, զինատեսակներն էլ ստեղծված են հատուկ ջոկատների գործածության համար: Հովհաննես Թամամյանը նշեց, թե առգրավված բոլոր զենքերը նախաքննության մարմնի տրամադրության տակ են, իսկ թե ինչպես է նման զենք հայտնվել Ազատության հրապարակում, ինքը չի կարող ասել:

Հովհաննես Թամամյանը մարտի 1-ի հանձնաժողովում հայտարարել էր, որ Ազատության հրապարակում մարտի 1-ի առավոտյան օպերատիվ միջոցառումը ինքն է ղեկավարել, իսկ ո՞վ է տվել հրամանը: Գնդապետ Թամամյանի խոսքերով՝ հատուկ հրաման չի եղել, այլ ինքը, ղեկավարելով օպերացիան, ունեցած տեղեկություններից ելնելով կայացրել է օպերատիվ որոշում եւ որոշումն իրականացնելու համար ստացել հանրապետության ոստիկանապետի

թույլտվությունը: «Այնտեղ հատուկ հրաման պետք չէր, քանի որ կար պլան-առաջադրանք», ասում է Հովհաննես Թամամյանը ու հավելում, թե ոստիկանությունը գնացել է տեխզննության, ոչ թե ցուցարարներին ցրելու: Բանախոսի մատուցմամբ, նկատի ունենալով, որ «այնտեղ ամբոխ է», իրենք տարել են ոստիկանության լրացուցիչ ստորաբաժանումներ, սակայն նրանք եղել են հեռու եւ չեն միջամտել, քանի դեռ չի եղել ցուցարարների հետ բախման միջադեպը: Իսկ թե ճի՞շտ է արդյոք տեղեկությունը, որ մարտի 1-ի առավոտյան առգրավելով Ազատության հրապարակում հանրահավաքներին ընդդիմության գործածած թանկարժեք ձայնային տեխնիկան, ոստիկանությունը հետագայում այն վաճառել է համերգի կազմակերպմամբ զբաղվող ընկերության: Հովհաննես Թամամյանը նկատեց, թե այդ առիթով իրականացվում է ծառայական քննություն, իսկ տեխնիկան վաճառված չէ: Իսկ թե ինչո՞ւ է իրականացվում քննություն, Թամամյանը հայտնեց, թե այդ քննությունն իրականացվում է, քանի որ իրենք էլ ունեցել են վաճառքի մասին տեղեկություն:

Մեկ այլ հետաքրքրող հարցի, թե արդյոք բացահայտվե՞լ են պաշտոնատար անձանց իրականացրած հանցագործություններ՝ ուղղված մարդու իրավունքների դեմ, Հովհաննես Թամամյանը պատասխանեց, որ նման դեպքեր չկան: Ինչ վերաբերում է նրանց թիկնապահների իրականացրած հանցագործություններին, Թամամյանի խոսքերով՝ այդ գործերը գտնվում են նախաքննության ընթացքում եւ նախաքննության ավարտական փուլից հետո կիմացվի, թե ովքեր են այդ մարդիկ:

Իսկ բացահայտվե՞լ է արդյոք որեւէ դեպք, որն ուղղված է եղել լրագրողների դեմ: Թամամյանը նշեց, որ Էդիկ Բաղդասարյանի դեմ իրականացված հանցագործության մասով կա կալանավորված անձ: Լրագրողները նշեցին սակայն, թե այդ անձը, ըստ մամուլի հրապարակումների, հրաժարվել է ցուցմունքից, թե ինքն է հարձակվել լրագրողի վրա:

«Ի՞նչ է նշանակում հրաժարվել ցուցմունքից», հարց է տալիս Հովհաննես Թամամյանը եւ ավելացնում. «Բոլորն են հրաժարվում, ո՞վ է հեշտ ընդունում որ»: Իսկ որ 2007 թ. հոկտեմբերի 23-ին Աբովյան-Կորյուն խաչմերուկում ներկայումս Կենտրոնի ոստիկանության պետի տեղակալ Արայիկ Պետրոսյանը հարվածել եւ գետնին է գցել լրագրողի, Թամամյանը նշեց, որ չի կարող հստակ պատասխան տալ, քանի որ այդ դեպքի մասին տեղյակ չէ:

Ոստիկանության քրեական հետախուզության վարչության պետը հայտարարեց, որ 2008 թվականին ձերբակալել են 5 «օրենքով» գողերի: Հովհաննես Թամամյանի խոսքերով՝ ոստիկանությունը շարունակելու է այդ ուղղությամբ աշխատանքը, որպեսզի Հայաստանում չլինեն «օրենքով» գողեր:

ՆԱԻՐԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Գիտաժողով «Տեղեկատվական պատերազմներ» խորագրով

«Արմենպրեսը» հաղորդում է, որ դեկտեմբերի 18-19-ին Երեւանում կանցկացվի «Տեղեկատվական պատերազմներ» խորագրով միջազգային գիտաժողով՝ նվիրված «Արմենպրես» լրատվական գործակալության 90-ամյակին: Այն համատեղ կազմակերպել են «Արմենպրես»-ի 90-ամյակի պետական հոբելյանական հանձնաժողովը, ԵՊՀ ժուռնալիստիկայի ֆակուլտետը եւ «Արմենպրես» լրատվական գործակալությունը: Գիտաժողովին կմասնակցեն եւ ելույթներով հանդես կգան ինչպես արտասահմանյան առաջատար լրատվական գործակալությունների, այնպես էլ հայաստանյան լրատվամիջոցների ղեկավարներ, թեմային իրազեկ հյուրեր: Գիտաժողովի շրջանակներում կբացվի նաեւ «90 տարի Հայաստանի հետ» լուսանկարչական ցուցահանդեսը: Արտասահմանյան մասնակիցները հանդիպումներ կունենան նաեւ մի շարք գերատեսչությունների, ինչպես նաեւ գործարար կառույցների ղեկավարների հետ: «Արմենպրես»-ի 90-ամյակի տոնակատարությունների շրջանակներում նախատեսված են նաեւ մի շարք այլ միջոցառումներ:

Ղարաբաղյան հանձնաժողովի ստեղծումը տարաձայնությունների պատճառ է դարձել

Ադրբեջանի Միլլի մեջլիսում ղարաբաղյան հակամարտության խնդրով հանձնաժողովի ստեղծման հարցը տարաձայնությունների պատճառ է դարձել Ադրբեջանի իշխանության եւ ընդդիմության միջեւ: «Հակամարտության լուծման համար, որպեսզի այդ հիմնախնդիրը մշտապես ուշադրության կենտրոնում գտնվի, անհրաժեշտ է խորհրդարանական հանձնաժողով ստեղծել», ասել է «Մուսավաթ» պատգամավորական խմբի անդամ Փանահ Հուսեյնը: Ադրբեջանի Միլլի մեջլիսի առաջին փոխխոսնակ Զիաֆեթ Ասգերովը ասել է, որ նման հանձնաժողով ստեղծելու անհրաժեշտություն չկա, «որովհետեւ ղարաբաղյան հակամարտությամբ զբաղվում է ողջ ժողովուրդը»: Առաջին փոխխոսնակն ասել է, որ բանակցություններն անցկացվում են Ադրբեջանի եւ Հայաստանի նախագահների ու արտգործնախարարների միջեւ եւ ինքը գտնում է, որ «խորհրդարանում կարելի է քննարկումներ սկսել, եթե ղարաբաղյան հակամարտության լուծման հարցում լինեն տեղաշարժեր կամ կոնկրետ արդյունքներ», հաղորդում է «Արմենպրեսը»:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ,

2008 թ. դեկտեմբեր ամսվա վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքի վերաբերյալ

2008 թ. դեկտեմբերի 2-ի ՀՀ ԿԲ խորհրդի նիստին մասնակցում էին ՀՀ ԿԲ նախագահ Արթուր Ջավադյանը, նախագահի տեղակալ Վաչե Գաբրիելյանը, խորհրդի անդամներ Ամալյա Սարիբեկյանը, Անդրանիկ Նորեկյանը, Գրիգոր Ղոնջեյանը, Կարինե Մինասյանը եւ Վախթանգ Աբրահամյանը:

Խորհրդի նիստը սկսվեց նոյեմբեր ամսվա իրավիճակային հաշվետվության ներկայացմամբ, որտեղ առկա նոր տեղեկատվության հիման վրա գնահատականներ տրվեցին վերջին եռամսյակային կանխատեսումների նկատմամբ ընթացիկ իրավիճակի, նախանշված ռիսկերի դրսեւորման եւ գնաճի կանխատեսված մակարդակի վրա վերջիններիս հնարավոր ազդեցության վերաբերյալ: Իրավիճակային հաշվետվությունը պարունակում էր նաեւ ԿԲ-ի եռամսյակային կանխատեսումների մոդելի միջոցով ստացված նոր արդյունքներ, որոնք ընդհանուր առմամբ, վկայում էին վերջին կանխատեսումների նկատմամբ ավելի խորը գնանկումային միջավայրի ձեւավորման մասին:

2008 թ. նոյեմբերին հոկտեմբերի նկատմամբ արձանագրվել է 0.1% գնաճ, որի պարագայում 12-ամսյա գնաճը նվազել է շուրջ 2 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.6%: Գնաճի տեմպի էական նվազումը հիմնականում պայմանավորվել է նոյեմբեր ամսվա ընթացքում «Հացամթերք» ապրանքախմբի գների 4.3% եւ դիզելային վառելիքի գների շուրջ 12% նվազմամբ:

Համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի շարունակական խորացման պայմաններում սկսել են դրսեւորվել նախանշված ռիսկերը, որոնք նպաստելու են կանխատեսվածի համեմատ ավելի ցածր գնաճի ձեւավորմանը: Համաշխարհային տնտեսության զարգացումներում էական դերակատարում ունեցող ԱՄՆ-ում եւ Եվրագոտում արդեն իսկ երրորդ եռամսյակում արձանագրվել է տնտեսական անկում, իսկ զարգացող երկրներում տնտեսական աճի տեմպերը սկսել են նվազել: Համաշխարհային պահանջարկի շարունակական նվազման պայմաններում միջազգային շուկաներում հատկապես հումքային եւ պարենային ապրանքների գների կանխատեսվածի համեմատ ավելի կտրուկ նվազումը, գնանկումային միջավայր է ձեւավորում ներքին ապրանքային շուկաներում:

Համաշխարհային պահանջարկի եւ արդյունաբերական մետաղների գների նվազման պայմաններում սկսում են դրսեւորվել նաեւ տնտեսական աճի նվազման ռիսկեր: Ընդհանուր առմամբ, ընթացիկ գնահատականներով տնտեսության ճյուղային զարգացումները տնտեսական աճի՝ կանխատեսվածից ավելի ցածր մակարդակի ձեւավորման եւ հետագա 12-ամսյա ժամանակահատվածում տնտեսական աճի տեմպերի հնարավոր նվազման ուղղությամբ են: Այսպես, հունվար-հոկտեմբերին տնտեսական աճը կազմել է 9.2%՝ հունվար-հունիսի 10.3%-ի դիմաց: Մասնավորապես, աճի տեմպերի դանդաղում է արձանագրվել շինարարության ճյուղում, որը կարող է պայմանավորված լինել ինչպես արտաքին ֆինանսական միջոցների ներհոսքի դանդաղմամբ, այնպես էլ որոշ ներդրումային ծրագրերի ֆինանսավորման հետաձգումներով:

Իրավիճակային հաշվետվության ներկայացումից հետո խորհուրդը սկսեց իր քննարկումները՝ դրամավարկային քաղաքականության հետագա ուղղությունների վերաբերյալ:

Կարծիքներ հնչեցին, որ համաշխարհային պահանջարկի եւ ֆինանսական ներհոսքի կրճատման պայմաններում առավել հավանական են դարձել նաեւ ամբողջական պահանջարկի կազմում մասնավոր սպառման եւ ներդրումների աճի տեմպերի նվազման ռիսկերը: Ընդհանուր առմամբ, կապիտալ տրանսֆերտների աճի տեմպերի նվազման, ինչպես նաեւ ներդրումային ծրագրերի հնարավոր հետաձգման պայմաններում համախառն ներքին պահանջարկի իրական աճի տեմպը կլինի ակնկալվածից ավելի ցածր, որի արդյունքում կձեւավորվի լրացուցիչ գնանկումային միջավայր: Միաժամանակ, խորհրդում կարծիքներ հնչեցին, որ գնանկումային ֆոնի թուլացման գործոններ կարող են հանդիսանալ աշխատանքի շուկայում աշխատավարձերի համեմատ արտադրողականության աճի տեմպերի ավելի արագ կրճատումը եւ ֆինանսական ներհոսքի դանդաղման պայմաններում ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժեզրկման ճնշումների առաջացումը:

Խորհուրդն արձանագրեց, որ համաշխարհային տնտեսության ներկա անբարենպաստ զարգացումների պահպանումը եւ խորացումը արտահայտվել է նաեւ արտահանման աճի տեմպերի կանխատեսվածից ավելի նվազմամբ: 2008 թ. հունվար-հոկտեմբեր ամիսներին արձանագրվել է ապրանքների արտահանման գրեթե զրոյական աճ: Չնայած ներմուծման աճի բարձր տեմպերը պահպանվել են, սակայն ներքին պահանջարկի աճի տեմպերի նվազման պայմաններում սպասվում է նաեւ ներմուծման աճի տեմպերի կտրուկ դանդաղում: Համաշխարհային տնտեսության ներկա զարգացումների պայմաններում հոկտեմբեր ամսին ոչ առեւտրային բնույթի փոխանցումների աճն ակնկալվածից ավելի ցածր է եղել: Այս կապակցությամբ խորհուրդը համակարծիք է որ Ռուսաստանի տնտեսության զարգացման հեռանկարների վատացման վերաբերյալ միջազգային կազմակերպությունների կողմից տրված գնահատականների պայմաններում (2009 թ. համար Արժույթի Միջազգային Հիմնադրամի կողմից Ռուսաստանի տնտեսական աճի ցուցանիշը նվազեցվել է մինչեւ 3%) կուտակված ռիսկերն առավելապես դրամական փոխանցումների նվազման ուղղությամբ են:

Ընդհանուր առմամբ, դրսեւորված եւ սպասվող ռիսկերի, ինչպես նաեւ տնտեսական աճի տեմպերի դանդաղման միտումների պայմաններում խորհրդի քննարկումները կենտրոնացան դրամավարկային քաղաքականության տոկոսադրույքի նվազման երկու սցենարների շուրջ՝ 0.50 կամ 0.75 տոկոսային կետով: Հաշվի առնելով ԿԲ-ի եռամսյակային կանխատեսումների մոդելով ստացված արդյունքները, խորհուրդը առավել հիմնավորված համարեց տոկոսադրույքների նվազեցման առաջին տարբերակը:

Խորհրդում բազմիցս նշվեց նաեւ, որ ձեւավորվող գնանկումային միջավայրը թույլ է տալիս ԿԲ-ին թուլացնել դրամավարկային պայմանները՝ նպատակ ունենալով մեղմել համախառն ներքին արդյունքի տատանողականությունը եւ նպաստել տնտեսական աճի տեմպերի պահպանմանը:

Այս պայմաններում խորհուրդը որոշեց իջեցնել ԿԲ վերաֆինանսավորման տոկոսադրույքը 0.50 տոկոսային կետով՝ սահմանելով այն 7.25%: Ներգրավված ավանդների եւ լոմբարդային վարկերի տոկոսադրույքները սահմանվեցին համապատասխանաբար՝ 4.25% եւ 10.25%:

ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունէութիւն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետութեան 47: Պետական գրանցման վկայականի համար՝ 02 Ա Ն 047261, տուած՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Յակոբ Աւետիքեան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրուած է տպագրութեան՝ 12.12.2008, գինը՝ 100 դրամ, տպագրւում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչութեան տպարանում՝ Արշակունեաց 2: